

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2016 60 stp
Institutt for naturforvaltning (INA)

Jervejakt, på jegernes premisser? – En kvalitativ undersøkelse blant jervejegere i Østlandsområdet

*Wolverine *Gulo gulo* hunting on hunters' terms? - A
qualitative study of wolverine hunters in eastern
Norway*

Ariane Bekk Norstad
Master i Naturforvaltning

Forord

Med denne oppgaven avslutter jeg min mastergrad i Naturforvaltning på Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), avdeling Ås. Oppgaven har jeg skrevet på oppdrag fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) i Oslo, som en del av et prosjekt de har gående kalt «Forvaltningsteknologi: ville dyr i et moderne samfunn».

Arbeidet med denne oppgaven har vært en utfordrende og spennende prosess, med bakgrunn i at jeg ikke har noen tidligere erfaring med kvalitative metoder og samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekter. Jeg kan helt klart si at jeg har fått mye større respekt for denne typen forskning, og alt arbeidet dette medfører.

Jeg har flere jeg ønsker å takke for å ha muliggjort denne oppgaven. Først og fremst intervjuobjektene som sa seg villige til å delta i prosjektet. Uten dem hadde det ikke blitt noen oppgave. Jeg vil også rette en stor takk til veileder og seniorforsker Ketil Skogen i NINA for å ha stilt opp med mye god hjelp og støtte under hele prosessen. Oppgaven hadde heller ikke vært mulig uten hjelp fra Erik Sandberg hos Fylkesmannen i Oppland og Lars Gangås i Statens naturoppsyn (SNO), som har forsøkt å hjelpe meg i prosessen med å få tak i jegere. Jeg vil også takke veilederen min på Institutt for naturforvaltning (INA), forsker Ole-Gunnar Støen, for at han sa seg villig i å være veilederen min på skolen, til tross for at han ikke hadde noen kjennskap til NINAs prosjekt og samtidig har egne prosjekter å jobbe med. I tillegg vil jeg få takke mamma og pappa, og verdens beste venner Kristin Furuløkken, Mari E. P. Hagenlund og Marius H. Hassve for all oppmuntring, hjelp og støtte underveis i denne prosessen.

Ariane Bekk Norstad

Elverum, August 2016

Sammendrag

Myndighetene ønsker at bestandsmålet for jerv skal nås gjennom lisensjakt, da dette antas å være mer konfliktdempende enn andre former for uttak. Imidlertid vet man i dag at det har vært lite interesse for jervejakt og manglende kvotefylling i mange deler av landet. Jakta har dermed vært lite effektiv og må derfor suppleres med mer konfliktskapende metoder, som for eksempel hiuttak. Dette forsterker behovet for mer kunnskap fra de som faktisk driver med jervejakt. I denne studien har jeg derfor valgt å undersøke hvordan jegere med praktisk erfaring fra jervejakt ser på denne jakta og rammene rundt den. Jeg har blant annet valgt å se nærmere på hvilke faktorer jegerne mener er til hinder og gagn for en mer effektivt jakt på jerv, hva de mener de kan påvirke motivasjonen for å delta i jakta og hvordan de mener at disse utfordringene kan løses på en best mulig måte.

Denne studien er basert på en kvalitativ undersøkelsesmetode med bruk av semistrukturerte dybdeintervjuer av jervejegere i Østlandsområdet, som har varierende grad av erfaring fra jakt på dette dyret. Jeg fant at det var stor grad av mistillit til en rekke ulike forvaltningsbeslutninger. De fleste informantene var spesielt negative til det de mente var for mye regler i tilknytning til praktisk jaktutøvelse ved lisensfelling. De var også negative til dagens ressursbruk, forskjellsbehandling og manglende samarbeid. Ressursbruken mente flere i hovedsak kom av en overdreven overvåkingsaktivitet i forbindelse med de presise bestandsmålene, mens forskjellsbehandlingen i hovedsak var knyttet til bruken av soneforvaltning og det de anså som varierende politiske beslutninger i rovviltmyndighetene. De etterspurte derfor mer fagkunnskap på dette forvaltningsnivået. Det manglende samarbeidet mente de gjorde seg spesielt gjeldene mellom dem selv og forvaltningen, mellom regionale rovviltregioner og mellom Norge og Sverige. Jegerne kom med forslag til en rekke ulike løsninger på dagens problemer, og mente at dagens regelverk knyttet til den praktiske jaktutøvelsen trengte både en forenkling og noen tillegg for å bli mest mulig effektiv. Med bakgrunn i funnene fra denne studien er det tydelig at noe burde gjøres med den manglende tilliten til enkelte aspekter ved dagens rammeverk for jervejakt. Videre forskning og enkelte endringer i dagens forvaltningspraksis vil trolig være en fordel for myndighetene, for å sikre et videre samarbeid med jegerstanden og at man på den måten kan oppnå et mer effektivt uttak i framtida. Jegerne er ikke motivert av solidaritet med beitenæringa, og myndighetene må derfor forholde seg til dem først og fremst som jegere, og ikke forvente at de skal se på jervejakta som noe de gjør som en slags «borgerplikt». Myndighetene må altså forholde seg til jegerne på deres premisser.

Abstract

The government strives for an achievement of the set population goals for wolverine to be reached through licensed hunting as this is assumed to lead to less conflict than other forms of population reduction. However, there has been little engagement for wolverine hunting, and the licensed hunting therefore has to be augmented with more high-conflict measures, such as killing cubs in the den. This strengthens the need for more knowledge from the current wolverine hunters. In this study I have therefore chosen to examine how hunters with practical experience from wolverine hunting actually view this type of hunting and the framework for the hunt. I have, amongst other things, chosen to delve into which factors the hunters perceive as hinders and benefits for a more efficient wolverine hunt, what they perceive as motivational factors for hunting and how they believe these challenges can be resolved in the best possible way.

This study is based on a qualitative investigation method with the use of semi-structured in-depth interviews of wolverine hunters in Eastern Norway. The hunters had a varying degree of hunting experience on wolverine. My findings suggested a high degree of mistrust to many management decisions. Most of the informants were especially negative to what they perceived as “too many rules” in connection with the practical hunting execution during the licensed hunt. They were also negative to the current resource use, differential treatment, and lack of cooperation. The resource use, most hunters perceived as an excessive monitoring activity in connection with the precise set population goals, while the differential treatment was mainly connected to the use of zone management, and what they perceived as variable political decisions in the regional Large Carnivore Boards. The hunters requested more scientific knowledge in these regional Boards. The lack of cooperation was especially pointed out between themselves and the management, between the regional Large Carnivore Boards, and between Norway and Sweden. The hunters suggested a number of different measures to solve the current challenges, and believed that the current rules connected to the practical hunt needed both a simplification and some amendments to be more effective.

Based on these findings it is clear that something needs to be done with the lack of trust to some aspects with today’s framework for wolverine hunting. Further research, and some changes in the current management practice will probably be beneficial for the government to assure a

continuing cooperation with hunters, and because in this way it is possible to achieve a more efficient population reduction in the future. The hunters are not motivated by solidarity with the livestock industry, and the government therefore has to relate to them as hunters first of all, and not expect them to view the wolverine hunt as a sort of “civic duty”. In conclusion, the government needs to relate to the hunters on their terms.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
Innholdsfortegnelse	6
Bakgrunn	8
1. Innledning	9
1.1 Oppgavens struktur	13
2. Dagens forvaltningssystem for jerv og de andre store rovdyrene i Norge	14
2.1 Rovviltforvaltningens skriftlige rammeverk	14
2.2 Forvaltningsaktørene	17
2.3 Bestandsstatus og praktisk forvaltning av jerv	20
2.3.1 Bestandsstatus – før og nå	20
2.3.2 Overvåking	22
2.3.3 Fellingsmetoder	24
3. Forskningsmetoden	27
3.1 Oppstartsprosessen – litteraturstudie og nøkkelintervju	27
3.2 Rekrutteringsprosessen	28
3.3 Intervjuprosessen	32
3.4 Transkribering	36
3.5 Kvalitativ metode	37
3.5.1 Intervju som kvalitativ metode – Det semistrukturerte intervjuet	38
3.6 Konfidensialitet og anonymitet	39
3.7 Forskerens rolle og forskningens kvalitet	40
4. Analyseprosessen	46
5. Resultater	49

5.1 Holdningen til rovvilt og motivasjonen for jervejakt	50
5.2 Opplevelsen av hets og trusler	52
5.3 Tilliten til forvaltningen og forvaltningsmetoder	54
5.3.1 Ligger dagens jerveforvaltning på riktig forvaltningsnivå?	54
5.3.2 Meningene om dagens soneforvaltning	55
5.3.3 Refleksjon rundt overordnede forvaltningsbeslutninger – Bestandsmål og rødlistingsstatusen	59
5.3.4 Kunnskap om nye effektiviseringstiltak	62
5.3.5 Lav oppslutning og manglende måloppnåelse ved lisensfelling	64
5.3.6 Jegernes refleksjoner rundt uttak av jerv	67
5.4 Tilliten til dagens overvåkings- og bestandsregistreringsarbeid	72
5.5 De etiske perspektivene knyttet til overvåking og uttak av jerv	74
5.6 Fremtidige løsninger	76
6. Avslutning og implikasjoner for myndighetenes håndtering av jervejakt	80
7. Oppsummering og implikasjoner for myndighetenes håndtering av jervejakt	91
Litteraturliste	93
Vedlegg 1	102

Bakgrunn

Denne oppgaven har blitt skrevet som en del av et forskningsprosjekt under ledelse av Norsk institutt for naturforskning (NINA) med tittelen «Forvaltningsteknologi: Vilde dyr i et moderne samfunn». Det overordnede prosjektet handler om menneskers forhold til vilde dyr i et moderne samfunn. Det er et spesielt fokus på å studere hvordan folk ser på metoder og tekniske innretninger som brukes for å nå bestemte forvaltningsmål for store rovdyr. Som masterstudent under dette prosjektet har jeg fått lov til å utforme mitt eget fokusområde og problemstilling.

I min del av prosjektet har jeg valgt å se nærmere på jerveforvaltningen i Norge. Jerveforvaltningen, i likhet med forvaltningen av de andre store rovdyrene i Norge, foregår innenfor klare rammer som er politisk fastsatt. Denne formen for rammesetting krever en svært detaljert kunnskap om jervebestanden og dette innebærer blant annet bruk av ulike forskningsmetoder det er uenighet om. I tillegg forutsetter slike klare rammer at man også må ha et uttak av dyr. Resultatet av forskningen er altså en ekstremt detaljert oversikt over jerv i Norge, og dette danner grunnlaget for forvaltningens fastsettelse av jaktkvoter og bruk av de flere ser på som kontroversielle avlivningsmetoder.

Ettersom mitt prosjekt har blitt utarbeidet som en meningsundersøkelse, har jeg valgt å se nærmere på en del av befolkningen som sjelden deler sine meninger, nemlig jervejegerne. Hvordan jegere med erfaring fra jervejakt ser på jerveforvaltningen, og de metodene som brukes der, er svært viktig å få fram. Dette er fordi jegerne i dag utgjør et viktig virkemiddel for forvaltningen, med tanke på at det er de som har fått i oppgave å regulere dagens bestand. Dette temaet har også blitt spesielt aktuelt den siste tiden, ettersom det har blitt et økende fokus på jerv og forvaltningen av denne. Aktualiteten har blant annet blitt tydeliggjort med innføringen av en ny prøveordning for effektivisering av lisensfelling av jerv, gjennom forskriftsendringer i 2015 og mediedekning gjennom NRK-programmet «Villmarkas voktere» som kom på TV-skjermene i januar 2016.

1. Innledning

Menneskets holdning til rovdyr og dermed vår forvaltning av dem, har endret seg mye i løpet av tiden vi har levd i sameksistens (Milenković 2008). Skuddpremier ble innført som et ledd i kampen mot de ulike rovviltartene (Holthe & Baldus 2008), da Stortinget vedtok at alle rovdyr skulle utryddes på midten av 1800-tallet (Krange et al. 2012; Norges Jeger- og Fiskerforbund [NJFF] & Norsk institutt for naturforskning [NINA] 2013). Uttaket av de store rovdyrene i Norge var utrolig effektiv og bestandene sank raskt. Ved starten på 1900-tallet var de tilnærmet utryddet (Direktoratet for naturforvaltning [DN] 2008). I dag har imidlertid den politiske innsatsen blitt rettet mot bevaring (Andersen, Linnell & Hustad 2003; St.meld. nr. 15 (2003-2004)), og i Norge er de fleste store rovdyrene, samt kongeørnen *Aquila chrysaetos*, totalfredede (St.meld. nr. 15 (2003-2004), s.21; DN 2008).

Stadig minkende områder med villmark har medført flere møter mellom mennesker og rovdyr (Marghescu 2008), så det har i dag blitt nødvendig å jobbe for aksept av et liv i sameksistens, i et flerbrukslandskap (St.meld. nr. 15 (2003-2004); Linell et al. 2005; May et al. 2008). Ønsket om levedyktige rovviltbestander i norsk natur er imidlertid kontroversielt, spesielt på lokalt hold. Der gir disse artene ofte utfordringer med tanke på annen bruk av utmarksressursene (Brainerd 2003). Det er konkurransen om jaktbart vilt, tap av hunder *Canis lupus familiaris* (Brainerd 2003; St.meld. nr. 15 (2003-2004); Holthe & Baldus 2008) og tap av husdyr og tamrein *Rangifer tarandus tarandus* til rovdyrene som gjør dette bevaringsarbeidet til en forvaltningsmessig utfordrende oppgave (DN 2008). Det viser seg imidlertid at hoveddelen av den norske befolkningen ønsker å sikre disse artene til tross for dette (Andersen et al. 2003; DN 2008; Tangeland, Skogen & Krange 2010). De mest positive holdningene til bevaring av rovdyr finner man i dag i urbane strøk (Konst 2015), der man har lite direkte kontakt med rovdyrene (Marghescu 2008) og ikke opplever de assosierte utfordringene disse kan medføre (Linell et al. 2005). Dette har resultert i en by-mot-land-konflikt, der rovdyrene i rurale områder blir symboler for uønskede samfunnsendringer (Skogen, Krange & Figari 2013; Linnell 2014) og følelsen av maktovergrep fra politikere og myndigheter i urbane strøk (Krange et al. 2012). Konfliktene kan altså sies å være like mye mellom mennesker, som mellom mennesker og rovdyrene selv (Brainerd 2003; Krange et al. 2012).

Jerven *Gulo gulo* og de andre store rovdyrene forvaltes i dag ut ifra bestandsmål som angir et gitt antall årlige ynglinger (Rovviltportalen 2015a), og for jerven er dette tallet 39 (DN 2008). Jerven i Norge har i dag sitt utbredelsesområde hovedsakelig knyttet til fjellområdene våre, fra Hedmark og nordover. I tillegg grenser vår bestand mot landegrensene til Sverige og Finland (NJFF & NINA 2013; Rovviltportalen 2015b). Genetiske undersøkelser har vist at innvandringen av jerv fra Sverige kan være større enn tilsvarende strøm av norske individer til Sverige, noe som kan forklare hvorfor jervestammen vår kan holde seg over bestandsmålet til tross for et stort uttak (Rovdata 2015a). Leveområdene til jerven er relativt store (Rovbase u.å.; Kilström 2004; DN 2008), og områdene som foretrekkes har bratt og utilgjengelig terreng, der det er lavere sannsynlighet for å møte på mennesker (May et al. 2008; NJFF & NINA 2013; Rauset 2013).

Det betales i dag ut erstatning for husdyr eller tamrein som er dokumentert eller antatt drept av jerv. Dokumenteringen av slike skader står Statens naturoppsyn (SNO) og deres rovviltkontakter for. I mange tilfeller er det imidlertid ikke mulig å finne igjen kadaver eller fastslå skadeårsak. Hoveddelen av erstatningsutbetalinger skjer derfor ut ifra en vurdering av at det er sannsynlig at tapet er forårsaket av fredet rovvilt (DN 2008). Jerven troner i dag høyest på listen over skadevoldere på sau her i landet og i tillegg er jerven en vesentlig predator på tamrein (NJFF & NINA 2013). Tapstallene varierer imidlertid en del fra år til år, med bakgrunn i både antallet rovdyr og andre naturgitte forhold (DN 2008). Det er med bakgrunn i konfliktene disse tapene skaper, at Stortinget har bestemt at jervebestanden skal reguleres. Hovedvirkemiddelet i dette arbeidet er lisensfelling (Hambro 2015; Miljødirektoratet 2015a), der vanlige jegere og ordinære jaktmetoder skal benyttes. Metodene som benyttes er åtejakt, sporingsjakt, jakt med hund, og bruk av fangstbås (NJFF & NINA 2013). Åtejakta er den metoden det felles flest jerv med i Norge (Bischof et al. 2012). Jerven kan også tas ut gjennom skadefelling i beitesesongen (Den vanskelige jakta på jerven 2014) og dette arbeidet utføres vanligvis av lokale fellingslag (Statens Naturoppsyn [SNO] 2010).

Dilemmaet i bruken av jakt som et virkemiddel i jerveforvaltningen, ligger blant annet i at jerven i dag regnes som sterkt truet ifølge Norsk Rødliste. Dette vil si at jervestammen vår har svært høy risiko for å dø ut (Hambro 2015), med en bestand estimert til rundt 340 dyr i 2015 (Brøseth & Tovmo 2015). Jervebestanden vår fyller altså ikke kravene til uttak ved normal jakt,

som finnes i Viltloven og Naturmangfoldloven, så kvoten som settes tar utgangspunkt i bestandsmål og skadepotensial (NJFF & NINA 2013). Dersom lisensfelling ikke lykkes å justere bestanden til ønsket nivå etter fellingsperioden vil det også vurderes om det er nødvendig med ekstraordinære tiltak. Et eksempel på et slikt tiltak er hiuttak som er et svært kontroversielt tema, også for feltpersonellet som utfører arbeidet (Tangeland et al. 2010; Hambro 2015). Dette har også blitt tydeliggjort gjennom NRK-programmet «Villmarkas voktere», som har fulgt SNO-ansatte på et arbeidsoppdrag der de utførte hiuttak (Villmarkas voktere 2016).

Konfliktreduksjon har hittil i hovedsak blitt fokusert mot de økonomiske utfordringene rovdyra medfører (Brainerd 2003) og flere hundre millioner kroner har blitt brukt til dette formålet over flere år (Andersen et al. 2003). Nyere forskning påpeker imidlertid at konflikten er langt mer sammensatt. Forebygging og kompensering rettet mot beitenæringen reduserer dermed ikke konflikten i tilstrekkelig grad (Brainerd 2003; Skogen 2015). Effektene av felling som et konfliktdependende tiltak er ikke spesielt godt studert (Brainerd 2003), men det er tegn på at dette faktisk kan redusere konfliktene – både gjennom å holde bestandene nede og fordi det representerer en «normalisering» av rovviltforvaltningen (Andersen et al. 2003; Brainerd 2003; Skogen et al. 2013; Kaltenborn & Brainerd 2016). I St.meld. nr. 15 (2003-2004) hevdes det at lokal oppslutning til rovviltforvaltningen, som jakt og felling vil føre til, vil gi den største effekten med tanke på konfliktreduksjon og skadeforebygging (s. 117). Alle er imidlertid ikke like enige at felling er et godt tiltak og dette konfliktreducerende tiltaket blir dermed også konfliktfremmende. Personer som er imot dette mener blant annet at fellingene påfører dyrene lidelser, er et uforenelig tiltak med tanke på at rovdyrbestander ofte er små eller svake (Brainerd 2003), at de rett og slett bare ønsker å ha rovdyr, eller de er uenige i metodene som benyttes (Andersen et al. 2003).

Det er flere grunner til at felling kan virke konfliktreducerende (Andersen et al. 2003). Jegerens involvering sikrer en viss sosial aksept for rovdyr (Brainerd 2003; Holthe & Baldus 2008; Bischof et al. 2012) ved å alminneliggjøre dem (Andersen et al. 2003; NJFF & NINA 2013). Jegerne føler også at de bidrar til å kontrollere en problematisk situasjon (Andersen et al. 2003), blant annet ved å fjerne rovdirene fra områder der det er bestemt at de ikke skal være (St.meld. nr. 15 (2003-2004)). Jakt er i tillegg forventet å skape en viss skyhet hos rovdirene (Andersen et al. 2003; Brainerd 2003; Skogen, Figari & Krangle 2010). Jegerens uttak av rovdyr begrenser

bestandsveksten og fungerer også på denne måten som et form for konfliktdempende tiltak (Andersen et al. 2003; Skogen et al. 2010; Kaltenborn & Brainerd 2016). Gjennom uttaket av jerv utfører jegerne i dag en viktig jobb for forvaltningen. Deres arbeid som et utøvende ledd i rovviltforvaltningen er viktig, blant annet gjennom sitt bidrag med god lokalkunnskap (NJFF & NINA 2013) og deres kobling til lokalsamfunnet (Marghescu 2008). Jegernes deltakelse i innsamling av data til bestandsovervåkingen gjør også at de oppnår et slags eierskap og en tilknytning til materialet som kan medføre noe mer tillit til kunnskapen som formidles (Skogen 2003; Holthe & Baldus 2008). Vanlige jegere er også kjent for å være en kostnadseffektiv arbeidskraft, sammenlignet med bruk av statlig lønnet personell (Treves 2009). En undersøkelse som testet effektiviteten av kvote-fylling hos norske jervejegerne viser imidlertid at måloppnåelsen er lav. Kun 40 % av kvoten blir tatt ut (Bischof et al. 2012). Denne lave effektiviteten blant norske jervejegere gjorde det derfor nødvendig for Klima- og miljødepartementet å sette i gang effektiviseringstiltak gjennom forskriftsendringer i 2015. I en treårig prøveperiode skal det blant annet testes ut lys på åte og elektronisk overvåking av fangstbåer i seks områder som har søkt om å delta på prosjektet (Regjeringen 2015).

En effektiv rovviltpolitikk krever oppslutning blant befolkningen og studier av folks meninger om dette er derfor viktige (Krange et al. 2012). I nyere tid har det blitt gjennomført flere slike studier knyttet til de store rovdyrene (Tangeland et al. 2010; Krange, Tangeland & Skogen 2011; Gangås, Kaltenborn & Andreassen 2013), men ingen av dem har fokusert utelukkende på jerven og dens forvaltningsutfordringer. Myndighetene ønsker at bestandsmålet for jerv skal nås gjennom lisensjakt, da dette antas å være mer konfliktdempende enn andre former for uttak. Imidlertid vet man i dag at det har vært lite interesse for jervejakt i mange deler av landet og at kvotene ikke fylles i mange rovviltregioner. Jakta har dermed vært lite effektiv og må derfor stadig suppleres med mer konfliktskapende metoder, som for eksempel hiuttak. Dette forsterker behovet for mer kunnskap fra de som faktisk driver med jervejakt. Dette er derfor temaet for min masteroppgave. Min overordnede problemstilling er: *Hvordan ser jegere med praktisk erfaring fra jervejakt på denne jakta og rammene rundt den?* Ut i fra denne problemstillingen vil jeg å se nærmere på følgende: *Hvilke faktorer mener jegerne er til hinder og hvilke er til gagn for en effektivt jakt på jerv? Hva mener de kan påvirke (eventuelt begrense) jegeres motivasjon for å delta i jakta? Og hvordan mener jegerne selv at disse utfordringene kan løses på en best mulig måte?*

Denne studien er basert på semistrukturerte dybdeintervjuer av jervejegere i Østlandsområdet, med varierende grad av erfaring fra jakt på dette dyret. Temaet er for tiden svært aktuelt og jeg håper at funnene fra denne studien skal kunne bidra til å belyse hvilke utfordringer jervejegere står overfor og hvilke muligheter de ser for å kunne løse disse utfordringene. Dette er fordi deres meninger er viktige å ta i betraktning, ettersom de fungerer som et viktig forvaltningsverktøy i dagens jerveforvaltningen.

1.1 Oppgavens struktur

Oppgaven består av til sammen 7 teorikapitler, inkludert innledningen. Ettersom flere aspekter ved forvaltningen og forskningen på jerv er viktig bakgrunnskunnskap for arbeidet med denne oppgaven, og mitt inntrykk er at mange ikke har spesielt god kunnskap om det, har jeg valgt å ha med dette i et eget utfyllende kapittel. Kapittelet 2 er ment som en innføring til temaet, og er dermed ikke nødvendig å lese for lesere med gode forhåndskunnskaper. I dette kapittelet gir jeg en generell gjennomgang av forvaltningssystemet knyttet til rovviltet, forvaltningsaktører som er spesielt viktige og avslutter kapittelet med praktisk forvaltning og overvåking av jerv, og dyrets status i Norge i dag. I kapittel 3 presenterer jeg de metodiske valgene og prosessene jeg har vært gjennom i arbeidet med denne oppgaven. Jeg beskriver blant annet prosessene for rekruttering av informanter, intervjuopplegget og transkribering av det innsamlede materialet. I tillegg har jeg i dette kapittelet inkludert de metodekritiske aspektene knyttet til mitt arbeid. Valgene tatt i forbindelse med analyseringen av datamaterialet mitt, har jeg valgt å skille ut som et eget analysekapittel (kapittel 4). I kapittel 5 presenteres resultatet mitt, som er hovedfunnene fra analyseringen av det transkriberte materialet. Kapittel 6 og 7 er oppgavens avsluttende kapitler. Her gjennomgås oppgavens hovedfunn sett i lys av problemstillingene mine, funnene drøftes og til slutt gis det noen forslag til videre forskning og hvilke implikasjoner mine resultater kan få for myndighetenes framtidige håndtering av jervejakt og det tilknyttede rammeverket.

2. Dagens forvaltningssystem for jerv og de andre store rovdyrene i Norge

2.1 Rovviltforvaltningens skriftlige rammeverk

Forvaltningssystemet for rovviltet i Norge, er basert på føringer og rammer satt i sentrale dokumenter. Disse dokumentene har blitt til gjennom en rekke forvaltningsprosesser med politisk arbeid og vedtak truffet i Stortinget (NJFF & NINA 2013). Fundamentet for dagens rovviltpolitikk ble lagt med Stortingsmeldingen «Rovvilt i norsk natur» (Rovviltportalen u.å.; St.meld. nr. 15 (2003-2004); DN 2008; Skogen et al. 2010; Rovviltportalen 2015c), og den påfølgende innstillingen til Stortinget (Innst. S.nr.174 (2003-2004)). De politiske partiene kom i 2011 i tillegg til enighet om et representantforslag de oversendte Stortinget for behandling, kalt Rovviltforliket. Forslaget ble vedtatt og dermed ble også prinsippet om den todelte målsettingen fra forliket i 2004 videreført (Representantforslag 163 S (2010-2011); NJFF & NINA 2013). Denne målsettingen skal enkelt fortalt sikre både rovviltets langvarige overlevelse og andre interessers ulike bruksmåter av og i utmarka (DN 2008; Skogen et al. 2010), samt velfungerende lokalsamfunn (DN 2008). Sentrale arbeidsoppgaver for å nå en slik målsetting blir blant annet å jobbe for økt lokal oppslutning. Dette kan oppnås ved å redusere skader og tapstall knyttet til rovdyrene. I tillegg skal man sikre forutsigbarhet for alle som, på en eller annen måte, er berørt av rovdyrene og den politikken som føres i dag (Rovviltportalen 2015c). Denne forutsigbarheten sikres blant annet gjennom forlikets presisering av at bestandsmålet, med antall årlige ynglinger, skal overholdes i størst mulig grad (NJFF & NINA 2013). Det er også et overordnet mål i forliket, å styrke de regionale myndighetenes rolle innen rovviltforvaltningen (Dyr i drift u.å.; NJFF & NINA 2013).

I tillegg til dokumentene nevnt ovenfor, gis det nærmere bestemmelser for forvaltningen i «Forskrift om forvaltning av rovvilt», også kjent som Rovviltforskriften (Rovviltforskriften 2005; DN 2008). Dette er det dokumentet som i første rekke styrer rovviltforvaltningen (Dyr i drift u.å.) og inneholder blant annet føringer og informasjon om fellingsperioder og -former, bestandsmål og de regionale rovviltnemndene (NJFF & NINA 2013).

Vi har også lover som regulerer forvaltningen av rovviltet i Norge, og i Rovviltforliket nevnes Naturmangfoldloven som en av de sentrale rammesetterne (Dyr i drift u.å.; Representantforslag 163 S (2010-2011); NJFF & NINA 2013). De overordnede målene i loven er bærekraftig bruk og vern og gjelder for alle aktører som jobber med, eller beslutninger som blir tatt i tilknytning

til naturen. For at forvaltningen skal bli mest mulig samordnet, lister også loven opp mål og prinsipper som skal være felles for alle aktørene. Naturmangfoldloven tok over etter Naturvernloven og har i tillegg opphevet deler av bestemmelsene i Lakse- og innlandsfiskloven og Viltloven. Regler for uttak og annen type høsting finnes imidlertid fortsatt i de to sistnevnte lovene, men rammene i form av ulike vilkår og hensyn for at vedtaket om høsting skal fattes, blir regulert gjennom Naturmangfoldloven (Naturmangfoldloven 2009; Rovviltportalen 2015c). Viltloven har som formål å ivareta viltet og deres leveområder for å sikre produktiviteten og artsmangfoldet i naturen. Høsting er mulig innenfor de rammene som blir lagt av Naturmangfoldloven. Viltloven inneholder også regler og informasjon om jegerprøven, Viltfondet, fellings- og jegeravgift og regulering av jaktområder (Viltloven 1981; Rovviltportalen 2015c). Det er imidlertid viktig å nevne at alle viltartene i Norge i utgangspunktet er fredet. Med bakgrunn i dette er høsting kun aktuelt dersom det er åpnet for dette og det har blitt fastsatt jakttid for arten (NJFF & NINA 2013). Åpningen for felling av de totalfredede rovviltartene i Norge stammer fra behovet for å sikre tamrein og husdyr mot skade fra disse. Gaupa står imidlertid i en særstilling blant de store rovdyrene i Norge, ettersom den er en jaktbar art (DN 2008).

I 2015 vedtok Klima- og Miljødepartementet (KLD) forskriftsendringer som skal sikre en mer effektiv lisensfelling av jerv. Disse forskriftsendringene gjelder i lisensfellingsperioden, over en prøveperiode på 3 år (Fylkesmannen i Troms 2015; Miljødirektoratet 2015a). Proveperioden gjelder imidlertid bare for områder som har søkt om tillatelse til å delta, og departementet har mottatt seks søknader. Proveprosjektet kommer dermed til å foregå i Oppland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Dette prosjektet har kommet i gang for å forsøke å stimulere til høyere oppslutning rundt lisensfelling, og vilkårene som er satt til tiltakene ser ment å sikre et mer etisk forsvarlig og mer effektivt uttak av jerv (Regjeringen 2015). Virkemidlene for en mer effektiv lisensfelling av jerv er bruk av kunstig lys ved åtejakt, elektronisk overvåking av fangstbå med viltkamera og uttransportering av åte, åtebu og fangstbå ved bruk av snøskuter. Det sistnevnte tiltaket er en permanent ordning. Vilkåret for bruk av kunstig lys, er føring av logg som skal inneholde en rekke elementer. Loggen skal blant annet beskrive radius på opplyst areal og informasjon om alle viltarter som kommer på åtet. Det stilles flere vilkår for kameraovervåking av fangstbå. Disse er blant annet at viltkameraet skal sende bilder til jegeren minst to ganger daglig (morgen og kveld) og dermed kreves det god mobildekning, det skal foretas umiddelbart tilsyn ved teknisk svikt og bildeloggen fra hele

lisensfellingsperioden skal oversendes Fylkesmann etter periodens slutt. Det er kommunen som utsteder tillatelsen til bruk av snøskuter, og dersom søknaden innvilges må man følge bestemte traséer, føre kjørelogg og overholde avgrensningen av antall turer det er lov å kjøre. Alt dette vil fremkomme av vedtaket (Fylkesmannen i Troms 2015).

Gjennom dokumentene og lovverket nevnt ovenfor, og tidligere fredningsvedtak, forsøker Norge å sikre en bærekraftig forvaltningspraksis for rovviltartene på nasjonalt plan. Dette er altså et ansvar vi har pålagt oss selv over lengre tid. I tillegg til rammene lagt for rovviltforvaltningen innad i landet, har Norge også sluttet seg til en rekke internasjonale konvensjoner eller avtaler som gir oss forpliktelser knyttet til rovviltforvaltningen. Disse omhandler i større eller mindre grad temaet rovvilt. Dette er ikke avtaler som er ment å påtvinge oss rovviltarter. Det er isteden en gjensidig forpliktelse med andre land til å fortsette det bevaringsarbeidet vi allerede har startet opp selv og å nå nye felles målsettinger som finnes i avtaletekstene (Rovviltportalen 2015c). Vi har blant annet underskrevet «Konvensjonen om biologisk mangfold» (DN 2008), også kjent som Riokonvensjonen (Landa, Lindén & Kojola 2000). Av alle konvensjonene Norge har skrevet under på er imidlertid Bernkonvensjonen den mest relevante for forvaltningen av rovviltartene her til lands (Rovviltportalen u.å.; Rovviltportalen 2015c). Denne konvensjonen blir blant annet nevnt i Rovviltforliket, som en sentral rammesetter for den norske rovviltforvaltningen (Dyr i drift u.å.). Det er denne konvensjonen som har vært bakgrunnen for at det såkalte speilvendingsprinsippet ble innført i Europa. Prinsippet medfører at tilnærmet alle virveldyr i utgangspunktet er fredet, med mindre det er gjort vedtak som åpner for noe annet (Rovviltportalen 2015c). Jerv er en av artene som er nevnt i liste II i konvensjonen. Dette en liste som skal fremme artsspesifikke bevaringstiltak og en ellers streng beskyttelse. Denne beskyttelsen innebærer at det i utgangspunktet ikke er lov å handle med, fange, drepe eller unødig forstyrre arter som omfattes av denne listen. Det er imidlertid åpnet for unntak fra denne beskyttelsen under visse forhold. Dette gjelder for eksempel dersom man vil forhindre omfattende skader på husdyr, eiendom eller kultur, eller tilfeller knyttet til vitenskapelige formål (Landa et al. 2000). Partslandene er imidlertid pålagt å sikre at artene på liste II opprettholdes i levedyktige ville bestander (Rovviltportalen 2015c).

Dagens norske rovviltforvaltning er preget av motsetningsforhold, som kommer til syne ved den todelte målsettingen i Rovviltforliket. Dette skaper store utfordringer, som det er

forvaltningens oppgave å forsøke å løse. Manøvreringen mellom disse motsetningene, for å kunne sørge for at man inkluderer alle parter, sikres gjennom iverksetting av tiltak og forvaltningens organisering (Skogen et al. 2010).

2.2 Forvaltningsaktørene

Forvaltningen i Norge er organisert i et form for hierarki med Stortinget og Regjeringen på toppen. Disse styrer så de andre aktørene i hierarkiet, gjennom å legge føringer for deres virke. Videre i rekken ligger de ulike departementene, deres underliggende direktorater, fylkesmenn, kommuner og nederst finner vi jegere og allmennheten (Dyr i drift u.å.).

Innen rovviltforvaltningen, så vel som viltforvaltningen generelt, fungerer Klima- og miljødepartementet som overordnet myndighet. Deres oppgaver innebærer blant annet å styre forvaltningen gjennom lovverk og budsjett, oppfølging av regjeringens føringer for rovviltpolitikken, oppnevning av medlemmer til rovviltnemndene og også klageinstans for vedtak disse fatter (Rovviltportalen 2015d).

Miljødirektoratet på sin side har det nasjonale ansvaret for rovviltforvaltningen, er Klima- og miljødepartementets rådgivende organ og fungerer som sentral faginstans. Ansvaret som forvaltningens faginstans innebærer at forskningsprosjekter finansiert av direktoratet melder inn ny kunnskap og at denne kunnskapen videreformidles ut til folket. Miljødirektoratet driver også saksbehandling knyttet til saker som faller inn under deres ansvarsområde. Dette gjelder for eksempel saker som kan knyttes til Viltloven og Naturmangfoldloven (Dyr i drift u.å.; Rovviltportalen 2015e). I tillegg til dette fungerer direktoratet som klageinstans for vedtak som blir fattet av fylkesmennene (Dyr i drift u.å.).

Statens Naturoppsyn (SNO), en del av Miljødirektoratet, er et praktisk feltapparat. Dette betyr at de hverken driver med forskning eller forvaltning (Dyr i drift u.å.). SNO er delt inn i ulike seksjoner med lokalkontorer spredt ut over hele landet. Rovviltseksjonen og lokale rovviltkontakter har ansvaret for en rekke ulike oppgaver knyttet til de store rovdyrene. Dette er blant annet skadedokumentasjon på husdyr og tamrein, hindre og forebygge miljøkriminalitet, bestandsovervåking og -registrering (Rovviltportalen 2015f). SNO utfører

også felling av rovvilt. Dette foregår etter en egen instruks som er fastsatt av Klima- og Miljødepartementet. Fellingsoppdrag blir stort sett gitt til SNO når det er snakk om tiltak mot enkeltindivider, som krever spesielle forutsetninger som sikrer et humant og presist arbeid. Disse forutsetningene er blant annet; god kompetanse, tilfeller som krever god finansiering eller bruk av spesielle virkemidler. Et godt eksempel på denne typen oppdrag, er hiuttak av jervetisper og ungene deres. I særskilte tilfeller kan også skadefellingsoppdrag, som normalt utføres av lokale fellingslag, gis til SNO (SNO 2010).

Hos fylkesmannens miljøavdeling har de fått tildelt ansvaret for reguleringen av rovvilt, gjennom administrering av temaene skadefelling, lisensfelling og kvoter (Rovviltportalen 2015g). Fylkesmannen har i tillegg et nært samarbeid med de regionale rovviltnemndene, både gjennom rådgivning og sin funksjon som deres sekretariat (Dyr i drift u.å.; Skogen et al. 2010; Rovviltportalen 2015g). Behandling av søknader er et annet viktig arbeidsområde. Temaene for disse søknadene er blant annet fordeling av midler til forebyggende tiltak, erstatning for skader som har blitt påført bufe av fredede rovviltarter og tillatelse til skadefellinger og båsfangst av jerv og gaupe (Rovviltportalen 2015g).

De regionale rovviltnemndene har ansvaret for at Stortingets bestandsmål for de store rovviltartene holdes på det fastsatte nivå innen sin forvaltningsregion (Rovviltportalen 2015h). Åtte regionale rovviltregioner med hver sin nemnd, som til sammen dekker hele landet, ble dannet som et resultat av behandlingen av St.meld. nr. 15 (2003-2004) «Rovvilt i norsk natur» (DN 2008; Rovviltportalen 2015h). Regionene består av ett eller flere fylker. Region 1 består av Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder. Region 2 består av Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud. Region 3 består kun av Oppland. Region 4 består av Akershus, Oslo og Østfold. Region 5 er kun Hedmark. Region 6 består av Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal. Region 7 består kun av Nordland. Og den siste, region 8, består av Troms og Finnmark (NJFF og NINA 2013; Brøseth & Tovmo 2015). Ettersom disse rovviltregionenes utforming følger fylkesgrenser, og ikke rovdyrenes utbredelsesområder, er det viktig at regionene samarbeider godt for å sikre en god forvaltningspraksis (DN 2008). De 5 medlemmene som utgjør en slik nemnd kommer fra fylkestinget (Skogen et al. 2010) og blir valgt ut med bakgrunn i forslag fra de aktuelle fylkeskommunene (Rovviltportalen 2015h). Forslaget oversendes så Klima- og miljødepartementet som står for det endelige valget

(Rovviltportalen 2015d). I tillegg til disse medlemmene, har region, 5, 6, 7 og 8 med en representant fra Sametinget i nemnda (Rovviltportalen 2015h). Det er rovviltnemndenes jobb å utarbeide en forvaltningsplan for sin respektive region (Dyr i drift u.å.; DN 2008; NJFF & NINA 2013) og denne skal beskrive hvordan de akter å gjennomføre den nasjonale rovviltpolitikken (Dyr i drift u.å.). Alle vedtak fattet av de regionale rovviltnemndene må være basert på denne forvaltningsplanen, på viktige forhold som kommer fram ved det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt, og forhold vedrørende konflikt og skader knyttet til rovdyrene (NJFF & NINA 2013). Derfor inneholder planen også beskrivelse av prioriteringene deres for forebyggende og konfliktdependente tiltak (Rovviltportalen 2015h), og hvordan regionen skal deles inn for å sikre beitedyr og rovvilt i hver sine prioriterte områder (DN 2008). Denne avveiningen eller vektleggingen av ulike interesser i ulike områder, sikres gjennom det som kalles geografisk arealdifferensiering (Rovviltportalen 2015c). Nemndene styrer i tillegg eventuell jakt og felling av rovvilt ut fra Stortingets målsetting for regionen, gjennom kvotefastsettelse (Rovviltportalen 2015h; Skogen et al. 2010). Det siste punktet vitner om at nemndene ikke har fritt spillerom når det kommer til fastsettelse av kvoter, men heller en begrenset myndighet. De må forvalte rovviltbestandene, innenfor sin region, på en slik måte at disse blir liggende på eller over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen (Skogen et al. 2010). Dersom de ikke greier dette, overføres denne retten til Miljødirektoratet (Dyr i drift u.å.). For jerv og gaupe må gjennomsnittet av ynglinger de tre siste årene ligge på eller over bestandsmålet, for at nemnda skal få myndighet over kvotefastsettelsen. I tillegg er det slik at eventuell irregulær avgang av rovvilt belastes kvotene som rovviltnemnda har satt (NJFF & NINA 2013).

Viltforvaltning og det generelle ansvaret for denne ligger hos kommunene. Dette omfatter imidlertid ikke rovdyra og forvaltningen av disse. Grunnen til dette ligger både i rovdyras status som vernede, og de store leveområdene som ofte strekker seg over kommunegrenser (Skogen et al. 2010) og dermed vanskeliggjør forvaltning av disse artene på kommunenivå. Selv om kommunene ikke tar direkte del i rovviltforvaltninga, er de allikevel knyttet til den. De kan blant annet danne fellingslag, ha det administrative ansvaret knyttet til skadefellingstillatelser og de er viktige når det skal innhentes grunneiertyllatelser for å kunne utføre lisensfelling (Dyr i drift u.å.). Videre har de viktige arbeidsoppgaver knyttet til bestandsregistrering, skadereduksjon og –dokumentasjon (Skogen et al. 2010).

En annen viktig aktør innen rovviltforvaltningen er kompetansesenteret Norsk institutt for naturforskning (NINA). Her forskes det på natur og samfunn i samarbeid med en rekke andre aktører. Samarbeidspartnerne er blant annet SNO, Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF) eller andre frivillige organisasjoner og FoU-institusjoner som for eksempel Høgskolen i Hedmark (Skogen et al. 2010). NINAs prosjekter er avhengig av finansiering og dette får de fra mange ulike aktører. Næringslivet, den offentlige forvaltningen og Norges forskningsråd er noen av disse bidragsyterne (Dyr i drift u.å.).

Innenfor NINA finnes det en selvstendig enhet, som fungerer som en sentral leverandør av overvåkings- og bestandsdata til forvaltningen. Rovdata, som enheten kalles, har ansvaret for det nasjonale overvåkingsprogrammet for de fire store rovdyrene i Norge, samt kongeørn. Dette betyr at de er ansvarlige for driften, formidlingen og den videre utviklingen av dette programmet. I tillegg jobber de aktivt for å sikre felles overvåkingsmetoder på tvers av landegrensene, gjennom blant annet samordning av metoder med nabolandene våre Sverige og Finland. Rovdata fungerer også som sekretariat for et fagråd, som er oppnevnt av Klima- og miljødepartementet for å sikre best mulig overvåking av rovdyrene (Dyr i drift u.å.).

2.3 Bestandsstatus og praktisk forvaltning av jerv

2.3.1 Bestandsstatus – før og nå

I likhet med de andre store rovdyrene ble jerven gjenstand for omfattende etterfølgelse fra midten av 1800-tallet. Jerven var imidlertid et ettertraktet jaktbart vilt også før dette og allerede på 1700-tallet var jakt og fangst svært utbredt på grunn av den verdifulle pelsen. Da høye skuddpremier ble innført med «Lov om Udryddelse av Rovdyr og om Fredning af andet Vildt» i 1845, ble imidlertid etterfølgelsen virkelig intensivert (NJFF & NINA 2013). Skuddpremieringen for uttak av jerv vedvarte helt til fredningen i 1973 i Sør-Norge og 1982 i resten av landet (Rovdata 2015b). I Sverige fredet de jerven allerede i 1969. Jerven i Norge ble regnet som funksjonelt utryddet i Sør-Norge allerede på 1960-tallet og kun spredte forekomster fantes i nordlige grenseområder på 1970-tallet. Etter fredningen begynte imidlertid bestanden igjen å øke i størrelse og utbredelse (NJFF & NINA 2013; Rovdata 2015b). Lisensfelling ble innført allerede i 1993 i nordlige deler av landet og 1997 i sør. Statistikken fra skuddpremieutdelingen har gitt oss en svært god og oversiktlig fremstilling av felte jerv fra innføringen, frem til dags dato (NJFF & NINA 2013). Bestanden reguleres imidlertid til et

relativt lavt nivå også i dag, blant annet på grunn av konflikter knyttet til husdyr og tamrein. Denne reguleringen skjer ved lisensfelling, skadefelling og ekstraordinære uttak. Jervebestanden utsettes også for trusler som habitatfragmentering, forstyrrelser og ulovlig jakt (Brøseth, Heggberget & Landa 2010).

Bestandsoversikten fra de siste årene viser at bestanden øker i Nord-Norge, mens resten av landet har holdt seg relativt stabil (Miljødirektoratet 2015a). Utbredelsen til dagens jervebestand er konsentrert rundt fjellområdene som grenser til våre naboland, og da i hovedsak Sverige (Rovdata 2015b; Rovviltportalen 2015b). Undersøkelser har kommet fram til at jervestammen i Norge består av tre genetisk ulike bestander. Det er en sørvestlig, en østlig som også omfatter deler av Sverige og en nordlig som også omfatter deler av Nord-Finland (Rovdata 2012; NJFF & NINA 2013; Rovdata 2015b; Rovviltportalen 2015b). Utveksling av individer mellom bestandene sør og nord i landet er forholdsvis liten, men de senere årene har imidlertid avstanden mellom bestandene blitt redusert (DN 2008; Rovviltportalen 2015b). Jerven har også begynt å spre seg til lavereliggende barskogområder og det gjelder spesielt i Hedmarksområdet (Rovdata 2015b). Det virker særlig å være ulven som muliggjør spredningen til skogsområder, ettersom jerven i disse områdene i hovedsak benytter seg av elgkadavrene som ulvene etterlater (May et al. 2008; NJFF & NINA 2013). Jerven har også vist seg å være svært avhengig av gaupe og undersøkelser har vist at mesteparten av reinen *Rangifer tarandus* jerven spiser er drept av gaupe (NJFF & NINA 2013; Rauset 2013). Det er også påvist innvandring av jerv fra Sverige, som trolig bidrar en god del til veksten vi ser i jervebestanden i deler av landet (Rovdata 2015a).

Det årlige bestandsestimatet for jerv i Norge ble i 2015 anslått til rundt 340 voksne individer, som er omtrent hva det ble beregnet til året før (Brøseth & Tovmo 2015). Det nasjonale bestandsmålet for jervekull er satt til 39 av Stortinget (Nasjonen 2015), og disse har blitt fordelt på fem av de åtte regionale forvaltningsregionene for rovvilt (Rovdata 2015a). Fordelingen av de regionale bestandsmålene er som følger; Region 1, 2 og 4 skal ikke ha noen ynglinger. Region 3 skal ha 4 ungekull, region 5 skal ha 5, mens region 6, 7 og 8 skal ha 10 ungekull hver (Rovviltportalen 2015a). Av de 10 jervekullene som skal finnes i region 8, skal kun 3 av dem være i Finnmark, mens resten skal være i Troms (Rovdata 2015b). Antallet påviste jerveynglinger har imidlertid ligget over bestandsmålet siden 2003 (Nasjonen 2015), så det har

vært nødvendig med ekstraordinære uttak og lisensfelling hvert år (Rovviltportalen 2015i). Tidlig på våren i 2015 rapporterte Rovdata at antallet jervekull var oppe i 65 (Brøseth & Tovmo 2015; Miljødirektoratet 2015b; Rovdata 2015b) og dette er en økning på 13 kull i forhold til året før (Rovdata 2015b; Rovviltportalen 2015b). Etter omfattende ekstraordinære uttak ble imidlertid de 65 ungekullene redusert til 48 før beitesesongens start. I alt 17 hiuttak ble utført av SNO, og et såpass stort uttak av ungekull har kun foregått én gang tidligere, i 2012 (Miljødirektoratet 2015b). Årets lisensfelling ga heller ikke den ønskede uttellingen og kun 52 av de 141 jervene på lisensfellingskvoten for fellingsperioden 2015/2016 ble tatt ut. I tillegg er syv av disse uttakene gjort av SNO og det forventes at det vil bli foretatt langt flere ekstraordinære uttak videre utover i sesongen (Miljødirektoratet 2016).

2.3.2 Overvåking

Ettersom jerven i Norge forvaltes ut ifra presise målsettinger for blant annet bestandsmål og –fordeling, er det avgjørende med god overvåking (Skogen 2014). Overvåkingen av jervebestanden utføres på oppdrag fra Miljødirektoratet, gjennom «Det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt» (Brøseth & Tovmo 2015; Rovdata 2015a). Det har blitt utviklet en rekke nye løsninger som skal sikre en mer samkjørt og sammenlignbar overvåkingsmetodikk i Skandinavia. Naturvårdsverket i Sverige og Miljødirektoratet i Norge har blant annet utviklet en felles overvåkingsmetodikk, et nytt rapporteringssystem for allmennheten (Skandobs) og en delt database for overvåkingsdata (Rovbase). Alle de nye løsningene ble tatt i bruk i 2014. Feltregistreringene av jerven og de andre store rovdyrene er ansvarsområdet til Länsstyrelsene i Sverige og Statens Naturoppsyn (SNO) i Norge. Det er også disse, i samarbeid med en rekke ulike samarbeidspartnere, som utfører registreringene. Eksempler på slike partnere er jegerforbund og allmennheten, og SNO og Länsstyrelsen sørger for at deres observasjoner kvalitetssikres og kontrolleres. Det er også de sistnevnte som legger den registrerte informasjonen inn i Rovbase, mens Viltskadecenter og Rovdata kvalitetssikrer sine respektive nasjonale data (Anonym 2015). De nylige endringene i metodikk og Rovbase har ført til enkelte oppstartutfordringer for registreringspersonellet. Det er imidlertid forventet at dette vil forbedres etter hvert som de får mer erfaring med dette arbeidet. I tillegg, for å forhindre en eventuell dobbelttelling av jervekull i grenseområdene mellom Norge og Sverige, har det blitt utført en felles gjennomgang av registreringene i grenseområdene (Brøseth & Tovmo 2015).

Den norske jervebestanden overvåkes i dag ved yngleregistreringer og DNA-analyser fra felten (Rovdata u.å.; DN 2008; Stokmo 2012). Ved analyse av hår, urin og avføring er det mulig å avgjøre både hvilket individ og kjønn de ulike DNA-prøvene tilhører (Andersen et al. 2003). Årlig samles det inn mellom 1 200-1 500 ekskrementprøver fra hele landet, som muliggjør overvåking av individene over flere år. Ved å gjøre det på denne måten har man mulighet til å kartlegge flere forhold knyttet til jervens livshistorie, blant annet overlevelse, bestandsstørrelse, -struktur, -dynamikk og områdebruk (Rovdata u.å.). Yngle- eller hiregistreringene i Norge utføres i henhold til egne instruksjoner og faktablad utarbeidet av Rovdata og Naturvårdsverket (Naturvårdsverket & Rovdata 2013a, 2013b, 2014). Bestandsestimatet av voksne jerver i den norske jervebestanden, blir beregnet ved å ta gjennomsnittet av antall ungekull de tre siste årene. Ungekull brukes som en faktor for beregning med bakgrunn i at man har kunnskap om antallet jerv i en bestand for hver ynglende tisper. Bakgrunnen for bruken av et snitt over tre år ligger i det varierende antallet jervetisper som faktisk føder et gitt år, og ønsket om å redusere effekten av eventuelle store årlige variasjoner i dette. Variasjonen i antallet ynglende tisper avhenger blant annet av mattilgangen før ynglesesongen og aldersstrukturen til tispene (Anonym 2015; Rovdata 2015a; Rovviltportalen 2015b).

Overvåkingsmetodikken som benyttes i dag er avhengig av betydelig feltinnsats. Feltregistreringene utføres helt fra 1. januar til snøsesongens slutt, men de utføres i hovedsak fra mars til mai. I enkelte tilfeller er det nødvendig med ytterligere informasjon i tilknytning til registreringer og dette utføres da som etterkontroller rundt juni-juli, altså i barmarksesongen. Registreringsarbeidet utføres av SNO-personell, eller annet registreringspersonell som er engasjert gjennom ulike kontrakter og tjenestekjøp. Eksempler på slike samarbeidspartnere er personell hentet fra fjellstyrer, bygdeallmenninger eller privatpersoner med spesielt god kompetanse på emnet. I 2015 ble 252 nye eller kjente hilokaliteter besøkt til sammen 1183 ganger og leteinnsatsen har blitt kartlagt ved bruk av GPS. Leteinnsatsen utføres både ved bruk av helikopter og snøskuter, i tillegg til kartlegging på ski, truger eller lignende. Denne innsatsen har ført til at rundt 129 400 km har blitt gjennomløpt og dette har i hovedsak foregått med bruk av snøskuter (Brøseth & Tovmo 2015). Overvåkingsmetodikken med årlige hiregistreringer muliggjøres ved at hilokaliteter gjerne gjenbrukes, mange av dem over flere år (Andersen et al. 2003; Brøseth et al. 2005). Jervetispene består som regel av lange tunneller i snøen, som ofte leder ned i steinur under snølaget. Etersom hiet ofte brukes i måneder i strekk, er det mulig å oppdage det gjennom å lete etter sporkonsentrasjoner i snøen og ved baksporinger av tispene.

Etterkontrollene til usikre ynglelokaliteter etter snøsmelting sørger ofte for at en kan avgjøre om det var yngling, eller kun et matlager eller dagleie (Brøseth et al. 2005).

2.3.3 Fellingsmetoder

Jervens status som totalfredet i Norge, gjør at fellinger begrunnes ut ifra ønsket om å begrense skader på husdyr og tamrein (Miljødirektoratet 2015b). Stortinget har fastslått at lisensfelling skal være hovedvirkemiddelet i bestandsregulering av jerv (Miljødirektoratet 2015a; Rovviltportalen 2015i) og dette understrekes også i Rovviltforliket (Representantforslag 163 S (2010-2011); NJFF & NINA 2013). Denne fellingsperioden starter 10. september og varer til og med 15. februar (NJFF & NINA 2013; Miljødirektoratet 2015a). Lisensfelling beskrives som felling av et bestemt antall individ for å regulere veksten av bestanden, motivert ut ifra skadebegrensning. Det er altså ikke knyttet direkte til konkrete skadesituasjoner (St.meld. nr. 15 (2003-2004); DN 2008). For å kunne delta på lisensfelling av jerv må du registrere deg som lisensjeger i Jegerregisteret og da må du ha fylt 18 år. I tillegg må du ha betalt jegeravgift for gjeldene jaktår og overholdt rapporteringsplikten i henhold til Rovviltforskriften (Rovviltforskriften 2005; NJFF & NINA 2013; Miljødirektoratet 2015a). Kvitteringen fra lisensjegerregistreringen må tas med under felling og dersom det jaktes med rifle må også dokumentasjon på gyldig skyteprøve medbringes. Det er også lov å benytte hagle på jervejakt og da følger en i hovedsak samme regler som gjelder for generell rådyrjakt. En må også innhente grunneiers tillatelse, ettersom lisensfellingen er en grunneierrett. Viltloven åpner imidlertid for unntaksbestemmelser i forbindelse med dette, dersom det er særlige tilfeller som krever økt effektivitet. Som lisensjeger er du også pliktig til å holde deg oppdatert underveis i fellingsperioden vedrørende kvote og eventuelle begrensninger (NJFF & NINA 2013). Fellingsstatistikken fra lisensjakta viser imidlertid at effektiviteten ved dette uttaket ikke er optimal og derfor blir det nødvendig med uttak også ved annen form for felling (Den vanskelige jakta på jerven 2014), som kan være både kostbar og kontroversiell (Tangeland et al. 2010). Årsaken til denne manglende effektiviteten er trolig et resultat av flere faktorer. Det kan blant annet være at jegerne har større interesse for andre former for jakt og arter, at jerven gjerne lever i vanskelig tilgjengelige områder og at jakta foregår vinterstid. Lisensfellingen fungerer åpenbart ikke optimalt på landsbasis, men det er imidlertid unntak rundt om i landet. Et av stedene de ser ut til å lykkes bedre med denne typen felling er i Hedmark fylke, og kompetanseoverføring herfra kan derfor være et aktuelt tiltak for å øke effektiviseringen på landsbasis (Rovviltportalen 2011).

Ved lisensjakt på jerv er det mulig å benytte flere ulike jaktformer. Informasjonsheftet om jervejakt i Norge, utgitt av NJFF og NINA (2013), beskriver jaktformene; åtejakt, sporingsjakt, jakt med hund og fangst. Åtejakt er den jaktformen det har blitt felt mest jerv med i nyere tid. Metoden tar utgangspunkt i jervens trang til å samle og lagre mat. Jegeren utnytter dette ved å skyte jerven når den kommer (tilbake) til et åte. Sporingsjakt er kort fortalt å følge ferske jervespor til du får jerven på skuddhold. Denne jaktformen krever imidlertid en del av jegeren; både fysisk, med tanke på kunnskap om jerveatferd og i forhold til god lokalkunnskap. Jakt med hund kan foregå i kombinasjon med sporingsjakt og åtejakt. Det er i dag begrensning på bruk av hunderaser på denne typen jakt, da det er et forbud mot bruk av løs på drevet halsende hunder. Det er derfor langbente spisshunder som i hovedsak er aktuelle for denne jaktformen. Jerven kan også tas ut ved bruk av levendefangst i bås. Det er en rekke krav som stilles til både utforming, bruk og registrering av slike innretninger. En søknad må blant annet sendes til fylkesmannen før en kan få tillatelse til å drive denne typen jakt. Det kreves også tilsyn morgen og kveld (ibid.).

Skadefelling av jerv er et resultat av direkte skadebegrensning (DN 2008) og utføres normalt av lokale eller kommunale fellingslag (SNO 2010), som oppnevnes av kommunen (St.meld. nr. 15 (2003-2004)). Her gis det tillatelse til felling av et gitt antall individer som har forårsaket, eller medfører trussel for betydelig skade mot bufe eller tamrein. Det stilles krav om at forebyggende tiltak har blitt vurdert, til å være lite egnet til å redusere skadepotensialet, før slik tillatelse gis. Tillatelsen vurderes også opp mot hvilket område i Norge det søkes om felling i. Det er for eksempel enklere å få tillatelse til en slik felling utenfor, enn i et område som er avsatt til jerveynglinger (DN 2008). Skadefelling i beitesesongen er imidlertid vanskelig, da det ofte dreier seg om jakt over store områder, gjerne utilgjengelige områder og manglende eller dårlig beredskap (Den vanskelige jakta på jerven 2014). De ulike typene felling som begrunnes ut ifra skadereduksjon, kan imidlertid ha en begrenset effektivitet med tanke på hvor i landet det skjer. I områder av landet med sammenhengende jervebestander vil et slikt uttak kun virke skadereduserende en kortere periode. Dette er fordi det tomme reviret fort vil okkuperes av ett eller flere nye individer som også tar sau og/eller rein (Aronsson 2009; May et al. 2008; Odden et al. 2010).

Dersom lisensfelling ikke er effektiv nok, må SNO ut å utføre ekstraordinære uttak i yngleperioden på våren (Rovviltportalen 2011). Miljødirektoratet kan fatte vedtak om slike

uttak i perioden 16. februar til 31. mai (Rovviltportalen 2015i). Stortinget ønsker imidlertid at ordinære jaktmetoder skal være hovedvirkemiddelet ved regulering av jervebestanden, ettersom disse ekstraordinære uttakene innebærer etiske utfordringer. Hiuttak, som foregår fra mars til mai, tar med sikkerhet ut dyr som har fast tilhold i det gitte området og kan på den måten være et presist form for uttak for å redusere skader (Rovviltportalen 2011). Denne formen for uttak skal kun ut føres unntaksvis, i områder med særskilt stor fare for skade (St.meld. nr. 15 (2003-2004), s.26). Ettersom hiregistreringene utføres parallelt med denne typen uttak, bestemmer Miljødirektoratet fortløpende om registrerte hi med yngling skal tas ut eller beholdes. I enkelte tilfeller tas det også ut enkeltindivider av jerv. I Miljøvedtaksregisteret finner du Miljødirektoratets vedtak vedrørende slike ekstraordinære uttak (Miljødirektoratet 2015c). For å sikre at slike ekstraordinære uttak skal være mest mulig etisk forsvarlige, skytes alle jerver med bedøvelsespil etter 15. februar. Dette fordi tispene føder rundt februar-mars. Ved hiuttak bedøves tispas som regel uansett, for å sikre at mordyr og ungene avlives samtidig. Ved uttak av enkeltindivider utenfor hi, gjøres dette for å forsikre seg om at det ikke er en tise med diende unger som tas ut. Dersom enkeltdyrene viser seg å være hanner eller tisper uten melk avlives de med en gang, mens tisper med melk blir sluppet igjen slik at hun kan lede SNO-personellet til hiet (Hambro 2015).

En faktor som er med på å gjøre forvaltningen av jerv og de andre store rovdyrene mer komplisert, er at det forekommer ulovlig jakt på artene. Dersom denne typen uttak er stort kan det hindre Norge i å nå de nasjonale målsettingene, men også hindre oss i å nå våre forpliktelser overfor andre land. Dette vil også redusere forvaltningens handlingsrom når det kommer til uttak av skadegjørere (St.meld. nr. 15 (2003-2004); DN 2008). Forskning på temaet ulovlig jakt, har også vist at motivasjonen bak denne typen uttak er sterkt knyttet til lokale interessers motstand mot sentrale myndigheter eller det såkalte «storsamfunnet» (Skogen & Krange 2003). Utstrekningen av denne typen uttak av jerv er forståelig nok ikke kjent, men ulike forskningsprosjekter fra Skandinavia peker på at det kan være betydelig i visse områder. Ulovlig jakt er også en grunn til bekymring ettersom det ofte benyttes metoder som utsetter dyrene for lidelser, i tillegg til at de kan ramme annet vilt enn rovdyrene (St.meld. nr. 15 (2003-2004), s. 77-78).

3. Forskningsmetoden

I dette kapittelet redegjør jeg for forskningsprosessen jeg har vært igjennom i forbindelse med arbeidet med denne oppgaven. Dette omfatter blant annet beskrivelse av litteraturstudien og intervjubasert datainnsamling, og de andre metodiske valgene jeg har tatt underveis. Analyseprosessen har jeg imidlertid valgt å skille ut som et eget kapittel i oppgaven (kapittel 4). Jeg har valgt å beskrive, kritisere og begrunne valgene jeg har tatt underveis i teksten, istedenfor å samle dette i et eget metodekritisk underkapittel. Dette for at disse aspektene skal tas opp der det naturlig hører hjemme i min beskrivelse av fremgangsprosessen for mitt arbeid. Underkapitlene er delt inn slik at jeg først går gjennom hva jeg selv har gjort, for deretter å gjennomgå sentral metodeteori som er viktig for å forstå de valgene jeg har gjort i forbindelse med arbeidet med denne oppgaven.

3.1 Oppstartsprosessen – litteraturstudie og nøkkelintervju

For å opparbeide meg et nødvendig kunnskapsgrunnlag om jerv, forvaltningen og tidligere studier knyttet til denne arten før intervjuprosessen, utførte jeg en omfattende litteraturstudie. Det er viktig å sette seg inn i informantenes situasjon på forhånd, for å kunne utføre et vellykket intervju. På denne måten får man et innblikk i «miljøet» som skal studeres og kan sørge for at man stiller spørsmål som er relevante for informantene (Thagaard 2003). Litteraturen omfattet alt fra avisartikler, vitenskapelig litteratur, blogginnlegg, bøker, og ulike forvaltningsrelevante sider på internett. Det viste seg fort at det meste av den oppdaterte informasjon på dette temaet fantes på internettsidene til forvaltningsorganer, som Miljødirektoratet og lignende, og derfor består mye av litteraturgrunnlaget mitt av internettkilder. Dette er selvfølgelig ikke ideelt, ettersom dette er informasjonskilder som kan endres eller fjernes etter hvert. Jeg valgte imidlertid å gjøre det på denne måten, for å sikre meg at jeg hadde den mest oppdaterte informasjonen. Ut ifra analysen av alle disse dokumentene, kom jeg fram til en rekke viktige temaer, som jeg ønsket å ta opp i intervjuene med jervejegerne. Med bakgrunn i disse temaene utarbeidet jeg derfor en halvstrukturert temabasert intervjuguide (Vedlegg 1), som skulle være veiledende i mitt intervjuarbeid. Intervjuguiden fungerer som en overordnet plan for de temaene og spørsmålene som skal tas opp med informanten, og utgangspunktet for rekkefølgen til disse. Denne planen gir deg som intervjuer også muligheten til tidsdisponering (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet [IMDI] 2010).

Intervjuprosessen startet i begynnelsen av september i 2015. Da hadde jeg et intervju med Lars Gangås, fellingsleder for Statens Naturoppsyn (SNO) i Sør-Norge. Dette intervjuet fraviker fra det med de andre informantene, ettersom han er navngitt. Den manglende anonymiseringen, eller konfidensialiteten (se kapittel 3.6), har bakgrunn i at han er en fremtredende person innen temaet jerv og jerveforvaltning og derfor kunne ha blitt gjenkjent. Dette kunne fort ha skjedd til tross for at navnet hans ikke hadde blitt nevnt i tilknytning til et sitat, eller transkriberingen fra intervjuet. Med bakgrunn i den manglende anonymiseringen, har han fått muligheten til å lese gjennom og godkjenne sitater av han som har blitt brukt i denne oppgaven. Gangås ble brukt som en form for nøkkelinformant i oppstarten av intervjuprosessen, for å finne ut hvilke temaer han la spesielt vekt på. Ettersom han har mye erfaring med felling av jerv og et stort kontaktnettverk av folk som også driver med jervefelling, ble det ansett som både lurt og interessant å ha en litt friere samtale med han først. Tipset til å ha en slik innledende samtale med en nøkkelinformant fikk jeg fra veilederen min i NINA, Ketil Skogen. Denne samtalen ble dermed en måte å sikre at temaene jeg hadde funnet i løpet av litteraturstudien, faktisk var relevante å ta opp med de andre informantene. Dette viste seg fort å være tilfelle, men i tillegg viste det seg at det var andre vinklinger jeg ikke hadde funnet, som Gangås belyste under sitt intervju. Ved å gjøre det på denne måten kan jeg være sikker på at emnene jeg belyser i intervjuene er svært relevante for min oppgave. Veilederen min Ketil Skogen deltok også på dette første intervjuet. Dette var blant annet fordi jeg aldri hadde utført noe lignende arbeid tidligere og han derfor ønsket at jeg skulle få en introduksjon, og dermed forståelse for og erfaring med intervjusituasjonen før det videre intervjuarbeidet. Resten av intervjuene utførte jeg på egenhånd.

3.2 Rekrutteringsprosessen

Det viste seg forholdsvis fort at det kom til å bli et utfordrende arbeid å få tak i informanter til denne oppgaven. Den kombinerte mistilliten knyttet til temaet rovdyr og bruken av elektronisk opptaker, gjorde at de fleste jeg kontaktet avviste tilbudet om deltakelse i prosjektet uten betenkningstid, eller de lot være å svare på henvendelsene mine. Jeg måtte derfor ty til en tilnærming med en blanding av det som kalles tilgjengelighets- (Babbie 1998, referert i Berg 2001, s. 32) og snøballutvalg (Lee 1993, referert i Berg 2001, s. 33). Tilgjengelighetsutvalg velges når det kan være vanskelig å få personer til å stille opp på intervjuer, og man rett og slett må velge de som er villige i nærheten. Det er allikevel nødvendig at disse informantene innehar egenskaper som er nødvendige for å kunne svare på problemstillingen (Berg 2001). Disse

egenskapene eller karakteristikkene er også nødvendige ved snøballutvalg. Snøballtilnærmingen er også spesielt nyttig når det er snakk om informanter som skal snakke om sensitive temaer (Lee 1993, referert i Berg 2001, s. 33), som rovviltforvaltning kan være for enkelte. Denne sistnevnte tilnærmingen fungerer på den måten at når en først har fått tak i en informant med riktige egenskaper, benyttes informasjon eller tips fra denne til å lokalisere og rekruttere nye relevante informanter (Berg 2001).

I mitt prosjekt hadde jeg som kriterier at informantene skulle være jervejegere som hadde deltatt på jervejakt, men de trengte ikke ha felt jerv selv. Grunnen til at jeg valgte å inkludere jervejegere som ikke hadde felt jerv, er rett og slett fordi dette er en svært utfordrende jakt der fellingseffektiviteten ikke er den aller beste (Bischof et al. 2012). Jeg ville dermed hatt en tilnærmet umulig oppgave å få tak i nok informanter dersom jeg hadde bestemt meg for kun å intervju personer som hadde felt jerv. Det ville også vært lettere å finne ut hvem informantene mine var, ettersom det er begrenset hvor mange som faktisk har felt jerv i et gitt område.

Problemet med å få tak i informanter var såpass stort at jeg til og med endte opp med å endre vinklingen på oppgaven min. I utgangspunktet var det meningen at oppgaven skulle utformes som en sammenligningsstudie av oppfatningene om jerveforvaltningen og forvaltningsmetoder til jervejegere i Hedmark og Oppland. Oppslutningen fra Oppland var imidlertid ikke tilstrekkelig til at dette ble mulig, til tross for god hjelp fra Erik Sandberg hos Fylkesmannens miljøvernavdeling i Oppland. Han hjalp meg blant annet å legge ut en forespørsel (et infoskriv) om deltakelse i dette prosjektet på en Facebook-side (med flere hundre medlemmer) til et effektiviseringsprosjekt for jervejakt de har gående i Oppland. Ettersom interessen i dette området uteble ble denne vinklingen forkastet og jeg valgte å la være å legge ved dette infoskrivet som et vedlegg til denne oppgaven (men kan fremlegges ved forespørsel). Det videre informantsøket fortsatte, blant annet av praktiske årsaker i forhold til reiseavstand fra hjemstedet mitt i Elverum, i Østlandsområdet.

Jeg hadde trolig fått tak i langt flere informanter dersom jeg hadde utvidet søkeområdet mitt. Jeg valgte imidlertid å holde meg til et begrenset område, ettersom jeg forventer at ulike deler av landet vil ha ulike forutsetninger for å svare på spørsmålene mine. Med dette mener jeg at hvis jeg skulle foretatt en slikt «landsomfattende» studie, ville det kreve et enormt antall informanter. Disse ville ut ifra dagens regionale forvaltning hatt ulike utgangspunkt for å svare på de temaene jeg ønsket å få belyst i min oppgave. Dette ville dermed blitt et altfor omfattende

arbeid for min masteroppgave. Ved å begrense søkeområdet mitt kan jeg derfor i større grad sammenligne informantenes holdninger, med utgangspunkt i forholdsvis like bakgrunnsforutsetninger. Det er også mulig at den manglende interessen for å delta i dette prosjektet, skyldtes av jegerne ble skremt eller usikre fordi dette var et prosjekt i regi av NINA. Det er trolig ikke alle som er helt sikre på hva en deltagelse i et slikt prosjekt vil si for dem, eller de kan ha negative følelser knyttet til NINA ettersom dette er en aktør som har tilknytning til dagens rovviltforvaltning.

Søket etter informanter med tilhold i Østlandsområdet ble gjort ved en rekke ulike tilnærminger. I tillegg til tips fra Lars Gangås, benyttet jeg også Facebook, Google, e-post og snakket med jaktinteresserte personer i min omgangskrets. Ut ifra tipsene og annen informasjon jeg fant om mulige jervejegere, kunne jeg begynne arbeidet med å kontakte de mulige informantene. De som godtok forespørselen min, tok den på strak arm og hadde ingen åpenbare betenkeligheter med å delta. Noen svarte at de ikke trodde de hadde så mye å bidra med i undersøkelsen min, fordi de ikke hadde så mye kunnskap om forvaltning. De var imidlertid fortsatt villige til å delta. Jeg var imidlertid raskt til å forsikre dem om at det jeg var ute etter var deres meninger, oppfatninger og erfaringer og at selv manglende kunnskap om temaer var viktig kunnskap. Denne åpenbare forskjellen i villighet til å delta i studien, kan tyde på et skille i skepsisen til temaet rovdyr. Dette kan muligens ha påvirket mitt resultat. Dette er imidlertid noe en må undersøke nærmere for å finne ut av, for eksempel ved en videreføring av denne undersøkelsen.

Etter hvert som jeg begynte å intervju jervejegerne, fikk jeg også muligheten til å spørre disse om tips til mulige nye informanter. Jeg ønsket imidlertid at disse ikke skulle være fra samme «jegerkrets» som dem selv, for å prøve å sikre at holdningene skulle komme fra ulike jegermiljøer og at de dermed kunne ha ulike erfaringer med forvaltningen og fellingsmetodene for jerv. Jeg føler at jeg i stor grad fikk til dette, til tross for at det var vanskelig å få tak i informanter. Ved å rekruttere jervejegerne fra ulike miljøer ønsket jeg, med bakgrunn i de kvalitative metodenes ofte manglende garanti for representativitet, å kompensere for dette. Dette er mulig gjennom såkalt «kvasirepresentativitet», der informantene rekrutteres etter kriteriet at de sammen skal kunne dekke betydelige variasjoner i meninger. Metning er også en måte å kompensere for dette problemet (Bertaux & Thompson 1997, referert i Skogen et al. 2013). Fog (1996, referert i Bugge 1999, s. 15) introduserte på sin side begrepet ikke-statistisk representativitet til den kvalitative forskningen. Forskeren velger ikke ut informantene tilfeldig, men finner i stedet intervjuobjekter som er typiske for den situasjonen eller sammenhengen han

eller hun ønsker å undersøke. Begrepet kan forklares ut i fra følgende sitat: «Det forskeren forplikter seg til er å begrunne den bestemte mangfoldigheten og typiskheten - det vil si et strategisk begrunnet utvalg. I tillegg til disse teoretiske og empiriske begrunnelsene, vil utvalget også bestemmes av mer pragmatiske begrunnelser (tilgjengelighet, avstand, praktisk gjennomførbarhet, geografisk avstand osv.)» (Fog 1996, referert i Bugge 1999, s. 15).

Jeg endte til slutt opp med åtte informanter, som alle er svært aktive jegere. De hadde alle jaktet mye, over mange år og et vidt utvalg av både små- og storviltarter. Når det kom til jervejakt var imidlertid erfaringsgrunnlaget svært forskjellig. Dette gjaldt både omfanget av jakterfaring og metodene de benyttet. Jegerne bestod av alt fra SNO-personell, til deltakere på ulike kommunale eller lokale fellingslag og vanlige lisensjegere. Fellingsformene som hadde blitt benyttet var åtejakt, jakt med hund og bruk av fangstbås. Det var også erfaring med ekstraordinære fellingsmetoder som hiuttak, ettersom Lars Gangås som deltok i undersøkelsen jobber i SNO. I tillegg til Lars Gangås har også fire av de andre informantene felt jerv, mens resten av dem av ulike grunner ikke har gjort dette. Disse grunnene inkluderer både begrenset deltakelse i jervejakt og manglende fellingsmuligheter.

En av informantene skiller seg noe ut fra de andre, med bakgrunn i at han opprinnelig er fra Sør-Trøndelag. Han havnet med som en del av utvalget ettersom han for øyeblikket har tilhold i Østlandsområdet. Han jakter imidlertid ikke jerv her, så det er ikke mulig å gjenkjenne ham ut ifra dette punktet. Grunnen til at jeg allikevel valgte å inkludere ham som en av mine informanter, var både fordi jeg ellers hadde vanskeligheter med å få kontakt med jervejegere og fordi hans deltakelse ville kunne gjøre det mulig å se om det var noen åpenbare forskjeller i hans og de andre informantenes meninger eller refleksjoner. Tydelige forskjeller i hans og resten av informantenes svar, kunne da muligens tyde på en forskjell i meninger basert på tilholdssted.

Jeg har altså ikke så mange informanter, men i kvalitative studier er det heller ikke vanlig å ha spesielt store utvalg. Poenget med denne typen tilnærming er i stedet å kunne gå i dybden av fenomenene som studeres (Thagaard 2003).

3.3 Intervjuprosessen

For å sørge for at jeg gjorde en så god jobb som mulig, spesielt med tanke på at jeg utførte en type arbeid jeg aldri har gjort før, sørget jeg for å forberede meg så godt jeg kunne. Mine forberedelser gikk blant annet ut på å lese et vidt utvalg av litteratur om intervjuteknikk og – etikk, og på denne måten finne ut av hvilke aspekter ved intervjusituasjonen det var ekstra viktig for meg å gjøre meg bedre kjent med. I tillegg fikk jeg, gjennom intervjuet med Lars Gangås sammen med Ketil Skogen, en slags praktisk forberedelse til det videre intervjuarbeidet som jeg skulle utføre alene.

Når en skal utføre intervjuer som går i dybden på fenomener, er det avgjørende at de spilles inn (Melvær 2015). Jeg satte meg godt inn i bruken av elektronisk opptaker (diktafon) og tok flere prøveinnspillinger før den ordentlige intervjuprosessen kom i gang. Dette var for å forsikre meg om at den fungerte slik den skulle og for å avgjøre hvilken avstand den burde ligge fra informantene. Jeg hadde opplyst deltakerne om bruken av elektronisk opptaker før vi møttes, men valgte å spørre de om dette var greit en gang til rett før intervjuet skulle starte. Dette var for å forsikre meg om at de fortsatt syntes det var greit, når de var oppe i selve intervjusituasjonen. Alle godtok bruken av elektronisk opptaker. Det kan allikevel hende at informantene kan ha «sensurert», eller holdt tilbake informasjon ettersom jeg brukte dette virkemiddelet. En av informantene sa blant annet: «Nå skal vi ta...ehh ja denna der ligg der men...» (Jeger 4). Dette var en kommentar han kom med når han skulle forklare et hendelsesforløp knyttet til en bestemt jaktsituasjon, og refererer i sitatet til diktafonen jeg hadde liggende på bordet. I dette tilfellet fortsatte han imidlertid å forklare dette hendelsesforløpet til tross for denne kommentaren. Han virker dermed å ha tatt et valg og funnet ut at ettersom han blir anonymisert, gjorde det ikke noe at han snakket om dette til tross for at det ble tatt opp elektronisk.

Hvor intervjuene skulle foregå, ble jeg og hver enkelt informant enige om sammen, ettersom jeg utførte individuelle intervjuer. Intervjuene ble i hovedsak foretatt hjemme hos informantene. Det var tre unntak; ett foregikk på kontoret til en av informantene, ett på et grupperom på en skole og ett hjemme hos meg. Disse unntakene ble kun utført på denne måten fordi det var mest praktisk for informantene. Jeg var usikker på hvor lang tid intervjuene ville ta i begynnelsen, så den opprinnelige beskjeden var at informantene skulle sette av to timer. Dette viste seg allerede ved første intervju å være en overdrivelse fra min side, så den videre beskjeden som

ble gitt var maksimalt en og en halv time. Intervjuene viste seg å variere relativt mye i tid, med bakgrunn i hvor mye hver informant hadde å si om temaene som ble tatt opp. Det korteste intervjuet varte i litt over 50 minutter, mens det lengste varte i nærmere en og en halv time.

Før jeg begynte intervjuet ga jeg informantene en kort gjennomgang av prosjektet til NINA og hvordan min masteroppgave er knyttet til dette. I de fleste tilfellene var informantene også interessert i å høre litt om studieprogrammet mitt på Ås, altså master i Naturforvaltning. Dette var nok både fordi de som jegere er svært interessert i natur og forvaltningen av den, men trolig også fordi de var interessert i å finne ut hvilke holdninger jeg hadde rundt temaet jakt, rovvilt og natur. Det var også en av informantene som spurte meg rett ut før intervjuet om jeg var «[...] en slik treklemmer eller verner fra Oslo». Jeg valgte å ha en svært åpen tilnærming til informantene og fremhevet både min interesse for natur, jakt og fiske. Jeg valgte i de fleste tilfellene, etter råd fra veilederen min på NINA, også å fremheve min tilknytning til Østlandsområdet. På denne måten følte jeg at informantene fikk mer tillit og et mer avslappet forhold til meg som person og forsker.

Jeg var forberedt på at temaene jeg skulle ta opp under intervjuene kunne være vanskelige å snakke om, både fordi de til dels utfordret informantene kunnskapsmessig og fordi de omhandlet et kontroversielt tema, nemlig rovdyrforvaltning. Jeg hadde derfor, allerede før intervjuene tok til, utarbeidet en mer utfyllende spørsmålsliste i tillegg til intervjuguiden. På det tidspunktet visste jeg ikke om jeg kom til å bruke den, men det viste seg fort at dette hadde vært en lur idé. Mange av informantene svarte ofte veldig kort på temaene jeg tok opp, til tross for at spørsmålsstillingen ofte krevde utdypende svar. Jeg hadde ut ifra denne listen dermed en rekke konkrete spørsmål å stille dem, dersom samtalen stoppet litt opp underveis kun ved bruk av intervjuguiden. Jeg la også til spørsmål til denne listen, i de tilfellene det kom frem interessante vinklinger i en intervjusituasjon som jeg ønsket å ta opp i de andre intervjuene. Ettersom kun deler av spørsmålene på spørsmålslisten ble brukt som et substitutt til intervjuguiden og at den er relativt omfattende har jeg ikke lagt den ved oppgaven, men den kan fremlegges ved forespørsel.

Ettersom det ble til at jeg benyttet denne spørsmålslisten, ble intervjuene mer strukturerte enn det som var den opprinnelige planen. Dette kan tyde på at jeg kanskje burde ha stilt spørsmålene på en annen måte enn jeg gjorde. At jeg trolig ikke hadde en optimal spørsmålsstilling, har

bakgrunn i at jeg aldri har benyttet intervju som datainnsamlingsmetode før. En noe usikker og famlende måte å stille spørsmålene på, trenger imidlertid ikke være negativt ifølge Kvale (1997). Det er tross alt informanten som regnes som ekspert under intervjuene. Jeg føler imidlertid at jeg ble flinkere til å stille mer åpne spørsmål etter hvert i intervjuprosessen og underveis i hvert enkelt intervju, uten at dette førte til noe «gjennombrudd» i hvor mye de valgte å svare på spørsmålene. Jeg ble etter hvert i intervjusituasjonen også mye flinkere til å la informantene komme inn på de forhåndsdefinerte temaene på egenhånd, istedenfor å lede dem inn på dem. De fikk også snakke forholdsvis fritt, men jeg måtte pense et par av dem tilbake på hva jeg var ute etter i min studie, ettersom de hang seg litt for mye opp i ulven og dens forvaltning. At de svarte kort eller ikke svarte på enkelte spørsmål, trenger allikevel ikke kun være et resultat av spørsmålsstillingen min. Det kan rett og slett være et resultat av at enkelte deltakere ikke hadde like mye kunnskap om emnet som de andre. Jeg syntes det var viktig å ikke gå dypere inn på temaer som deltakerne uttrykte at de ikke hadde spesiell kunnskap om, da dette kunne føles som om jeg bevisst brakte de ut på «utrygg grunn» eller prøvde å sette de fast.

Et annet punkt som kan ha påvirket mitt resultat er såkalte ledende spørsmål. Ettersom jeg stilte en god del oppfølgingsspørsmål og også tok opp elementer eller temaer andre informanter hadde nevnt, kan enkelte av spørsmålene utilsiktet ha blitt stilt på en slik måte. Kvale (1997) hevder imidlertid at slike ledende spørsmål ikke er så negativt som mye av metodelitteraturen vil ha det til. Han hevder at så lenge et ledende spørsmål leder i en retning som medfører ny og viktig kunnskap, er det ikke så viktig at man har ledet informanten dit i utgangspunktet.

Grunnen til at jeg avsluttet søket etter informanter da jeg gjorde, i tillegg til at det var vanskelig å få tak i jegere, var fordi jeg opplevde det som i metodelitteraturen kalles metning i det innsamlede materialet. Bertaux og Thompson (1997, referert i Skogen et al. 2013) beskriver metning som at det etter hvert i en intervjuprosess vil bli stadig flere meningsgjentakelser, og at det etter et visst punkt dermed fremkommer lite nytt selv om man fortsetter å intervju nye informanter. Dette begrepet tar altså utgangspunkt i at mange folk har felles holdninger, meninger og motiver for valgene de tar. Når man oppnår en slik metning kan en være rimelig trygg på at man har dekket variasjonene i holdninger og meninger innenfor det feltet man har studert. Meningene man har funnet kan deretter kategoriseres eller samles, for så å analyseres

og sammenlignes med for eksempel andre lignende undersøkelser. Det var i mitt tilfelle derfor liten vits i å fortsette intervjuprosessen, ettersom informantene mine ble rekruttert fra en tydelig avgrenset gruppe som antas å ha relativt mye til felles (jervejegere). Denne avgjørelsen ble tatt sammen med veileder Ketil Skogen.

I «etterpåkløkskapens lys» burde jeg kanskje ha fokusert mer på å veilede informantene tilbake på og dypere inn i temaene. Det at de ikke svarte spesielt utdypende på enkelte spørsmål, eller manglet kunnskap rundt visse temaer, er for så vidt viktig informasjon i seg selv. Jeg føler at jeg lyktes med å innhente den informasjonen jeg var ute etter, i form av jervejegernes meninger og oppfatninger knyttet til en rekke ulike temaer om jerveforvaltning og –forvaltningsmetoder. Det er imidlertid viktig å påpeke at mine tolkninger og konklusjoner må ses i lys av den begrensede erfaringen jeg har med denne typen metodearbeid og antallet informanter jeg har intervjuet.

En alternativ metode som kunne vært aktuell for denne oppgaven, er intervju av fokusgrupper. Skogen og hans kollegaer (2013) nevner at intervju i fokusgrupper kan medføre gruppepress. Denne typen intervju kan imidlertid også tilføre en ekstra dimensjon til de innsamlede dataene, gjennom de sosiale dimensjonene som kan fremkomme gjennom samtaledynamikken. De individuelle intervjuene gir på sin side et dypere perspektiv, ved at en har mindre informanter og dermed bedre tid til å gå i dybden på temaene man undersøker. Jeg anså de individuelle intervjuene som det beste alternativet for min oppgave, både på grunn av den relativt dårlige opplutningen av informanter og at prosjektet mitt omhandler jegernes kunnskap og erfaring rundt ulike temaer innen jerveforvaltning. Det ville trolig oppleves som ubehagelig for enkelte av informantene å svare på spørsmål foran flere andre, som ville vist at de hadde manglende kunnskap om et eller flere ulike temaer. Hadde jeg oppnådd kontakt med alle informantene på samme tid hadde dette imidlertid kunne vært et alternativ, men dette var ikke tilfellet. Fra det første til det siste intervjuet, gikk det nesten 6 måneder.

Det er også en rekke andre datainnsamlingsmetoder som kunne blitt brukt og som jeg har valgt bort av ulike grunner. Jeg velger å ikke beskrive disse her, ettersom det ville gjort dette til et veldig omfattende kapittel. Jeg kan imidlertid nevne noen av grunnene til at andre metoder ikke ville fungert like bra som de individuelle intervjuene. Enkelte av de alternative metodene gir for eksempel ikke intervjueren mulighet til å opparbeide seg et tillitsforhold til informanten, du

får ikke oppklart eventuelle misforståelser av spørsmål, du får ikke sett informantenes reaksjon på spørsmål, og får ikke med deg de små nyansene i tonefall eller lignende faktorer som kan være viktige for forskerens forståelse av informanten. Det er heller ikke sikkert jeg hadde fått tak i flere informanter ved bruk av slike alternative metoder.

3.4 Transkribering

Transkriberingsprosessen startet stort sett rett etter hvert enkelt intervju, da dette er et svært tidskrevende arbeid, spesielt for en som aldri har gjort det tidligere. Jeg valgte ikke å «sette bort» denne jobben til noen andre, som også kunne vært en mulighet. Dette er fordi jeg ønsket å være sikker på at alt fra lydopptakene ble skrevet ned og jeg fikk på denne måten også en ny gjennomgang av lydmaterialiet. Lydopptakene var av god kvalitet, så transkriberingene har ikke blitt påvirket av at det har vært vanskelig å høre hva informantene har sagt. Jeg valgte å skrive ordrett alt se sa. Tenkepauser og annen stillhet som nøling og at de lette etter ord, markerte jeg med tre prikker i teksten («...»). Jeg valgte også å ta med «hmm», «ehh» og en rekke andre ord og uttrykk som egentlig kan karakteriseres som overflødige i transkriberingene («liksom», «holdt jeg på å si» eller lignende). Uten disse ordene blir imidlertid ikke sitatene ordrette gjengivelser, noe jeg følte var viktig. Jeg valgte også å markere latter (*ler*). I de tilfellene informantene valgte å komme med en form for sekundære ytringer, altså at de kom med en form for sitat under sine uttalelser, markerte jeg dette med gåsetegn («»). I enkelte tilfeller var det også nødvendig for meg å forklare eller legge til ord i sitatene, merket med skarpe klammer ([]), for at sitatene skulle bli forståelige dersom de skulle bli stående for seg selv i resultatkapittelteksten. Jeg endte til slutt opp med over 100 sider transkribert tekst (før gjennomgang for å sikre konfidensialitet), fordelt på de åtte informantene. Ettersom transkriberingsteksten er såpass omfattende er de ikke vedlagt oppgaven og fremlegges kun ved forespørsel.

Jeg valgte å skrive på dialekten til informantene i transkriberingene, men fant etter hvert ut at det var larest å skrive de sitatene jeg skulle bruke i resultatdelen av oppgaven på bokmål. Dette valget tok jeg fordi spesielt utpregede dialektuttrykk kan ta oppmerksomheten til leseren vekk fra selve innholdet i uttalelsene. Dette gjelder spesielt i situasjoner der enkelte av informantene snakker et mer «standardisert» bokmål enn de andre, og på den måten kan fremstå som mer «seriøse» for leseren enn de som siteres med tydelige dialektinnslag (pers.medd. Ketil Skogen).

3.5 Kvalitativ metode

Denne oppgaven benytter et kvalitativt eller fortolkende undersøkelsesopplegg og datainnsamlingen har forgått gjennom individuelle semistrukturerte dybdeintervjuer av åtte informanter. De kvalitative metodene kjennetegnes blant annet ved at de søker å oppnå innsikt og forståelse av ulike fenomener i informantens liv (Thagaard 2003; Melvær 2015), ved bruk av ulike innsamlingsmetoder som for eksempel intervju (Berg 2001). Sentrale teorier innen de kvalitative metodene er knyttet til fortolkning (hermeneutikk) og menneskers erfaringer (fenomenologi) (Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag [NEM] 2010). Menneskers synspunkter, selvforståelse, opplevelser (Thagaard 2003) og erfaringer undersøkes og beskrives av forskeren med bakgrunn i hvordan informantene selv uttrykker (Malterud 2001, referert i Berg & Munthe-Kaas 2013), eller reflekterer over dette (Thagaard 2003). En ønsker altså å finne det innsamlede materialets meningsinnhold (Melvær 2015). Den kvalitative metoden er også spesielt nyttig når fenomenene samtalen omhandler, krever et godt tillitsforhold mellom informant og forsker (Thagaard 2003). Målet med min studie har vært å få innsikt og forståelse i mine informanters opplevelse av det å være jervejeger i Norge i dag, og hvilke utfordringer de mener de står overfor ved praktiseringen av denne aktiviteten.

Ved bruk av kvalitativ metode består utvalget ofte av relativt få informanter. Ut ifra informasjonen man innhenter fra disse, skal man sitte igjen med et utfyllende og godt beskrevet datamateriale som kan analyseres på flere ulike måter (Pope, Ziebland & Mays 2000; Thorne 2000). Analysen utføres ofte både underveis i datainnsamlingsprosessen og ut ifra de store mengder data, i form av tekst, som den kvalitative forskningen produserer. Teksten kan være transkriberinger fra intervju og/eller feltnotater fra observasjon. Når man analyserer denne typen data må en være forberedt på en arbeids- og tidkrevende prosess (Pope et al. 2000). Funnene man sitter igjen med etter analysen, skal presenteres på en beskrivende og fortolkende måte, der utdrag fra det innsamlede materialet skal brukes på en illustrerende måte for å underbygge hva man fant (Pope et al. 2000; Thorne 2000).

Det finnes imidlertid viktige begrensninger ved den kvalitative metoden, som man må være klar over når en benytter den. Metoden er blant annet lite egnet til å kartlegge de store mønstrene i befolkningen. Så selv om vi kan oppnå god kunnskap om folks tanker og handlinger, lar det seg

vanskelig overføre til å studere for eksempel utbredelsen av en gitt oppfatning i hele befolkningen (Tangeland et al. 2010), eller i mitt tilfelle til alle jervejegere.

3.5.1 Intervju som kvalitativ metode – Det semistrukturerte intervjuet

Bruken av intervju som innsamlingsmetode er en svært god måte å skaffe seg informasjon på, dersom en ønsker å undersøke eller gå i dybden på informantenes holdninger eller meninger knyttet til spesielle hendelser eller fenomener (Taylor & Bogdan 1998, referert i Berg 2001, s. 72; Melvær 2015). Ettersom dette var målsettingen i min oppgave, valgte jeg derfor intervju som metode.

De kvalitative intervjuene kan imidlertid legges opp på ulike måter, med bakgrunn i ulik grad av struktur (Berg 2001). Semistrukturert intervju, eller det kvalitative forskningsintervjuet som det også kalles, er den mest benyttede intervjumetoden innen kvalitativ forskning (Kvale 1997). Det er også denne strukturingsgraden jeg valgte i min oppgave og den ligger et sted mellom de to ytterpunktene, strukturert og ustrukturert intervju (Berg 2001). Denne typen intervju er lagt opp som en faglig samtale mellom forsker og informant for å synliggjøre hvordan informanten opplever sin situasjon (Thagaard 2003), med flere forutbestemte temaer eller spørsmål som kan tas opp på en relativt systematisk måte. Som oftest er imidlertid systematikken rundt spørsmålsstilling fleksibel og gir forskeren mulighet til å ta opp emner som ikke er fastsatt på forhånd (Berg 2001). Denne måten å gjøre det på begrunnes blant annet ut ifra at informantene har ulike forutsetninger for å kunne svare på spørsmålene som stilles (Kvale 1997). Forskeren ønsker gjennom denne samtalen altså å synliggjøre hvordan informanten selv opplever sin situasjon (Thagaard 2003).

Grunnen til at jeg endte opp med nettopp semistrukturert intervju, var ikke et bevisst valg fra begynnelsen. Først var det et slags resultat av at jeg følte jeg trengte noen rammer i forbindelse med intervjusituasjonen, fordi dette var noe nytt for meg. Etter det forholdsvis åpne nøkkelintervjuet med Lars Gangås, fant jeg ut at det var flere temaer (i tillegg til de jeg hadde kommet frem til selv) det kunne være lurt å se nærmere på. Jeg visste imidlertid ikke hvor god kunnskap jervejegerne ville ha om de ulike temaene jeg ønsket å gå nærmere inn på. Jeg bestemte meg derfor for å utarbeide denne ekstra spørsmålslisten jeg har nevnt tidligere.

Dersom jegerne ikke visste noe om temaet, eller følte det var vanskelig å få fram det jeg var ute etter at de skulle svare på, kunne jeg stille de en rekke ekstra spørsmål for å sikre at jeg fikk den informasjonen jeg trengte. Valget jeg hadde tatt i forhold til strukturingsgrad ved det semistrukturerte intervjuet, ble dermed forsterket. Viktigheten av å velge strukturingsgrad ut ifra spørsmålene du vil stille og svarene du forventer å få frem, understrekes av Berg (2001). Strukturen i denne typen intervju gir også et sammenligningsgrunnlag mellom informantene, som ikke er tilstede ved de ustrukturerte intervjuene (Thagaard 2003).

Som tidligere nevnt ble intervjuene mine mer strukturert enn planlagt, så jeg har ikke overholdt de «reglene» som knytter seg til bruken av et slikt type intervju til punkt og prikke. Opplegget mitt avviker imidlertid ikke så mye, at det ikke lenger er snakk om et semistrukturert intervju. For som Berg (2001) påpeker, kan semistrukturert intervju ha både stor grad av systematikk og en god del forhåndsdefinerte spørsmål.

3.6 Konfidensialitet og anonymitet

Begrepene konfidensialitet og anonymitet benyttes ofte om hverandre, til tross for at de ikke har samme mening. Berg (2001) forklarer forskjellen slik: “Confidentiality is an active attempt to remove from the research records any elements that might indicate the subjects' identities. In a literal sense, anonymity means that the subjects remain nameless” (s. 57). Anonymitet er altså at en informant forblir uidentifiserbar og navnløs, selv for den som utfører en undersøkelse. Berg (2001) eksemplifiserer dette ved en undersøkelse, der informanter fyller ut spørreskjemaer uten å etterlate noen form for identifiserbare elementer. Forskeren kan vite hvem spørreskjemaene sendes ut til, men vet altså ikke hvem sitt svar den sitter med når skjemaene sendes tilbake. Dette betyr at anonymitet ikke er oppnåelig ved bruk av den metoden jeg har benyttet i min masteroppgave. Det er derimot konfidensialitet. I tillegg til punktene for å sikre konfidensialitet som er nevnt tidligere i dette metodekapittelet, er det andre måter jeg har gått fram på for å sikre dette i arbeidet med oppgaven min.

Hverken lydopptakene eller transkriberingene inneholder navnet på informantene. Jeg valgte å gi hvert enkelt intervju en tallkode (kun ett tall) som gjør det mulig for meg, og ingen andre, å gjenkjenne hvem det er. I de tilfellene det fremkom elementer under intervjuene som indirekte kunne føre til gjenkjenning, ble disse utelatt eller slettet fra transkriberingene. Dette gjelder for

alt transkriberingsmateriale, både det jeg oppbevarer hos meg selv og det som NINA oppbevarer hos seg (for eventuell framtidig bruk). Det er kun jeg og veileder Ketil Skogen som har hatt tilgang til lydfilen fra de ulike intervjuene og disse blir slettet ved prosjektets slutt. Lars Gangås er, som tidligere nevnt, et unntak fra resten av informantene og har derfor fått gjennomgå intervjusitater av han som har kommet med i oppgaven. Det er kun jeg som har hatt kontaktinformasjonen til resten av informantene og denne informasjonen og annen kommunikasjon har blitt kastet, slettet eller blir slettet ved prosjektets slutt.

I mitt prosjekt valgte jeg å ikke innhente informantenes deltakelsessamtykke skriftlig. Dette var fordi jeg var redd dette skulle skremme dem bort, siden studien da kunne virke veldig «alvorlig». Da jeg tok kontakt opplyste jeg de imidlertid om frivillig deltakelse, konfidensialitet, bruk av elektronisk opptaker og andre viktige elementer for deltakelse i dette prosjektet. Berg (2001) forklarer at denne typen antydning samtykke (Implied consent) er vanlig når en utfører dybdeintervjuer som tas opp elektronisk. Det at informanten velger å stille opp og gjennomføre intervjuet etter å ha fått all nødvendig informasjon om prosjektet, betyr at du har fått et slikt antydning samtykke. Ved å «innhente» samtykke på denne måten slipper du også unna problemer knyttet til anonymitet, ved at informantens navn er nedtegnet på et skriftlig dokument.

3.7 Forskerens rolle og forskningens kvalitet

En faktor jeg har sett gjenta seg og understrekes i metode- og intervjulitteraturen, er hvilken rolle jeg som forsker spiller både ved innhenting og analyse av data. Melvær (2015) er en av mange som understreker viktigheten av å være oppmerksom på den rollen man utspiller som intervjuer i en intervjusituasjon. Thagaard (2003) på sin side påpeker at intervjuet er en mellommenneskelig prosess, der forskeren og informanten preges av hverandre. Dette betyr at hva informanten svarer på spørsmålene, faktisk er et resultat av hvordan han opplever interaksjonen med intervjueren (Thagaard 2003). Man kan med andre ord si at meningene som ytres, produseres under rammene av selve intervjuet (Thorgersen 2012). Intervjueren på sin side vil også påvirke intervjuets gangs med bakgrunn i sin forforståelse av temaet og oppfatningen av informanten (Thagaard 2003). En må som forsker altså være bevisst den rollen man tar på seg og hvilke fordommer, holdninger og verdier man tar med seg inn i denne samhandlingsprosessen. Dette er fordi man skal kunne vurdere hvilken betydning dette kan få for både møtet med informanten, innsamlingen av data og analysen av det materialet oppgaven

tar utgangspunkt i. En manglende bevissthet rundt dette kan altså føre til feiltolkninger fra forskerens side (NEM 2010).

For å kunne sette meg inn i informantenes situasjon leste jeg mye litteratur om jerv, jerveforvaltning og forvaltningsmetoder, og utfordringer knyttet til dette. Ut ifra kunnskapen jeg tilegnet meg, var det mulig for meg å stille relevante spørsmål til informantene. Å ha god kunnskap om et fenomen eller tema trenger imidlertid ikke alltid være like bra. Ifølge Bourdieu og Wacquant (1992, referert i Thorgersen 2012) kan såkalte «prekonstruksjoner» hindre en optimal intervjuopprosess. Med dette mener de at intervjueren kan ha med seg forhåndsbestemte oppfatninger knyttet til fenomenet informantene skal beskrive, og at dette blant annet kan påvirke spørsmålsstilling og tolkning. I min oppgave har jeg forsøkt å unngå dette, ved å være bevisst på at dette er en faktor som kan spille inn. Jeg har også lest litteratur som omhandler meninger til flere ulike aktører som på en eller annen måte er knyttet til jerveforvaltning. Ut ifra denne litteraturen har jeg derfor fått et mer nyansert syn på holdninger og utfordringer som kan oppstå i tilknytningen til jerven.

Intervjueren kan også ha en forhåndsbestemt oppfatning knyttet til hva en kan få ut av selve intervjuopprosessen, som kan påvirke kvaliteten til forskningen. Intervjuere som har liten erfaring med denne metoden, antar for eksempel ofte at informantene ikke kommer til å svare på eller diskutere visse temaer under intervjuene. De kan derfor velge å ikke ta opp slike temaer, til tross for at informanter som regel velger å dele mye når de først har sagt ja til å bli intervjuet (Berg 2001). Det var visse temaer eller spørsmål jeg ønsket å ta opp, som jeg trodde det kunne bli problemer med å få svar på. Jeg valgte allikevel å ta opp disse temaene, så dette skal ikke ha påvirket mitt materiale.

Du må som intervjuer, ifølge Berg (2001), være både årvåken og reflekterende gjennom hele intervjuopprosessen. Dette må du være for å kunne fange opp og tolke elementer som er viktige ved informantens prestasjon, som for eksempel underliggende beskjeder, hint eller andre tegn. Dette er fordi vi gjennom samtalen kommuniserer både verbalt og nonverbalt. I min rolle som intervjuer, valgte jeg blant annet å ikke gå dypere inn i temaer eller spørsmål som jeg oppfattet at informantene ikke kunne noe om. Dette var for at informanten ikke skulle oppleve intervjuet

som ubehagelig. Jeg måtte derfor være oppmerksom på de underliggende beskjedene de ga. Disse fikk jeg blant annet når informantene opplevde at de ikke skjønnte hva jeg mente, eller ikke kunne noe om et tema. Da unngikk de ofte øyekontakt, det kom gjerne med utbrudd med en kort og usikker latter, eller de bevegde seg mye på stolen. Var det derimot noe vi snakket om som engasjerte dem og de begynte å gestikulere mer, snakket høyere og fortere, lot jeg de få snakke ordentlig om dette temaet og passet på å ikke avbryte dem.

Intervjulitteraturen understreker også at informantenes holdning til meg som intervjuer, i stor grad styres av de forventningene de stiller til meg (NEM 2010) på bakgrunn av mitt utseende og min oppførsel (Berg 2001). Reaksjonen deres kan altså både påvirkes av mine ytre kjennetegn som alder og kjønn, men også av andre personlige egenskaper (Thagaard 2003). Under transkriberingen av et par av intervjusituasjonene, ble jeg blant annet oppmerksom på at de endret dialekten sin underveis. De startet intervjuet med en dialekt som inneholdt en stor grad av bokmål, men etter hvert under intervjuets gang gled de mer og mer over til den egentlige dialekten sin. Jeg la imidlertid ikke merke til dette under selve intervjuet. Dette kan være fordi jeg var mer opptatt av hva de sa, enn hvordan de sa det. At de snakket mer bokmål i begynnelsen, er et tegn på at de kan ha tatt noen valg ut ifra noe ved mine ytre trekk eller egenskaper. Min bakgrunn som naturforvaltningsstudent på Ås, kan for eksempel ha påvirket i hvor stor grad informantene har valgt å åpne seg for meg i løpet av intervjuene. At de gikk fra å uttrykke seg med bokmålslag til mer bruk av dialekten underveis, kan ha bakgrunn både i at jeg brukte min dialekt og at de ble mer komfortable med meg og intervjusituasjonen underveis.

At jeg er en kvinnelig intervjuer kan også påvirke hvordan informantene mine (alle menn) forholdt seg til meg. Den feministiske teorien har blant annet bidratt til studien av hvilken betydning det har at intervjueren er av et annet kjønn enn informantene (Thagaard 2003). Lundgren (1993, referert i Thagaard 2003) nevner blant annet begrepet kjønnsdikotomisering. Dette beskrives som at den mannlige informanten fremhever at det finnes en kjønnsforskjell mellom seg og den kvinnelige intervjueren og at han trolig vil prøve å kontrollere intervjusituasjonen for å befeste sin maskulinitet. I min undersøkelse opplevde jeg en form for kjønnsdikotomisering fra en av informantene. Han fremhevet stadig at jeg var «dame», men forsøkte ikke å styre eller ta kontroll over intervjusituasjonen.

Når en som forsker skal forholde seg til informanter, er det viktig å tenke på informantenes integritet. Enkelte informanter kan for eksempel føle seg såret, krenket, misforstått eller stigmatisert av forskerens tolkninger av deres bidrag til en studie. Ved å åpne seg opp for deg som intervjuer, setter informantene seg ofte i en sårbar posisjon og det er viktig at du tar dette ansvaret alvorlig ved fortolkningen av deres utsagn og kroppsspråk. Du må som forsker altså finne en «gylden middelvei». Denne må både ta hensyn til informanten og føre til at du kan belyse dataene dine på en best mulig måte, ved å finne nye sammenhenger og perspektiver. Informantene behøver imidlertid ikke oppleve forskerens fortolkninger av deres situasjon som et problem. Enkelte kan føle stolthet, få en følelse av anerkjennelse og få ny innsikt i egen situasjon av å delta i et slikt arbeid. Marginaliserte eller lite undersøkte grupper kan også oppleve at forskerens arbeid bidrar til å gi folk en større forståelse av dem og deres situasjon (NEM 2010). Gjennom mitt arbeid ønsker jeg å belyse jervejernes situasjon og håper at jeg gjennom dette arbeidet kan gi flere folk en bedre forståelse av hvilke utfordringer jegerne står overfor når de velger å delta i denne forvaltningsrelaterte aktiviteten.

Forskningens kvalitet vurderes, ved bruk av kvalitative metoder, gjennom tre begreper kalt troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet (Thagaard 2003). Jeg kommer ikke til å gå gjennom disse begrepene i detalj i denne oppgaven, da de er godt beskrevet av andre. Jeg kommer allikevel til å gi en kort beskrivelse av dem. Dersom en ønsker mer informasjon om disse begrepene og hvordan de på hver sin måte skal sikre at forskeren oppnår god kvalitet på sitt arbeid, kan man lese mer om dette blant annet i den overnevnte kilden og i Weiders (2010, s. 59-61) masteroppgave. En burde imidlertid foreta vurderingen av kvalitative studiers kvalitet ut ifra disse begrepene med «en klype salt». Hvert prosjekt er unikt og har dermed ulike forutsetninger for å kunne tolkes ut ifra disse begrepene (Patton 1990, referert i Weider 2010).

Troverdighet går kort fortalt ut på at en leser skal overbevises om at forskningsarbeidet og funnene knyttet til et gitt prosjekt er pålitelige. Dette forsøker forskeren å overbevise leseren om gjennom detaljerte forklaringer av valgene som er tatt gjennom hele forskningsprosessen (Thagaard 2003). Weider (2010) forklarer det slik: “Metodekapittelet er i seg selv et forsøk på, på åpent vis, å belyse denne prosessen for leseren. Åpenhet rundt egne metodiske valg og betraktninger vil forhåpentlig utruste den kritiske leseren med tilstrekkelig informasjon til at

vedkommende selv kan avgjøre studiens verdi” (s. 59). Ved bruk av kvalitative metoder tas mange valg underveis i forskningsprosessen og dette utforskende og fleksible forskningsdesignet genererer ofte ny og overraskende kunnskap. Forskere med andre vitenskapelige ståsteder er imidlertid ikke like enige i at dette er en god måte å utføre et forskningsarbeid på. De føler at det burde stilles spørsmålsteget ved troverdigheten til et slikt type arbeid. Dette stiller imidlertid forkjemperne for denne typen forskningsmetode seg uforstående til. De anser nettopp disse nye veivalgene underveis som metodens styrke og at det er slik fleksibilitet som åpner for utvikling av nye forskningsspørsmål (NEM 2010).

Bekreftbarhet på sin side omhandler både forskerens kritiske vurdering av egne tolkninger, og hvorvidt andre studier har kommet fram til lignende svar som deg og dermed kan bekrefte dine funn (Thagaard 2003). Når det kommer til min tolkning av mitt datamateriale, er det først og fremst min manglende tolkningserfaringen som kan spille inn. Jeg har imidlertid prøvd å sette meg godt inn i dette gjennom litteratur som omhandler tolkningsprosessen og lest andre masteroppgaver for å se hvordan de har lagt opp sitt tolkningsarbeid. Min forforståelse kan også påvirke tolkningen min. Jeg hadde i utgangspunktet lite kunnskap om temaet for oppgaven min og opparbeidet meg derfor dette gjennom en bredt litteraturstudie. Jeg sørget for å lese litteratur som omfattet meninger fra de viktigste sidene i saken; nemlig politikere, bønder, naturvernorganisasjoner og jegere. Ved å gjøre det slik opparbeidet jeg meg ingen fordommer, som jeg kunne endt opp med å gjøre hvis jeg bare hadde lest litteraturen som belyste holdninger knyttet til én side av saken. Alt dette har jeg gjort for å kunne ha forutsetninger til å tolke funnene mine på en så god måte som mulig.

Overførbarhet er knyttet til at funnene fra din forskning, altså forståelsen du oppnår gjennom ditt arbeid, skal kunne ha relevans også for andre prosjekter og situasjoner. Forskeren må derfor overbevise sine lesere om at nettopp deres arbeid har en slik relevans og dette gjøres gjennom å argumentere for dette i oppgaven (Thagaard 2003). Weider (2010) påpeker imidlertid et viktig aspekt ved at: “Det er den inngående analysen som er den kvalitative forskningens hovedmål, ikke muligheten til å videreføre egne tolkninger til andre kontekster. Når overførbarhet allikevel betraktes som et viktig aspekt ved kvalitativ forskning, er det fordi det å kunne påvise fellestrekk mellom liknende sammenhenger vil kunne utvide den generelle kunnskapskilden all kvalitativ forskning springer ut av” (s. 60). Det er som tidligere nevnt viktig å understreke at målet med kvalitative studier ikke er å utarbeide generaliserbare forskningsresultater basert på

et representativt utvalg. I stedet er fokuset lagt på kunnskapsgenerering gjennom fordypning i dataene som stammer fra hver enkelt informant. Kunnskapen som fremkommer fra dette kan være nyttig under andre omstendigheter enn kun den aktuelle situasjonen som har blitt studert og på denne måten vil forskningsmaterialet ha en overføringsverdi. Denne verdien blir basert på hva som er riktig utvalgsstrategi for hvert enkelt studie og ikke kun ut ifra om du har mange informanter (NEM 2010).

4. Analyseprosessen

I dette kapittelet vil jeg beskrive prosessen jeg har gjennomgått, fra valg av analysemetode til hvordan jeg har gått fram for å gjennomføre dette analysearbeidet.

Analyseprosessen knyttet til et forskningsprosjekt er svært viktig og dersom man ikke lykkes med denne ender man kun opp med løse påstander og synsing, og ikke de vitenskapelige og overførbare funnene man er på jakt etter. Det finnes en rekke ulike analysemetoder og utvelgingen av analysestrategi må derfor baseres på din problemstilling og ditt innsamlede materiale (NEM 2010). Ettersom jeg ikke hadde noen tidligere erfaring med bruk av kvalitativ metode som forskningsopplegg, møtte jeg en del utfordringer både før og underveis i arbeidet med denne oppgaven. Fremgangsmåten min for å finne ut mer om hvilken metode og analysestrategi jeg burde benytte i min oppgave, gikk derfor i stor grad ut på å lese metodebøker og andre oppgaver som hadde et forskningsopplegg som lignet mitt eget. Ved å se på hvilke valg andre hadde tatt med bakgrunn i de forutsetningene de hadde, kunne jeg sammenligne med mitt eget arbeid og utelukke metoder som ikke passet til min problemstilling. Dette ble en lang, forvirrende og til tider frustrerende prosess, der jeg til stadighet har måttet «klø meg i hodet» over både den ene og den andre analysemetoden og faguttrykk jeg ikke helt har forstått.

Ettersom formålet med denne oppgaven har vært å avdekke og få forståelse for jervejegernes meninger og refleksjoner knyttet til jakt på jerv og det tilhørende rammeverket, har analysearbeidet foregått gjennom tolkning av de transkriberte intervjuene. Jeg valgte til slutt en såkalt innholdsanalyse, beskrevet av blant annet Jacobsen (2010, 2015) og Melvær (2015). Formålet med denne analyseteknikken er både å gi en oversikt over dataene ved forenkling av dem, samtidig som man til slutt setter funnene inn i en større sammenheng. Denne analysemetoden var dermed svært godt egnet til å bearbeide mitt arbeid, ettersom jeg hadde et stort datamateriale som behøvde forenkling for å kunne oppnå oversikt og forståelse. Jeg valgte å benytte analyseprosessen, med trinnvise steg, beskrevet av Jacobsen (2010). Det første steget i denne analyseprosessen er tematisering. Arbeidet mitt i denne første delen av analysering av transkriberingene, gikk dermed ut på å skille ut de viktigste temaene fra hvert enkelt intervju. Et relativt omfattende arbeid, ettersom jeg hadde over 100 sider transkribert tekst fra de åtte intervjuene jeg hadde utført.

Jeg endte etter første analyseomgang opp med nærmere 30 temaer, som jeg deretter gikk gjennom på nytt for å plukke ut de temaene jeg anså som de viktigste av disse. For å finne ut

hvilke temaer jeg skulle fokusere på i resultatdelen av denne oppgaven, benyttet jeg en seleksjonsmetode der jeg blant annet så på hvor ofte temaene ble nevnt av hver enkelt respondent. Jeg så også på notatene mine med refleksjoner og hovedinntrykk jeg hadde hatt etter hvert intervju, hvilke temaer som frembrakte de sterkeste reaksjonene blant respondentene og hvilke temaer som ga de mest overraskende svarene. Etter dette var gjort, var det tid for det andre steget i Jacobsens (2010) analyseprosess, nemlig kategoriseringen av temaene.

Under kategoriseringsprosessen samler man temaer som ligner hverandre i en felles gruppe – altså en hovedkategori med flere undertemaer eller underkategorier. Ved å gjøre det på denne måten forenkles og komprimeres datagrunnlaget, og det muliggjør også sammenligning mellom datamaterialet fra ulike informanter. Kategoriene kan utvikles direkte fra tekstmaterialet, eller man kan dele inn kategorier ut ifra tidligere teori og undersøkelser av det fenomenet man undersøker. Denne før-kategoriseringen gjør seg for eksempel gjeldene i de temaene man benytter i en intervjuguide og en kan derfor si at intervjueren allerede har laget en form for kategoriseringsgrunnlag til bruk i det videre analyseringsarbeidet. Ettersom en ved bruk av intervju ofte oppnår uventet eller overraskende kunnskap, vil en imidlertid være nødt til å justere en forholdsvis fastsatt kategorisering underveis. Nye kategorier vil trolig komme til, mens enkelte av de forhåndsbestemte kategoriene kan bli forkastet (Jacobsen 2010). Under dette steget i analysearbeidet ble det et par omganger med utprøving av ulike kategorier, før jeg til slutt fikk samlet de viktigste temaene fra forrige analyseringssteg i de hovedkategoriene du finner i resultatdelen av oppgaven.

Det tredje steget i analyseprosessen er å fylle kategoriene med innhold, altså å la informantens egne uttalelser i form av sitater belyse og illustrere hva som kjennetegner den enkelte kategorien eller underkategorien (Jacobsen 2010, 2015). Jeg valgte å samle alle sitatene fra alle informantene i et eget dokument allerede under tematiseringen av datamaterialet. Ut i fra dette dokumentet kunne jeg dermed lettere sortere ut de mest interessante, overraskende eller sentrale sitatene fra de ulike informantene. Disse ble dermed først knyttet til tema, for deretter å plasseres under kategoriene.

Jacobsen (2010) nevner også et fjerde steg, som jeg har valgt å ikke ta med i mitt analysearbeid. Dette går ut på å oppgi hvor ofte et tema eller kategori nevnes i hvert enkelt intervju. Altså en telling av hvor ofte et tema nevnes, gjerne illustrert med tabeller eller lignende. Jeg følte at dette ikke var like relevant i mitt arbeid, ettersom jeg ved bruken av semistrukturert intervju har

måttet styre samtalen i noe større grad enn det som virker å være vanlig når en benytter seg av dette steget.

Steg fem i Jacobsens (2010) analyseprosess går ut på å sammenligne informasjonen man har hentet fra transkriberingene til de ulike respondentene med hverandre. På denne måten finner man både likheter og eventuelle forskjeller i informantenes ytringer. Dette arbeidet valgte jeg å ta samtidig med det tredje steget i analyseprosessen, ettersom dette var to prosesser jeg fant at naturlig hørte sammen. Det neste og siste steget, nummer seks, blir deretter å finne forklaringene på de eventuelle forskjellene man har avdekket i materialet (ibid.).

I tillegg til disse fasene eller stegene beskrevet ovenfor, valgte jeg også å lese gjennom hvert enkelt intervju hver for seg. Dette gjorde jeg for å finne essensen eller kjernen i hvert av dem. Dette var blant annet for å sikre at ikke hovedfunnet i intervjuene forsvant ved å dele det opp i kategorier. I denne prosessen kom jeg fram til at ordet *mistillit* var sentralt. Dette kom både frem direkte, og indirekte blant alle informantene. Ettersom dette var et funn som kom tydelig frem blant informantene også etter inndelingen i temaer og kategorier, fikk jeg bekräftelsen på at funnet ikke hadde gått tapt, til tross for at datamaterialet ble delt opp og satt sammen på nye måter gjennom analyseringsprosessen.

Funnene mine fra dette analyseringsarbeidet presenteres i det påfølgende resultatkapittelet. Det er imidlertid viktig å merke seg at dette er hva jeg har funnet blant det utvalget av informanter jeg har hatt, og at mine funn dermed ikke sier noe om hvor utbredt meningene som fremkommer her er eller hvorvidt meningene er direkte overførbare til jervejegere andre steder i landet. Resultatene mine vil videre ses opp mot relevante tidligere studier i det avsluttende kapittelet i oppgaven, og ettersom det er en forvaltningsrettet oppgave vil fokuset være på mulig framtidig forskning og hvilke implikasjoner mine funn kan få for myndighetenes håndtering av blant annet jervejakt i framtiden.

5. Resultater

I dette kapitlet presenteres hovedfunnene fra analyseringen av de transkriberte intervjuene. Hoved- og underoverskriftene presentert under består i hovedsak av en kategorisk samling av de temaene jervejegerne la mest vekt på under intervjuene, men jeg nevner også enkelte temaer informantene ikke kunne noe om eller ikke viste interesse for, der dette har relevans for mine problemstillinger. Skogen og hans kollegaer forklarer et slikt valg slik: «Å finne ut hva folk er opptatt av – og hva de er mindre interessert i – er forskningsmessig viktig, og ikke minst av betydning for politikk og forvaltning» (Skogen et al. 2010, s. 17).

De temaene informantene ikke fokuserer noe særlig på, kaller Skogen og hans kollegaer (2010) «negative funn». Disse vil ikke utgjøre en stor del av resultatene mine, men enkelte funn er allikevel viktige å nevne. Dette er blant annet den manglende kunnskapen blant informantene om innføringen av de nye effektiviseringstiltakene (5.3.4), som skal sørge for at en større del av jervekvota tas ut under lisensfellingsperioden. Et annet negativt funn er at informantene i hovedsak ga de mest utdypende refleksjonene og viste mest engasjement rundt lokale forhold. Dette var gjerne praktiske, selvopplevde aspekter knyttet til temaene jervejakt og overvåkingsarbeid, men de tok også opp de mer overordnede forvaltningsrammene dette er underlagt. De forholdene de ikke hadde direkte tilknytning til eller ikke opplevde som spesielt relevante for dem som jervejegere, ble gjerne omtalt i mer generelle former. Dette bar mer preg av være antakelser, eller uttalelser de hadde hørt av andre. Dette kom blant annet frem blant flere av jegerne når de ble spurt om mer formelle sider av forvaltningen, som for eksempel meningen om de regionale rovviltnemndenes arbeid (se 5.3.2). Informantene var generelt forholdsvis forsiktige med å uttale seg om temaer de ikke hadde noen særlig kunnskap om eller erfaring med. De valgte i slike tilfeller å ha en mer ydmyk eller tilbakeholden tilnærming og kom også ofte med uttalelser om at dette var noe de egentlig ikke kunne noe om, men at de godt kunne komme med noen antakelser eller synse litt om temaet.

Ut ifra analyseringen av de transkriberte intervjuene, har dette kapitlet blitt delt inn i følgende kategorier: 5.1 Holdningen til rovvilt og motivasjonen for jervejakt, 5.2 Opplevelsen av hets og trusler, 5.3 Tilliten til forvaltningen og forvaltningsmetoder med underkapitler, 5.4 Tilliten til dagens overvåkings- og bestandsregistreringsarbeid, 5.5 De etiske perspektivene knyttet til overvåking og uttak av jerv og 5.6 Fremtidige løsninger.

5.1 Holdningen til rovvilt og motivasjonen for jervejakt

Et av de innledende spørsmålene som ble stilt i denne studien, var hvilken holdning jervejegerne hadde til de store rovdyrene i Norge. Under intervjuene kom det fram at det var stor enighet blant informantene vedrørende holdningen til de ulike rovviltartene. Ulven skilte seg klart ut, med flest negative holdninger knyttet til seg. Denne negative holdningen illustreres godt gjennom sitatene under, fra intervjuet med Jeger 3 og Lars Gangås sin mer generelle kommentar om jervejegeres syn på rovviltartene:

Det eneste er ulv jeg egentlig ikke liker. De andre synes jeg det er helt greit at vi har. Sånn bare det ikke blir for mye av det. Men ulven er jeg...det er greit at det finnes, men jeg vil ikke ha det der jeg er, der jeg jakter og der jeg bor (Jeger 3)

Rovdyra kan deles i to, det er ulv og så er det de andre. De andre artene de jakter man på fordi det er gøy å jakte på dem, mens ulven jakter man fordi det er en slags lokal borgerplikt. For ulven vil man ha bort og ikke nødvendigvis for at det er så veldig gøy å jakte på den, men fordi man vil ha den vekk. Mens de andre er gøy [...] Sånn for jegerne sin del så er det jo det med at ulven tar bikkjer og tar elgen, mens de andre artene for jegerne rett og slett bare er interessante jaktobjekter. Det var litt sånn med gaupe til å begynne med da det var mange, at nå må vi jakte litt gaupe for at de tar så mye rådyr (Lars Gangås)

Den negative holdningen til ulvens tilstedeværelse i norsk fauna gikk i hovedsak ut på den potensielle trusselen den utgjør for jakthunder, konkurransen om jaktbart vilt, tap av jaktinntekter og reduserte jaktmuligheter på grunn av en redusert elgstamme. Det ble også nevnt at den negative holdningen til ulv kunne knyttes til at «[...] den ulveforvaltninga vi ser nå. Den blir jo tredd nedover huet på deg» (Jeger 7). Det ble også uttrykt mistillit blant flere av jegerne til ulvens status som truet. Informantene var generelt svært interesserte i å snakke om ulven og de fleste eksemplene de kom med knyttet til dagens rovviltforvaltning var også knyttet til ulven.

Holdningene til jerv, gaupe og bjørn var forholdsvis positive fra jegernes ståsted, men flere understreket at dette var gitt at jakt fortsatt skulle være mulig for å kunne regulere bestandene. Kontroll var viktig både for at det ikke skulle bli for mye rovdyr og for å ta hensyn til beiteinteressene. Jerven ble ansett som et spesielt spennende jaktobjekt det er utfordrende å jakte på. Flere nevnte imidlertid at sauebønder trolig ville ha en annen holdning til jerven enn dem selv, siden de som jegere ikke ble berørt av problemene knyttet til jerven på samme måte som bøndene kan bli. For som Lars Gangås nevnte; «Det eneste den gjør galt er at den spiser noe sau og rein og sånt noe og det plager ikke jegerne mye».

En av jervejegerne skilte seg imidlertid ut med en noe mer positiv holdning til alle de store rovdypene, men påpekte også et skifte i sin oppfatningen av rovdypene og forvaltningen av dem.

Det er fantastisk flotte dyr som jeg syns hører hjemme. Men jeg syns jo også det er dyrearter som alt annet, som trenger en populasjonskontroll. Altså, det må kontrolleres på et vis. Og bestandsmåla er jo oppnådd og vel så det. [...] jeg syns det er felt å se bønder miste, men jeg mister jo ikke noe på det selv. Så for meg er opplevelsen av å se et rovdyp fortsatt minst like mye verdt, som det er for en sauebonde da og ikke ha det. [...] Jeg blir liksom en mellomting mellom turist og bonde. Turisten vil veldig gjerne ha den der og bonden vil veldig gjerne ikke ha den der. Jeg er et sted imellom. [...] Da må jeg få lov til å si da, at når jeg først begynte å sette meg inn i dette her sånn, så var jeg veldig, veldig, veldig for rovdyp. Etter hvert som jeg har blitt mer og mer kjent med konfliktene, så jeg føler fortsatt ikke at jeg er imot rovdyp og jeg har aldri hatt noe imot å jakte på rovdyp, men jeg heller nok mer og mer mot at forvaltninga er skjevt fordelt og urettferdig (Jeger 6)

Når det kom til jegernes motivasjon for jakt, var det bare én som nevnte skadereduksjon som direkte årsak til at han begynte å jakte jerv. Flere av de andre oppga imidlertid at jervejakta var en naturlig progresjon for dem, ettersom de hadde jaktet de fleste andre viltartene vi har her til lands. I tillegg var det noen av informantene som hadde begynt å jakte jerv fordi de var rovviltkontakter eller medlemmer av fellingslag. Dette gjaldt også Lars Gangås, som begynte å jakte jerv gjennom sin stilling i SNO. Det var heller ingen av informantene, som kun var

lisensjegere, som uttrykte at de fortsatt jakter jerv med bakgrunn i skadereduksjon. Motivasjonen for jakta på jerv, har altså lite med problemene til beitenæringa å gjøre.

5.2 Opplevelsen av hets og trusler

Gjennom den innledende prosessen med denne oppgaven, gjennomgikk jeg mye litteratur som omhandlet temaet jerv og jervejakt, og ett av temaene som jeg ønsket å undersøke nærmere var *hets og trusler*. Jeg valgte derfor å spørre jegerne om de hadde mottatt trusler eller opplevd annen type hets, om de visste om andre som hadde opplevd det, hva de selv eller andre eventuelt hadde opplevd og hvem de oppfattet at utøvde dette.

Enkelte av informantene hadde ikke opplevd å motta hets eller trusler som var rettet direkte mot dem selv. De fleste hadde imidlertid opplevd dette på forskjellige måter og med ulik alvorlighetsgrad. De fleste informantene kjente også til tilfeller der andre hadde blitt utsatt for hets eller trusler. Det kom gjennom intervjuene fram at informantene skilte mellom to former for negative ytringer. Den første var det de karakteriserte som «normal» hets, hets som ble bagatellisert av dem selv. Denne bagatelliseringen uttrykte de at var både fordi de mente de måtte forvente å få noen negative kommentarer som jegere, og fordi mange av de som utøvde hetsen ikke virket å ha et godt nok kunnskapsgrunnlag om det de uttalte seg om, til at de greide å ta dem seriøst. Den andre formen var mer alvorlige trusler. Eksempler jegerne kom med var blant annet direkte drapstrusler, trusler rettet mot familie, jakthunder og trusler om og faktisk skadeverk på blant annet biler. Dette var trusler de mente burde bli tatt mye mer alvorlig og slått hardere ned på av aktuelle myndigheter, enn det som gjøres per dags dato. Begge formene for hets og trusler, mot informantene selv og de andre tilfellene de kjente til, ble mottatt via internett, personlig kontakt og gjennom telefonsamtaler.

Nei det er jo det her skriveriet det. At det du er...ja for det første er vi bare bønder da, det er det første. Det kommer jo på Facebook og det kommer jo...jeg har aldri fått telefoner og slike ting. Dame som syntes vi var noen svinepelsler da, som drev med dette der. Men det er jo ikke mer enn en må regne med det jeg har fått da. Men jeg vet jo om folk som har fått langt mer. Blant annet trusler om å ta livet av dem og at de vet hvor ungene deres går i barnehage og slik, og det syns jeg kanskje ikke er det helt store. Men det er det en del av. Og det er en del slik Facebook-hets som går rett og slett på trussel på liv og slik og det syns jeg ikke noe om! Og det syns jeg vi må ta mye hardere, for jeg

er helt sikker på at jegerne gjør ikke slik. Hadde vi jegere trua tilbake på samme måte, så hadde vi vært uten børser i alle fall. Det er jeg ganske sikker på og jeg syns det blir litt sånn neglisjert av myndighetene i forhold til akkurat det. For den der hetsen der skal man ta alvorlig den altså. Det fins så mye gærne folk (Jeger 5)

Det kom imidlertid fram at de fleste og mest alvorlige truslene ikke hadde kommet i forbindelse med jervejakt, men hovedsakelig var knyttet til deres egen eller andres deltakelse på ulvejakt.

Alle informantene hadde samme oppfatning, om at de som kom med hets og trusler gjorde dette med bakgrunn i ekstreme meninger og generelt lite kunnskap om temaet de uttalte seg om. Jegerne fikk også et eget spørsmål vedrørende allmennhetens kunnskap om jerv og de fleste jegerne anså denne til å være svært liten eller manglende. En av jegerne, Jeger 3, uttrykte imidlertid en litt annen vinkling på dette spørsmålet, ved at han trodde allmennheten trolig hadde relativt god kunnskap om jerven, men at det var kunnskapen om å leve med dem som manglet.

Jeger 6 mente også at internett muliggjør hets i større utstrekning ved at personer distanseres fra sine egne ytringer og mottakeren, og at de dermed ikke tenker seg godt nok om før de velger å komme med negative kommentarer.

...den terskelen er senka på internett for å komme med trusler. Fordi at du sitter hjemme i din egen trygge hule og det er ingen som kommer til å rapportere når du sier noe dumt. Så derfor, det tror jeg er grunnen til at terskelen er så lav for å hetse. Uansett hvor mange ganger du blir fortalt det at det er ekte folk du prater med...så det er ikke det. Du sitter jo og skriver inn på en skjerm. Det synker ikke inn hos folk. Vi har ikke den evnen til empati med folk på et sånt distansemedium som internett er (Jeger 6)

Lars Gangås, gjennom sin stilling i SNO, opplevde på sin side at kritikken han mottok i hovedsak kom fra andre jegere; «Men der vi stort sett får mest kritikk, det er de oppdraga som vi ikke løser. Vi får amatørstempel av folk, jegere som mener de kunne ha gjort det bedre selv».

Medias påvirkning på konfliktbildet knyttet til jerveforvaltningen ble også nevnt av enkelte av informantene. En av jegerne var åpenbart oppgitt over at mediene ikke var spesielt nyanserte eller objektive i sine framstillinger av situasjonen knyttet til det å leve med jerv. Han mente at

dette i visse tilfeller førte til at folk følte at de ikke ble tatt på alvor, hetset eller latterliggjort i forbindelse med saker som tok opp dette temaet.

[...] man blir jo til en viss grad latterliggjort i media. Ser jo hvordan det var for de oppe i Sollia som mista så mye dyr. De ble jo intervjuet på NRK og NRK sitter og prater med dem i halvannen time. Og det som blir brukt i intervjuet på tv er «Nei, det blir ikke noen vokterhund på nordre Brænd neste år»...etter å ha sittet og prata halvannen time. Det er bare dyrevernera, Naturvernforbundet, som fikk lov til å slippe til. Det viser jo...i mitt hode så viser jo det at media har tatt en side i saken. Og det er klart det er med på å skape steilere fronter. De på bygda føler at de ikke blir hørt og de i byen får viljen si. Det skaper konflikter! (Jeger 6)

5.3 Tilliten til forvaltningen og forvaltningsmetoder

Det ble gjennom intervjuprosessen tydelig at det var en varierende tillit til rovviltforvaltningen blant informantene. Ordet *tillit* er her knyttet til jegerenes følelse av å kunne stole på de beslutningene som ble tatt av og i forbindelse med jerveforvaltningen. Etersom dette kom til uttrykk både direkte og indirekte gjennom flere ulike temaer tatt opp i intervjuene, har dette delkapittelet derfor blitt delt opp i flere ulike underkapitler med temaer som alle berørte dette spørsmålet om tillit til forvaltningsaktører, -beslutninger og -metoder.

5.3.1 Ligger dagens jerveforvaltning på riktig forvaltningsnivå?

Flere beslutninger knyttet til rovviltforvaltningen har i dag blitt flyttet til det regionale nivået, for å sikre lokal medvirkning i forvaltningsprosessen. De fleste informantene mente at forvaltningen ikke fungerer optimalt slik den er bygd opp i dag, ved at det blir for mye forskjellsbehandling og alt for lite samarbeid mellom forvaltningsaktører og forvaltningssoner på et slik lavereliggende forvaltningsnivå. Dette gjaldt ikke bare for jerven, men for forvaltningen av de store rovdyrene generelt.

En av informantene uttrykte også en oppgitthet over at det ble framstilt som om forvaltningen av rovviltet er lagt til et mer lokalt nivå. Han mente at dette ikke er tilfellet, ettersom det er de øverste myndighetene og deres overordnede mål som setter rammene for rovviltforvaltningen. Denne holdningen bekreftes også av flere av de andre jegerne, ved at de mente at forvaltningen

godt kan være bygd opp slik det er i dag, så lenge de øverste myndighetene sørger for at de lokale interessene blir hørt og får gjennomslag for sine idéer i større grad enn i dag. Ønsket om større grad av lokal styring av rovviltforvaltningen, ble av de fleste begrunnet med at «[...] det er folket på lokalt nivå som kjenner området best og vet mest om det området der de dyra er og hvilke skader de egentlig gir» (Jeger 8). Jeger 6 på sin side understreket ikke bare viktigheten av at myndighetene måtte lytte til de lokale aktørene, men at de lokale aktørene også måtte lytte til myndighetene. Han var, i likhet med flere av de andre informantene, heller ikke begeistret for det hemmeligholdet han opplevde var knyttet til rovviltforvaltningen.

Hemmelighold er aldri greit! Når du begynner å holde ting hemmelig for borgerne i landet ditt, da er du på vei feil vei. Og det har jo vært...til jerven så er det til en viss grad. De forteller ikke hvor hi er og sånne ting. Forståelig nok, for de er vel sikkert redde for at noen skal gå oppi å kverke ungene. Men hvis alle vet om hvor det er så er det jo ikke så lett å reise inn da, for da er det sikkert mange som er i nærheten som er der for å passe på. Og se på hvor steile fronter hemmelighold skaper innafor ulveforvaltninga, med folk som får punktert dekk sine og rene slåsskamper, og jaging fra skogsbilveier. Hemmelighold er aldri veien å gå. Så åpenhet og at det lokale involveres, men at man på nasjonalt nivå tar beslutninger basert på hva lokalsamfunnet gir tilbakemeldinger om. Tror jeg nok er veien å gå. Det er viktig at de som bor og skal leve der har et ord med i laget. Det er det som er Norge (Jeger 6)

5.3.2 Meningene om dagens soneforvaltning

Soneforvaltning var et av temaene tatt opp under intervjuprosessen som gjorde informantene svært engasjerte og ble ofte nevnt flere ganger i løpet av intervjuet, både direkte og indirekte. Ordet *soneforvaltning* sikter her både til de åtte regionale rovviltregionene, og prioriterte rovvilt- og beiteområder.

De fleste informantene virket å være enige om at soneforvaltningen ikke var et spesielt ønsket forvaltningstiltak. Forklaringene deres for denne holdningen var forholdsvis lik. De fleste mente at tiltaket skaper urettferdighet mellom bøndene og befolkningen generelt innenfor og utenfor sonene og at det er dette som gjør det uegnet som forvaltningsmetode. Følelsen av urettferdighet var i hovedsak knyttet til det generelle økonomiske tap dette medførte og reduksjon av beitedyr. Disse informantene mente at soneforvaltningen var noe av det mest

provoserende med dagens rovviltforvaltning. Enkelte syntes at hele Norge burde åpnes opp for de store rovdyrene, slik at hele landets befolkning kan få oppleve hvordan det er å bo i et område med rovvilt og de utfordringene dette medfører.

Jeg synes jo at det er påfallende interessant at region 1 ikke har bestandsmål i det hele tatt [...] Jeg tror det har vært bra sterke politikere fra vest for å si det sånn. Ikke ett eneste dyr av noen art i det hele tatt der. Hvorfor er det så mye mer ekstremt viktig for de brukerne i fjellskrenta der? Enn brukerne på Hedmarken som har store fine flater å drive på? [...] Jeg synes nok at vi skulle tatt vår del hele gjengen ja (Jeger 5)

En av informantene skilte seg ut ved å påpeke hvilken negativ påvirkning reduksjon eller mangel på beitedyr i sonene, både innenfor de prioriterte rovviltområdene og rovviltregionene generelt, har på det biologiske mangfoldet, kulturlandskapet og gjengroingen av dette. Det ble også poengtert av noen av informantene at soneforvaltningen også vanskeliggjør uttaket av jerv, ettersom en som jeger hele tiden må være oppmerksom på om man er på ene eller andre siden av en grense. At SNO ikke får avlive en jerv som krysser regiongrensen under forfølgning med for eksempel helikopter, ble også sett på av flere som ekstrem sløsing med ressurser og en unødvendig stresspåkjenning for dyret. Lars Gangås kommenterte blant annet det manglende samarbeidet mellom rovviltregioner på denne måten.

Ja for region 3 har bestemt seg for at «vi synes det er best å ha jervene helt på grensa til Sogn». Det synes jo ikke Sogn er så veldig greit da. Og når vi flyr der det er blankofullmakt i praksis for å ta ut det som kommer i Sogn, for vi patruljerer grensene med helikopter, og den ene dagen så er Sogn tomt og andre dagen så har det kommet inn en stakkar da som vi går inn og tar, og vi tar jo vel så mye Opplands-jerv som Sogne-jerv [...] Sånn er det jo i Hedmark også, vi skal absolutt ikke ha noe yngling i Forollhogna, men på trøndersiden er det absolutt der de skal ha dem. Så de ser jo ikke over grensene (Lars Gangås)

Alle informantene var imidlertid ikke enige i at soneforvaltning er negativt. Et par av informantene påpekte at tiltaket i seg selv er en god idé, men også at det vanskelig lar seg utføre i praksis ettersom dyrene ikke kan se eller holdes innenfor disse grensene. Begrunnelsen for deres relativt positive holdning til denne forvaltningsmetoden, var at det muliggjør bevaring av både rovvilt og beitedyr, og at en gjennom denne separeringen kan sørge for raskere uttak av

rovdyr som vandrer inn i områder de ikke er ønsket i. Det var spesielt hensynet til bevaring av næringen med dyr på utmarksbeite som ble fremmet som hovedpunktet for at de var positive til sonene.

Det kom også fram under noen av intervjuene, både blant de som var negative og positive til soneforvaltningen, at de anså det at rovviltsonene var for små som et problem og at dyrene dermed stadig vil vandre ut av områdene de er ment å være i. Noen av jegerne som var negative til sonene påpekte også selv at de ikke hadde noe spesielt gode løsninger på hva som kunne være aktuelt å benytte som et alternativt tiltak, istedenfor den soneforvaltningen som praktiseres i dag.

De regionale rovviltnemndene var også et emne som ble tatt opp under intervjuene, knyttet til soneforvaltningen. Under nøkkelintervjuet med Lars Gangås kom det fram at han hadde flere kritiske betraktninger til deres arbeid. Han uttrykte også at det var svært lite samarbeid mellom feltpersonellet i SNO og nemndene. Jeg ønsket derfor å finne ut om denne forholdsvis kritiske holdningen også ble delt av de andre informantene. Gangås påpekte blant annet at ulik praktiseringen av kvotesetting for lisensfelling medførte forskjellsbehandling mellom rovviltregionene.

I Troms og Finnmark har jo nemnda satt kvota opp til 55. Og i Oppland hvor de har færre ynglinger enn [Hedmark], der har de høyere kvote. Og Hedmark er jo det fylket i landet med høyest registrerte eller dokumenterte ynglinger og vi har minst kvote. Så det er veldig stor forskjell på nemndene, så de er ikke noe særlig synkroniserte, eller de tenker forskjellig [...] Det er kvote på 15 jerver i Hedmark og det er jo en dråpe i havet. Hvis man har tenkt til å komme ned mot målsettingen da. Hvert fall så lenge det er meninga at det er lisensjegerne som skal stå for beskatningen av jerven så... (Lars Gangås)

De andre informantene var i utgangspunktet ikke like kritiske til nemndens arbeid i tilknytning til jerveforvaltningen som Gangås. Det viste seg imidlertid fort at enkelte heller ikke hadde noen spesiell kunnskap om dem eller deres arbeid, og disse informantene var dermed usikre eller antok at nemndene utførte et relativt godt arbeid. Da jeg fortalte dem at nemndene bestod av politikere, ble imidlertid de fleste av disse umiddelbart mer negative eller skeptiske til dem. Informantene følte at en nemnd som kun inneholder politikere, ikke sitter på nok fagkunnskap

om rovvilt til å kunne ta de riktige forvaltningsbeslutningene. En av informantene nevnte også at han ved en tidligere anledning hadde snakket med et av medlemmene i en av rovviltnemndene, der det kom fram at også han etterspurte et høyere kunnskapsgrunnlag blant sine kollegaer. En slik manglende faglighet antok de aktuelle informantene at blant annet ville føre til forskjellsbehandling mellom regionene. Dette var også synspunkter som ble nevnt av de som ellers var fornøyd med nemndene og hadde kunnskap om deres arbeid eller kjennskap til enkelte nemndmedlemmer fra før. Det viste seg dermed at det ikke bare var Gangås som stilte spørsmålsteget ved nemndenes kunnskapsnivå og beslutningsgrunnlag, slik de fleste informantenes umiddelbare respons kunne vitne om.

Jeger 6: Døm skulle jo vært [...] litt bredere sammensatt...altså politikere kommer jo gjerne fra alle samfunnslag døm og, men partifordeling og demografi innad i gruppa da, den tror jeg er veldig viktig. At man ikke plutselig setter en hel haug med, kall det grønne politikere da, til å styre over det her. For da har man jo en bias om at vi vil verne. Det må jo være en jamm fordeling slik at man faktisk får en reell diskusjon og kommer til gode konklusjoner.

Intervjuer: Tror du døm har god nok faglig kunnskap om rovviltet til å forvalte det på god nok måte?

Jeger 6: Nei, sånn jeg kjenner politikere så har døm nok helt sikkert ikke det. For døm får utlevert papirer til å lese seg opp på, men å lese så mye mens du lever et delvis normalt liv, det lar seg stort sett ikke gjøre. Så jeg tror nok veldig mye blir basert på hvem som kommer og forteller døm om noe på best mulig måte. Fremfor å ta...en vitenskapelig rapport blir ikke lagt til grunn der. Hvis den blir lagt til grunn, så er det en som har lest den og dratt sine tolkninger og gjenfortalt det trur jeg. Sånn jeg kjenner politikken. Nå har ikke jeg vært aktiv i politikken, siden jeg var ungdomspolitiker [...] men det var jo sånn det funka.

Et par av informantene, som ved ulike anledninger hadde samarbeidet eller hatt kontakt med rovviltnemnda i Region 5 - Hedmark, syntes at denne nemnda gjorde en relativt god jobb. En av disse informantene uttrykte også at han hadde inntrykk av at rovviltnemnda i Hedmark virket å ha blitt flinkere og mer effektive med tanke på saksbehandling og informasjonsframlegging utad. Dette var nemlig et punkt som ble tatt opp av noen av de andre informantene som en negativ faktor knyttet til nemndene. En til tider treg saksbehandlingstid førte til usikkerhet og

kort varslingsfrist når det kom til blant annet kvotefastsettelse. Dette ble ikke ansett som spesielt populært ettersom det medførte uforutsigbarhet for jegerne og dermed en dårligere organisert jakt. En annen av informantene etterspurte med bakgrunn i emnet forskjellsbehandling, både felles og klarere regler og retningslinjer for nemndene, slik at en kunne unngå dette. Han mente blant annet at dette ville føre til færre store endringer i nemndenes avgjørelser mellom år og på den måten skape mer forutsigbarhet for jegerne.

Flere av informantene ble også stilt spørsmålet om hvem de ideelt sett mente burde sitte i en slik rovviltnemnd. Alle disse uttrykte et ønske om stor faglig bredde og at relevante og berørte næringer burde få en plass. Noen av informantene uttrykte imidlertid at en slik utvelgelsesprosess også trolig ville bli mye mer utfordrende enn den måten nemndmedlemmene velges ut på i dag. Det var også en av informantene som kom med en litt annen vinkling på det at nemndene består av politikere, ved at han trodde at politikere trolig ville være flinkere til å overholde føringer fra øvre myndigheter enn en ren fagnemnd ville ha gjort: «De, rovviltnemndene [...] de behandler jo jakt eller hvor mye dyr som skal tas ut hvis bestandsmålet er nådd i det området. Men de utfører jo bare det Stortinget har vedtatt. [...] hadde det vært faglig så vil jeg tro at kvota hadde blitt mindre og de hadde kanskje ikke holdt det stortingsvedtaket så godt vedlike som hvis de er politiske da» (Jeger 8).

5.3.3 Refleksjon rundt overordnede forvaltningsbeslutninger – Bestandsmål og rødlistingsstatusen

Under intervjuene ble informantene blant annet spurt om hva de mente om noen av landets overordnede forvaltningsbeslutninger, i form av bestandsmål og den statusen jerven har fått som sterkt truet på den norske rødlista. Det kom frem at de fleste informantene stilte seg noe tvilende til disse beslutningene.

Da informantene ble stilt spørsmål vedrørende deres oppfatning om bestandsmålet satt for jerven, kom det fram at de stilte spørsmålstegn ved hvorvidt dette var et mål som burde være så presist som det er i dag. Det var ulike begrunnelser for dette ønsket om et mer dynamisk bestandsmål. En av informantene mente det var helt greit at bestanden ble overvåket, men syntes det ble brukt altfor mye ressurser på å finne ut hva bestanden lå på hvert år, i forhold til bestandsmålet på 39 årlige ynglinger som det er for jerv i dag: «[...] at det skal være 39 og det skal brukes store ressurser på å kartlegge om det er 39, det synes jeg er meningsløst! At det skal

være [...] sånn registrering, at det er hi og kull og...men at det da skal brukes millioner på å finne ut om det er 39 eller 41, det er...det synes jeg er helt bortkaste ressurser» (Jeger 4).

Et mer dynamisk bestandsmål ble også etterspurt fordi enkelte av jegerne mente at bestandsmålet burde ha blitt endret, ettersom de mente det har vært forholdsvis store endringer i jervebestandens størrelse og utbredelse etter at dette målet ble satt. Flere av dem mente med bakgrunn i denne bestandsendringen at bestandsmålet burde settes høyere. Én av informantene kom med denne begrunnelsen ut ifra at vi kan ta ut såpass mange dyr årlig, for å holde oss på det han anså som et relativt lavt nivå. Han mente altså at slik situasjonen er i dag ligger det til rette for å ha en større jervebestand, nettopp fordi bestanden ofte ligger langt over bestandsmålet og at jerven har spredd seg over såpass store områder de siste årene. Dermed mente han at det er plass til mer jerv enn det bestandsmålet tillater i dag.

Lars Gangås mente også at det var plass til en større jervebestanden i Norge, uten at han trodde flere jerv nødvendigvis ville medføre større negative konsekvenser. Han mente også at bestandsmålet som var satt for jervebestanden i dag, ikke hadde rot i fagkunnskap, men heller i politikk: «Ja det er jo...det der vet jeg ikke om jeg skal uttale meg om, for det er jo politisk bestemt og ikke noe med noe annet å gjøre. Det er hvert fall sikkert...det er ikke noe med noe økologi, biologi eller. Det er bare et tall som er henta fra det store intet» (Lars Gangås).

Det var ikke bare Gangås som syntes at det lå manglende fagkunnskap bak bestandsmålene, og en av de andre informantene mente bestandsmålet ville ligget på et høyere nivå dersom faglige interesser hadde styrt dette. De resterende informantene uttrykte at de håpet at forvaltningen hadde en finger med i spillet når det kom til bestandsmålet, men flere av dem uttrykte også at politikerne trolig styrte mer enn det de burde akkurat i forhold til dette. Dette illustreres gjennom en uttalelse av Jeger 5:

Jeg har inntrykk at det er en del artige politiske mål ute og går, det må jeg si. Så jeg er ikke helt sikker på om naturforvalteren alltid er hørt. [...] Nei...men jeg regner med at de har bra kontroll på dette her oppe i Miljødirektoratet da. Jeg håper de har det. Håper de har en finger med i spillet. Men det er vel politikk til syvende og sist (Jeger 5)

Det var imidlertid ingen av informantene som ga noe uttrykk for at de ønsket å fjerne dagens forvaltningsordning med bruk av bestandsmål.

Hoveddelen av informantene hadde liten tiltro til at jerven var så truet som kategoriseringen i den norske rødlista ville tilsi. Dette begrunnelsen kom de blant annet med ut ifra hvilke forvaltningstiltak myndighetene benytter for å regulere jervebestanden. Dersom bestanden virkelig er så truet, skjønte ikke jegerne hvorfor det skulle være lov til å ta ut såpass mange dyr årlig, eller hvorfor ikke hele landet da ble åpnet opp for jerveetableringer.

Det virker nå litt rart når de driver med helikopter og plukker valper ut av hiet da! At den skulle være sterkt truet når det er 60 ynglinger i året i Norge og Stortinget har sagt maks 39. Da kan jeg ikke skjønne at den er sterkt truet. Da fikk de slutte å ta...da fikk jerven gå på Vestlandet og leve på sau da, hvis det var så om å gjøre (Jeger 4)

En av informantene trodde at jerven rett og slett var rødlistet fordi den er et av de store rovdyrene vi har i Norge og at plasseringen i rødlista dermed er en form for bevaringstiltak. Han trodde dermed at det ikke nødvendigvis var en plassering knyttet til at bestanden var truet, men heller en måte å sørge for at jervebestanden sikres langsiktig overlevelse her til lands.

Enkelte av informantene uttalte imidlertid at de rett og slett bare måtte stole på at myndighetenes valg om å plassere jerven på rødlista var berettiget. En av disse jegerne virket også oppgitt over forvaltningen, ved at jerven ble plassert på rødlista samtidig som man har et forvaltningsstyrt bestandsmål som holder bestanden nede på det nivået vi har i dag.

I tillegg til de overnevnte uttalelsene om jervens plassering på rødlista, mente flere at man måtte se den norske jervebestanden i sammenheng med den i nabolandene. Ettersom bestandene grenser til hverandre og det foregår utveksling av individer, kunne man ikke si at den norske bestanden var sterkt truet uten at man i tillegg måtte se an situasjonen over landegrensene. De fleste informantene mente at utvekslingen av individer mellom landene trolig var forholdsvis stor med bakgrunn i omfattende vandringsdistanser, og at dette krevde et tettere samarbeid og muligens en felles forvaltning mellom Norge og spesielt Sverige.

Intervjuer: Burde vi hatt en felles forvaltning?

Jeger 6: Ja, det tror jeg. For at det er såpass lange og smale land, at man får ikke en riktig...et riktig bilde av bruk av landområder hvis man ikke ser større enn landegrensene. Kanskje spesielt for oss i Skandinavia i og med at vi, som sagt store

deler av oss er jo en halvøy, så den halvøya burde jo selvfølgelig forvaltes under ett. Det har mye mer for seg enn at vi skal følge regler fra andre land nedover i Europa hvert fall. Det er det ikke noe tvil om. Bare se på problematikken, eller konflikten, rundt disse grenserevira på ulv. Som jeg føler, hvert fall på den forvaltninga, så er jo det det beste bildet på at vi må samarbeide. For nå ender vi opp med at vi har norske og svenske og så har vi de grenseulva som ingen vil vedkjenne seg. Og det er vel helt sikkert tilfelle med jerv også.

Sverige har hatt svært liten lovlig avskyting av jerv i nyere tid og har dermed opparbeidet seg en mye større jervebestand enn Norge. Informantene mente med bakgrunn i dette at påvirkningen fra nabolandet trolig var stor og at dersom også svenskene hadde felt jerv i større grad enn i dag, ville det trolig ha redusert behovet for å ta ut så mye «overskuddsjerv» i forhold til bestandsmålet her i Norge.

[...] jeg tror hvert fall at vi får mye mindre jerv hvis Sverige hadde gjort likens som oss. Jeg er helt sikker på at jeg tror ikke at disse 39 ynglingene i Norge gir oss all den jerven vi får. Jeg ser jo hva som er på svenskesiden med spor etter jerv der på vinteren. Det er jo klart at vi får jo mye av dem. Så et samarbeid på tvers av der hadde vært fint det, men da må svenska begynne å jakte og det er de vel ikke så jævlig hissige på. Så enn så lenge så blir det norrbaggarna på den biten og så får svenska produsere (Jeger 5)

Én av informantene mente imidlertid at jerven ikke kom inn fra Sverige, men at økningen vi har sett i den norske bestanden kommer av en naturlig økning innenfor landets grenser. Dette resonnerte han med ut ifra en sammenligning med økningen i gaupebestanden etter en treårig fredningsperiode i Hedmark.

5.3.4 Kunnskap om nye effektiviseringstiltak

Det viste seg at kun noen av jegerne hadde hørt om de nye effektiviseringstiltakene for lisensfelling på jerv, som kom med forskriftsendringer i 2015. Av de få som hadde fått med seg dette, hadde flesteparten kun fått med seg deler av hva de nye forskriftsendringene hadde å komme med av tiltak. De hadde imidlertid ikke satt seg spesielt godt inn i bruken av tiltakene og hadde derfor ikke fått med seg alle vilkårene som fulgte med disse. Jeg valgte med bakgrunn

i dette å gi jegerne en kort gjennomgang av enkelte av effektiviseringstiltakene. Dette gjorde jeg for å kunne høre med dem hva de syntes om tiltakene og vilkårene i dette prøveprosjektet.

Alle jegerne var positive til innføringen av effektiviseringstiltak, og flere trodde enkelte av tiltakene kunne føre til en mer effektiv lisensfelling av jerv. De trodde at en med innføringen av denne prøveordningen dermed ville kunne redusere den uønskede måten å ta ut dyrene på, med bruk av hiuttak. Det viste seg imidlertid at ikke alle jegerne var like overbevist om at å stille en rekke vilkår til bruken av disse tiltakene, var veien å gå for å sikre en mer effektiv lisensfelling av jerv. De mente at dette innebar unødvendig mye byråkratisering og flere av jegerne ble svært provoserte når jeg beskrev noen av vilkårene som ble stilt. De uttrykte blant annet at dette var myndighetenes måte å forsøke å finne noe å ta dem på, eller at myndighetene egentlig ikke var interessert i at kvotene skulle tas ut. Disse refleksjonene, knyttet til bruken av for mye vilkår, kommer spesielt til godt til uttrykk gjennom de to sitatene under fra Jeger 4 og 5:

Da gidder vi ikke! Så med en gang du skjønner at de egentlig er ute etter å ta deg og i hvert fall ha noe som de skal ta deg på...hvis du feller et dyr...da kan de jo ordne det selv! [...] Egentlig vil de ikke at det skal bli noe mer effektivt, må det være da. For da er det bedre at det...altså spill for galleriet...Skinneffektivisering! For da sa du bare at «lys er lov». Ja, ferdig. [...] Ikke sånne detaljerte forskrifter. Det er...vi er da ikke dumme, vi leser jo det som står mellom punkta også! Og hvorfor sitter de og finner på alle slike bestemmelser? Det er bare før å lage byråkrati og vanskeliggjøre og...nei da kan man drive med andre ting (Jeger 4)

Nei det er jo hyggelig å kunne kjørt det prosjektet. Da har vi prøvd det også funka ikke det. [...] Da kan du si at vi har prøvd kamera, vi har prøvd lys, vi har prøvd snøskuter, men ikke noe fungerte også sier du ikke noe om hva som lå bak. Så kanskje det hadde fungert bra eller bedre uten alle dissa kravene over deg da. [...] Det tror jeg kanskje er noe med at vi har...ikke lyst til å lykkes kanskje...Lysten til å få den suksessen er kanskje ikke så stor, men da har vi i hvert fall vist at vi har prøvd noe (Jeger 5)

Det var imidlertid ikke alle som mente at alle vilkårene var for strenge. Et par av informantene mente at det var viktig med forholdsvis strenge vilkår, når det kom til tiltaket med bruk av snøskuter for uttransportering av blant annet åte og fangstbås. Den ene begrunnet dette med at han generelt er imot snøskuterkjøring i utmark og derfor vil at denne aktiviteten skal kontrolleres nøye, mens den andre mente det var viktig med regler for å sikre at tiltaket ikke ble misbrukt og at denne aktiviteten må overvåkes. Fangstbås ble også nevnt som et av tiltakene der det var forståelig med detaljerte vilkår, med bakgrunn i at dette er snakk om levende-fangst av jerven.

Et par av informantene var også delt i sin mening om dette temaet, og syntes slike vilkår både kunne være til nytte og til hinder for effektiviseringen. De anså vilkår som helt nødvendig, men at for mange vilkår vil påvirke utnyttelsen i negativ retning. De nevnte blant annet at mange kan bli skremt fra å prøve ut tiltakene fordi det ved første øyekast virker å innebære svært mye arbeid, men at folk trolig ikke hadde syntes det hadde vært så vanskelig når de hadde prøvd det ut.

Enkelte informanter uttrykte også at de syntes det var dumt at effektiviseringsprosjektet kun var aktuelt i områder som hadde søkt Klima- og miljødepartementet om tillatelse til å delta og at det heller bare burde blitt åpnet for en automatisk prøveperiode for dette i hele landet.

5.3.5 Lav oppslutning og manglende måloppnåelse ved lisensfelling

Informantene ble i løpet av intervjuet spurt om hva de trodde kunne være årsaken(e) til utfordringene forvaltningsmetoden med bestandsregulering av jervebestanden møter i dag. Disse utfordringene er blant annet en relativt lav oppslutning av lisensjegere som faktisk deltar på jervejakt og en manglende måloppnåelse i de fleste områdene jervefelling utføres. Det viste seg at forklaringene varierte noe blant informantene.

Forklaringen på den lave oppslutningen som gikk igjen blant de fleste informantene, var at det trolig er for mye regler å forholde seg til under praktiseringen av jervefelling og at dette er grunnen til at potensielle lisensjegere velger å ikke delta på lisensfelling. En påpekte at «[...] for de som er interessert så tror jeg ikke det er noe problem, men jeg ser jo det for de som...en elgjeger kanskje som sitter på post, som bare registrerer seg i tilfelle det kommer noe så er det jo mye, og som ikke er inne i systemet, så er det mye å holde seg oppdatert på ja» (Jeger 2). Det

var spesielt regelverket knyttet til begrensning på bruk av jakthundraser, jevnlig sjekking av fangstbås og innrapporteringsplikten med flere telefonsamtaler daglig på jervejakta generelt, som jegerne anså som mest problematisk. En av jegerne var ekstra kritisk til regelverket som er knyttet til lisensfellingprosessen. Han anså alle disse reglene som myndighetens måte å prøve å få deg til å gjøre feil på, slik at du kan straffes og at myndighetene egentlig ikke er interessert i at dyrene faktisk skal tas ut. Selve registreringsprosessen for å bli lisensjeger var det imidlertid stor enighet om at var helt grei, hvert fall for dedikerte jervejegere. At registrering ble sett på vanskelig anså flere altså bare som en misforståelse. Jeger 8 nevnte at denne misforståelsen trolig kommer av at ordet *registrering* gir folk assosiasjoner til en vanskeligere og mer tidkrevende registreringsprosess med omfattende rapportering.

En av jegerne, som også nevnte at det trolig var for mye regler å forholde seg til under jervejakt, mente også at enkelte kanskje kvier seg for å delta på jervejakt med bakgrunn i at temaet rovdyr og jakt på disse er relativt omdiskutert eller tabubelagt.

Nei jeg tror det kanskje har blitt litt sånn tabu? Hvis det er riktig ord å bruke. At folk vil helst ikke, ja, bli sett på som...jeg vet ikke hvilket ord jeg skal bruke jeg men...Jeg tror kanskje folk tenker litt mer over hva de gjør kanskje. De vil ikke ha den hetsen og det den fører med seg da kanskje (Jeger 3)

Et par av informantene uttrykte også at den manglende oppslutningen er et resultat av at mange folk i dag rett og slett er for late til å drive med denne ofte utfordrende jaktmetoden.

Ja men det er jo fordi folk har blitt senere. Det er jo ingen som tasser rundt i fjellet på ski i ei uke lenger vet du for å spore en jerv [...] det er også blitt en liten sovepute det at man vet at det SNO kommer til å ta de allikevel. Som i Sogn for eksempel der det er nulltoleranse for jerv. Der er det jo nitrist å sitte på åte i to måneder og vente på den ene jerven som kommer innom sånn en gang i blant. Når man vet at SNO kommer og tar den allikevel i april (Lars Gangås)

Når det kom til jegernes refleksjon rundt den manglende måloppnåelsen, altså manglende fylling av lisensfellingskvotene, var det enighet om at det at jerven i hovedsak oppholder seg i utilgjengelige områder og atferd kunne ha mye av skylden for dette. Flere mente også at den manglende måloppnåelsen rett og slett kan være på grunn av manglende interesse og motivasjon. Med for eksempel jobb og familie er det ikke alle som vil prioritere å benytte fritiden sin til å dra på jervejakt.

*For det er veldig lett å si at det i år så skal jeg jakte jerv, men når du må gå på ski en tre-fire timer og sitte i et iskaldt telt og...for å ha sjans. Det er klart det tar fra mange motet. Men historisk sett så har vel ikke jervejakt vært det som har dratt mest folk. Så...nei, så skal man liksom øke den fellingsprosenten så tror jeg man må, vet ikke, da må vi få fjerne ipader og iphoner og sånt fra ungdommen *ler* Nei altså det er en tung, slitsom jakt. Krever mye innsats. Det er ikke for alle å jakte på den måten. Hvert fall ut ifra den måten jeg jakter jerv på da, så fremstår det jo for meg at det er jakt der du må ville det. Du må virkelig ville det. Det er ikke som å gå og sette seg på andejakt, eller beverjakt på våren og temperaturen stiger liksom. Det er rake motsetninga. Det blir kaldere og kaldere, og det er langt å gå og det er faen i helvete liksom (Jeger 6)*

Det er imidlertid ikke slik at vi har en manglende måloppnåelse over hele landet. Hedmark er ett av noen få områder i Norge som har vist seg å skille seg ut ved å være spesielt effektive i forbindelse uttak av jerv ved lisensfelling. Jegernes forklaring når de ble spurt om hvorfor det var slik, var svært lik. De fremhevet blant annet viktigheten av stor jaktinteresse, lang erfaring med rovviltjakt og organisering av dette og godt samarbeid.

Grunnen til at vi er effektive lisensjegere i Hedmark er fordi vi har hatt rovdyr lenge, er kjent med arealbruk og spor, har meget dyktige og ivrige sporere, godt organiserte jaktlag og jegere. Og som jeg nevnte så vidt, men som er den viktigste faktoren, samarbeid på tvers over kommunegrenser og eiendomsdeler. Det være seg både privateid mark og kommunal eller allmenningsmark og så videre...Nøkkelen til suksess er samarbeid, samarbeid og samarbeid (Jeger 5)

Jeger 5 fremhevet også at topografi kan ha mye å si for å lykkes med uttak av jerven, ved at «Hedmark er i hovedsak veldig tilgjengelig, og veldig lettjakta mot for andre deler i Norge. Få høydekurver og hanskes med, mye skogsbilvei og så videre». I tillegg nevnte en av de andre informantene at hans inntrykk var at de fleste jervene i Hedmark ble tatt ut ved bruk av jakt med hund, bruk av fangstbås, eller tilfeldig når de passerte en elgpost.

5.3.6 Jegernes refleksjoner rundt uttak av jerv

Også i forbindelse med temaet uttak av jerv ble det tydelig at jervejegerne stilte spørsmålsteget ved hvorvidt forvaltningsapparatet var til å stole på.

Lisensfelling og bruken av dette som hovedvirkemiddel i regulering av jervebestanden, ble av de fleste informantene i utgangspunktet sett på som et forholdsvis brukbart tiltak. Dette ble blant annet begrunnet med at: «Det er en måte å holde grei oversikt over hvor mange som faktisk melder seg på og har lyst til å foreta den typen jakt» (Jeger 6). Det var imidlertid visse faktorer ved selve utøvelsen av lisensfelling, som gjorde at informantene lurte på om forvaltningen egentlig var interessert i at de som jervejegere skulle ta ut dyr. De ønsket seg derfor visse endringer.

Lars Gangås tok blant annet opp at forskjellig kvotesettingspraksis rundt om i landet, gjorde at lisensfellingkvota visse steder lå alt for lavt til å kunne nå bestandsmålene, mens kvotene i de fleste regioner er satt urealistisk høyt. Når kvotene ikke fylles av lisensjegerne, får dette konsekvenser for Gangås og SNO fordi de da må gjennomføre ekstraordinære uttak av jerv senere i sesongen. Han nevnte spesielt Hedmark og Sogn og Fjordane som eksempler. I Hedmark mente han at kvotene ble satt altfor lavt og dette begrunnet han blant annet med en fortsatt høy bestand til tross for et relativt stort uttak også tidligere år og at kvotene fyltes allerede tidlig i fellingsperioden. I Sogn mente han derimot at kvotene ble satt for høyt og at dette førte til et merarbeid for SNO, ettersom de måtte benytte omfattende ressurser og tid på å lete opp individer som egentlig ikke fantes i området. I den forbindelse ønsket han at det i områder med nulltoleranse for jerv heller kunne være et alternativ å ha fri jakt, slik at det ikke skapes et urealistisk bilde av hva som faktisk finnes av jerv.

Også en av de andre informantene tok opp kvotesettingspraksisen knyttet til lisensfelling. Han mente at det burde gjøres visse justeringer i forhold til dagens praksis og heller legge opp

til at så mange jerv som mulig faktisk kunne tas ut gjennom lisensfelling, istedenfor å vanskeliggjøre slik at SNO må ta de ut den resterende kvoten ved bruk av for eksempel hiuttak senere i sesongen.

Lisensjakta er bra. For den kan du jo bruke på mange måter, altså man gir en lisens på et gitt antall dyr...men det de kunne gjøre var at det for eksempel er seks jerver på lisens og derav kan det bare skytes to tisper, så stopper de jakta når det er skutt to tisper. Og så er SNO inne med hiuttak. Er det ikke da bedre å ha en større kvote? Det syns jeg (Jeger 7)

Endringen de fleste informantene ytret et ønske om var blant annet knyttet til at det var for mye regler knyttet til den praktiske jaktutøvelsen, eller *byråkrati* som de ofte kalte det, og at de derfor ønsket seg en forenkling av dette regelverket. Jegerne lurte på hvem alle disse reglene egentlig er til for og flere ga uttrykk for at de hadde stilt seg selv følgende spørsmål: Er reglene til for forvaltningen? – for å kunne overvåke dem som jegere og dermed forsøke å finne grunner til å straffe dem, fordi de som jegere bedriver en aktivitet forvaltningen egentlig ikke er interessert i at de skal utføre? Er reglene til for jerven? - for å sikre den en human og effektiv avliving? Eller er alle reglene kanskje et resultat av at forvaltningsmyndighetene egentlig ikke har så god greie på praktisk jervejakt, og at reglene rett og slett bare er en utilsiktet vanskeliggjørelse av noe som egentlig kunne ha blitt løst mye enklere?

Forenklingen jegerne etterspurte innebar ikke bare at de ønsket seg færre regler å forholde seg til, men også et tillegg i mulige tiltak de kunne benytte seg av under lisensjakta. Eksempler på regler de ønsket fjernet i forbindelse med lisensfellingen av jerv var blant annet den omfattende innrapporteringsplikten knyttet til lisensfellingen generelt og til bruken av fangstbås. Andre tiltak de ønsket å få inn som virkemidler under lisensfellingen, var blant annet opphevelse av forbudet mot løs på drevet halsende jakthunder, bruk av kunstig lys på åte og bruk av pistol til avliving av jerven hvis den gikk inn i steinur under forfølgning. Ved å utføre disse endringene mente informantene at de selv og andre lisensjegere vil føle seg mindre overvåket og at dette dermed ikke vil begrense utøvelsen av jakt ved at jegere føler at forvaltningsapparatet er ute etter å ta dem, slik de føler at situasjonen til en viss grad er i dag. I tillegg mente de at innføring av deres forslag til ekstra tiltak, ville føre til at flere jerver ville bli tatt ut i løpet av lisensfellingsperioden.

Det var kun én av informantene som var utelukkende negativ til lisensfelling og ønsket denne typen fellingsform fjernet. Han ønsket i stedet at jerveuttaket skulle utføres ved bruk av kvotejakt, uten lisensregistrering. Dette begrunnet han med, slik også de andre informantene begrunnet at de ønsket endringer i lisensfellingsutøvelsen, at dagens omfattende regelverk knyttet til lisensfelling la opp til at en kom til å gjøre noe ulovlig i løpet av jaktutøvelsen og at forvaltningen dermed ikke var ute etter å få tatt ut kvoten. Denne informantens spesielt negative holdning til selve lisensfelling hadde bakgrunn i en uheldig selvopplevd hendelse, som jeg ikke kan gå nærmere inn på i denne oppgaven med bakgrunn i konfidensialitetshensynet.

Kvotejakt! Kvote og melde ifra etter du har skutt. Og da er det ikke noe mer med det. [...] Det virker som det er om å gjøre å skape usikkerhet og utrygghet for de som skal jakte! Og derved legge det opp så byråkratisk og vanskelig at det er stor risiko også da [...] Hvert fall herover påvirker det at dette orker de ikke å utsette seg for. Eller at de bare rett og slett skyter den og gir blaffen i å rapportere da. Det kan du jo risikere, for det er så stor risiko å rapportere. [...] hvis det bare ble lagt til rette for å drives enkelt og reklamert litt for det og at det faktisk er ønskelig å ta ut noen. For nå har jeg et sterkt inntrykk av at det gis kvote, men det er nokså motvillig. Det er om å gjøre å gjøre det så vanskelig som mulig at det helst ikke blir tatt noen (Jeger 4)

Lisensjakta ble også sett på som et mye mer positivt bestandsregulerende virkemiddel, i forhold til de ekstraordinære fellingene som ble utført ved bruk av hiuttak. Alle informantene var enige i at hiuttak var et tiltak de virkelig ikke likte at ble bedrevet. De fleste beskrev det imidlertid som en form for nødvendig onde. Ettersom man per dags dato ikke lykkes med å ta ut jervekvoten i løpet av lisensfellingsperioden, mente de at man rett og slett er nødt til å godta denne formen for uttak. Dette mente de fordi tiltaket er svært effektivt og at man på den måten sikrer beiteinteressene for store skader. En av jegerne ga en god oppsummering av jegerens mening om dette temaet, og uttrykte i tillegg medlidenhet med de ansatte i SNO som måtte utføre dette arbeidet:

Nei det er vel en slik nødvendig onde da, siden vi har de bestandsmåla som vi har så er det klart det, men jeg synes ikke noe om det! Jeg skjønner jo de gutta som driver med det, de synes det er en møkkajobb. Hadde jeg hatt samme jobben selv så hadde det ikke vært den største dagen på jobben det. Skutt tre jerveunger i hodet med pistol er liksom

ikke det store. Men så for min del...nei jeg synes ikke noe om det. Ikke i det hele tatt, men så lenge det vi ikke greier å ta det på jakta så som vi gjør da, så må vi vel gjøre det slik. [...] Kanskje vi heller skulle funnet på noen andre løsninger for jakta sin del også som kunne ha gjort det litt mer effektivt (Jeger 5)

Lars Gangås, som har omfattende erfaring med denne typen uttak hadde følgende uttalelse om hiuttak og hans mening om dette:

Intervjuer 1: Mener du at kvotene burde være høyere?

Lars Gangås: Ja, i Hedmark så absolutt. Hvis vi skal slippe å holde på med det der svineriet på våren hele tiden, de der hiuttaka

Intervjuer 2: Hvorfor tror du det er sånn at yngletidsfredninga står så sterkt hos andre arter, mens jerven blir tatt på den måten?

Lars Gangås: Det er fordi det er effektiv og enkel forvaltning. Det funker. Altså du kan tenke deg sånn som i Sogn, hvis ei yngletispe hadde fått være i fred i de verste sauedalene der så kan du være ganske sikker på at det hadde blitt ganske omfattende skader. Når man da går inn på våren og registrerer at der er det hi og så sporer du dem opp og så ferdig med det...så blir det stille. Hvert fall i sånne områder hvor det er forholdsvis lite jerv [...] [I Hedmark] for eksempel har hiuttak kanskje mindre virkning, for at her er det jerv overalt rundt ellers. [...] Ja, og det er derfor jeg reagerer litt på den kvota i Hedmark blant annet. Når de mener at lisensjakta skal styre den bestandsreguleringa, så hvorfor i huleste har de ikke høyere kvote da, så vi slipper å holde på med det der!

I forbindelse med spørsmålet om hiuttak, kom også det da kommende NRK-programmet «Villmarkas voktere» opp. Gangås ytret bekymring angående hvordan folk generelt ville reagere når hans jobb skulle vises på TV-skjermene. De ville da få se en uttakspraksis han trodde mange ikke visste noe om og han fryktet at denne personifiseringen av han som uttakspersonell ville påvirke ham gjennom økt pågang av trusler og hets. Da jeg snakket med han, i forbindelse med at han skulle se over sine uttalelser kunne han imidlertid avkrefte at dette hadde skjedd. Reaksjonene han har fått etter serien er omtrent utelukkende positive. Mange satte pris på åpenheten og mente at serien var nøktern og opplysende.

Skadefelling var noe hoveddelen av informantene ikke hadde noen erfaring med selv. Inntrykket de hadde fått var at dette var en svært vanskelig form for uttak, slik som resten av fellingsformene for jerv. Som for lisensfelling mente informantene at skadefellingen kunne effektiviseres ved å gjøre visse endringer. Forbudet mot løs, på drevet halsende hunder ble tatt opp av flere av informantene som et mulig effektiviseringstiltak også for skadefelling. En av jegerne mente også at en ved å benytte viltkamera på kadaver og deretter rykke ut med hund dersom det dukket opp jerv på bildene, kunne være en svært effektivt måte å gjøre det på. Flere av jegerne mente også at det ikke burde være tidsbegrensning på uttak ved skadefelling slik det er i dag. Dersom en ikke lyktes med å ta ut et dyr det var gitt skadefellingskvote på, mente jegerne at retten til å ta ut dyret ikke burde gå ut etter en gitt periode, men heller forlenges eller overføres til senere i sesongen slik at sjansen for å ta ut et eventuelt skadegjørende dyr ble større.

Et par av informantene mente også at dette var en svært ressurskrevende form for uttak. Den ene mente blant annet at fellingslagene også måtte ta litt av skylden for denne pengebruken, ettersom de får betalt for å ta ut dyrene gjennom skadefellinger. Informanten mente at fellingslagene måtte bli mer ærlige med forvaltningen og si ifra hvis de mente forutsetningene ikke var til stede for å kunne ta ut det aktuelle dyret i et gitt område og motsatt, hvis de trodde det var stor sjanse for å lykkes. På denne måten mente denne jegeren at man kunne spare samfunnet for betydelige ressurser, ved rett og slett å være ærlige. Han viste blant annet til et tilfelle han kjente til, der en familiegruppe av jerv hadde forårsaket store skader i en sauebesetning. Det ble imidlertid kun gitt fellingsstillatelse på et enslig dyr. Det kommunale fellingslaget kjente til at skadegjøerne var en familiegruppe, men tok allikevel på seg oppdraget og fikk betaling for arbeidet de utførte. Et arbeid informanten mente at de selv som fellingslag da visste at ville være bortkastet. De pengene som ble bevilget fellingslaget mente informanten at heller burde blitt tildelt bonden og gitt til forebyggende tiltak som for eksempel tidligere nedsanking av sauene.

Der tror jeg det er byråkratiet som er...det er blitt søkt om en skadefelling, skadefelling er innvilga, og da er jo den så enkel som at den gjelder for enslige dyr. Og jaktlaget får jo da sine penger for å gå ut å jakte de timene de skal. Selvfølgelig gjør de det. Det hadde jeg gjort og det. Det kan jo hende at det kommer et enslig dyr...Men da mener jeg at da går det jo mer på holdningene til de som sitter og styrer i forvaltninga liksom.

At man ikke evner å se at her er det bedre å bruke pengene på en annen måte. [...] hadde hjulpet den bonden veldig mye til å beskytte dyra sine og det hadde helt sikkert vært incentiv nok i massevis for å få saua hjem igjen. Så et litt mer fleksibelt forvaltningsorgan, som ser andre løsninger enn å bare henge seg opp i, ok da gjør vi det sånn, det kunne nok hjulpet litt i sånne situasjoner tror jeg (Jeger 6)

5.4 Tilliten til dagens overvåkings- og bestandsregistreringsarbeid

Også når det kom til temaene overvåking og bestandsregistrering knyttet til jerv, viste det seg å være varierende tillit blant informantene.

Lars Gangås som har omfattende erfaring med overvåkingsarbeidet knyttet til jerven, mente dagens innsats på dette feltet gjør at man har utrolig god kontroll på dagens jervebestand. Han stilte seg dermed uforstående og oppgitt til kritikk fra ulike interesser som hadde liten tiltro til bestandsestimatet og dermed hadde ønske om et bedre overvåkingsarbeid. Han kunne rett og slett ikke skjønne hvor mye tid og ressurser de da mente man skulle investere i denne typen arbeid, ettersom han mente kapasiteten til dagens feltpersonell allerede var strekt rimelig langt.

Ja og det skal jo sies at vi i Norge er jo...det finnes ingen land i verden som har så bra bestandsregistrering som Norge har, så akkurat den der...hva skal til da!? Vi kjører to runder rundt jorda, altså tilsvarende på [snø]skuter hvert år for å finne jervehi. Det er ganske mange...da er det 130 000 kilometer eller noe sånt noe som vi kjører på [snø]skuter hvert år. Forholdsvise mye ressurser. Og vi plukker dritt etter alt...og analyserer hver en dritt vi finner etter jerv og ulv og bjørn. [...] Så vi kjenner jo slektskapsforholdet til de fleste. Så vi har stålkontroll. [...] I Sogn har de egne estimater på hvor mange jerv det er og sånt noe. Nei de ligger ganske mye høyere enn det vi gjør hvert fall. [...] Jeg så Listhaug på tv eller radio her om dagen...de skulle ha bedre, også han Storberget og, skulle ha bedre kontroll med rovdyra, bedre overvåking, for det var ikke bra nok...da begynner vi å lure altså...da begynner vi å snakke...hva er det neste holdt jeg på å si. For vi holder jagg på! (Lars Gangås)

Også hoveddelen av de andre informantene ga et inntrykk av at de syntes overvåkingsarbeidet knyttet til jerven ga et godt bilde av størrelsen på bestanden og dens utbredelse. Enkelte av disse

ga spesielt uttrykk for at det nye systemet, med registrering av rovviltobservasjoner via en egen Skandobs-app på mobilen, var et svært godt tiltak for å få inn mer informasjon til forskning og forvaltning. De trodde imidlertid at bruken av denne ville bli utelukket av enkelte personer med sterke verneinteresser, fordi disse ikke vil at rovviltet skal registreres og dermed muligens måtte felles. En av informantene som selv hadde erfaring med overvåkingsarbeid, mente også at de som kritiserer dagens overvåkingsarbeid må huske på at naturen og dyrene er uforutsigbare. Med dette mente han at overvåkingsinnsatsen og resultatene kan variere mellom år og i ulike områder. Dette er også årsaken til at bestandsestimatene til jerven i dag beregnes ut fra snittet over tre år.

Overvåkingen tror jeg er veldig bra og det er veldig mange som kritiserer oss for det at det ikke er bra nok. [...] minuset er det at dette er ikke tall i en skuff som du kan plukke opp å se på. Dette er ville dyr ute og det er noe som heter vær og snø og føreforhold. Så at du kan ha vårer med veldig mye gammel snø så det er vanskelige sporingsforhold med mye vind, og da glipper du noen ganger. Men i og med at nå har vi holdt på med det noen år, og vi vet ganske mange sånne kjente hilokaliteter og da leter vi jo rundt de vet du. Den tror jeg absolutt er bra nok, den tror jeg ikke du får gjort noe bedre. Eller klart, noen småting er det kanskje men. Men den er bra nok i massevis (Jeger 7)

Flere av informantene som mente overvåkingsarbeidet ga en god bestandsoversikt, var imidlertid ikke like glade i den omfattende ressursbruken dette arbeidet medførte. Denne ressursbruken hadde de imidlertid ulike oppfatninger om og forklaringer på. En av informantene mente at overvåkingsarbeidet var et «pengesluk», men at det var nødvendig med god kontroll på rovviltet ettersom vi også har andre interesser, som for eksempel beitebruk, å ta hensyn til. Han nevnte også at mye ressurser benyttes for å overvåke andre dyr som elg og hjort, og at dette punktet dermed ikke bare gjelder rovviltet. En annen av disse informantene mente på sin side at denne ressursbruken ofte stammer fra at forskerne bare vil forske for å holde seg selv i arbeid. Han trodde derfor at de kommer til å fortsette dette omfattende overvåking- og bestandsregistreringsarbeidet, selv om de har den all den kunnskapen de trenger for å kunne forvalte dyrene på en god måte. De fleste informantene som var negative til dagens omfattende ressursbruk knyttet til overvåkingsarbeidet, mente at dagens pengebruk har bakgrunn i at vi som land sitter på en betydelig nasjonalkapital i form av oljepenger. Jegerne trodde at myndighetene som bevilger pengene til dette, har følt at vi til nå har kunnet sløse litt

med denne kapitalen. Informantene var ikke enige i denne måten å bruke landets penger på og ettersom de også mente at denne sløsingen ikke ville være mulig i framtiden, ønsket de at slike midler heller burde benyttes til samfunnets beste gjennom formål som skole og eldreomsorg.

Alle informantene hadde imidlertid ikke like stor tiltro til overvåkings- og bestandsregistreringsarbeidet knyttet til jerven og de andre store rovdypene. Det var spesielt bestandsestimater de stilte det største spørsmålsteget ved, og de understreket derfor at de mente dette var et minimums estimat. Dette synspunktet begrunnet de blant annet med at det var alt for mange varierende faktorer som spilte inn i forhold til ynglere registreringene, som værforhold og arbeidsinnsats, til at en kunne regne med å få med seg de fleste ynglelokalitetene under registreringsarbeidet. En av disse informantene mente det burde komme tydeligere fram at bestandsestimater var nettopp det, et estimat og ikke en fasit, slik han følte de la det fram som nå. Denne informanten hadde bred erfaring med registreringsarbeid knyttet til jerv og var ellers positiv til selve overvåkingsarbeidet. En annen informant mente at forskerne mest sannsynlig ikke hadde så god kontroll på bestanden som de selv trodde. Han ønsket heller ikke at man skulle ha full kontroll på rovviltbestandene, siden dette var en form for overvåking av dyrene han ikke syntes noe om og som krevde alt for stor ressursbruk. En annen av informantene mente på sin side at det arbeidet som foregikk i dag ikke var knyttet til overvåking eller bestandsregistrering i det hele tatt, men rett og slett aktivitet for å passe på rovdypene.

5.5 De etiske perspektivene knyttet til overvåking og uttak av jerv

Ingen av informantene mente at overvåkingsarbeidet kunne karakteriseres som direkte uetisk eller inhumant. Lars Gangås understreket at selve overvåkings- og registreringsarbeidet i hovedsak foregår ved bruk av baksporing på snøføre og innsamling av ekskrementer. Altså metoder som ikke krever direkte kontakt med dyrene. Enkelte av informantene nevnte at de trodde dyrene ble stresset i mindre grad enn man egentlig skulle tro, til tross for jerven er sky. En av informantene mente at når tispene bytter hi etter et besøk av feltpersonell, trenger ikke dette nødvendigvis tilskrives deres tilstedeværelse. Han begrunnet dette med at de fleste jervetisper har flere sekundærhi, som de flytter ungene sine til uansett forstyrrelser ved hiet eller ikke. En annen mente at stressnivået var individuelt for hvert enkelt dyr. Noen av jervene ville selvfølgelig bli svært stresset, mens andre viste seg å ikke bry seg spesielt om at det hadde vært eller var mennesker i nærheten. En av informantene mente også at det var viktig med et godt trent feltpersonell, for å sikre at arbeidet ble utført på en god nok måte. Et par av

informantene sa også at overvåkingsarbeidet ikke var uetisk, men overdrevet. Her nevnte de spesielt bruk av snøskuter og helikopter og ressursbruken dette medførte.

Til tross for at informantene ikke syntes at overvåkingsaktiviteten var uetisk, mente de imidlertid at det kunne stilles spørsmålstegn ved utførelsen av visse tiltak knyttet til dette arbeidet. I tilfeller der dyrene skulle tas blodprøver av eller lignende, der de ble forfulgt på snøskuter eller med helikopter, mente enkelte av informantene at dette nok var i overkant stressende for dyrene. En av informantene mente at denne typen aktivitet var mer stressende for jerven, enn selve jakten på dyrene er. Også tilfeller av gjenmerking av individer ble ansett som spesielt stressende for dyrene dette gjaldt. Overvåkingsaktiviteten kan i tillegg ha utilsiktede sideeffekter. Lars Gangås nevnte blant annet at man kan forstyrre andre dyr utilsiktet.

Nei det har vært litt sånn...vi stresser jo ikke de dyra vi leter etter, men når du kjører [snø]skuter og sånn i jerveområder så kan det jo hende at du forstyrrer en ørn, så det kan jo ha sideeffekter...for vi har jo ikke visst hvor de hekkingene har vært, for det har jo ornitologene holdt tett inntil brystet kan du si...så det kan hende at vi har forstyrret noen ørnefamilie et eller annet sted...det kan godt hende. Men ikke bevisst hvert fall, og registreringa skjer ikke...den er ikke stressende for dyra vi leter etter...vi jager de ikke framover i sporet liksom. Vi driver vel så ofte med baksporing rett og slett (Lars Gangås)

I tillegg til de overnevnte uttalelsene, nevnte en av informantene også et punkt ved overvåkingsmetodikken han fant moralsk forkastelig. Dette var knyttet til utilsiktet dødelighet hos dyr som ble bedøvet.

Nå er jo ikke jerven, vi er jo over bestandsmålet, så det er kanskje ikke så farlig sånn sett. Men prøvetaking som setter dyrenes liv i fare, det synes jeg er mer moralsk tvilsomt enn det å faktisk jakte på et dyr for å drepe det. Fordi at du mener ikke å skade det, men så dør de innimellom allikevel. Så jeg tror vel at man...jeg tror man kunne klart seg med DNA-prøver fra sporinger og avføring (Jeger 6)

Når det kom til uttak av jerv, var det heller ingen av informantene som syntes at fellingsmetodene benyttet under lisensfelling var uetiske. Åtejakt ble av de fleste betegnet som det mest humane av alle de ulike metodene. Det ble imidlertid stilt et lite spørsmålstegn ved bruken av fangstbås, og stresset dette kunne påføre et fanget dyr. Flere mente imidlertid at det var så mye regler som regulerte bruken av denne uttaksmetoden, at den ikke kunne regnes som uetisk. En annen av informantene mente imidlertid at en endring av regelverket knyttet til bruken av fangstbås hadde vært det beste. Han trodde mange som hadde fangstbås rett og slett ikke overholdt de bestemmelsene om sjekking av båsen flere ganger om dagen og at innføring av elektronisk overvåking av båsen dermed hadde vært det beste. Bruken av hund ble heller ikke ansett som uetisk av de fleste informantene. Flere av informantene mente også at de som kritiserte fellingsmetodene som ble brukt på jerv, rett og slett ikke hadde noen peiling på jakt og hva de dermed uttalte seg om.

Når det kom til bruken av de ekstraordinære hiuttakene var det heller ingen som valgte å betegne dette som uetisk eller inhumant. De uttalte at de syntes at denne typen uttak var både forkastelig med tanke på yngletidsfredningen og noe de helst ikke ville at skulle foregå, men selve avlivingen under uttaksprosedyren mente de fleste at det ikke var noe uetisk med. Flere nevnte at det selvfølgelig var et stort stressmoment for tisper når de gravde ut hiet, men ettersom man ikke lykkes med lisensfelling uttrykte flere at «[...] må man så må man» (Jeger 6). De mente at når man ikke lyktes med de andre metodene, så måtte man rett og slett bare tåle at man tok i bruk denne kontroversielle og omdiskuterte metoden.

5.6 Fremtidige løsninger

Under intervjuene med informantene kom det frem at de ønsket en rekke endringer ved dagens forvaltningssystem og forvaltningsmetoder. De kom derfor med forslag til mulige fremtidige løsninger de mente ville kunne bedre og effektivisere dagens praksis. Under følger derfor noen punkter jegerne vektla under intervjuene, som mulige løsninger. Enkelte slike løsninger er også nevnt underveis i resultatet.

Enkelte av informantene mente at en utviding av dagens lisensfellingsperiode kunne gjøre at en større andel av lisensfellingkvoten ble tatt ut. Et par av informantene mente blant annet at det kunne være smart å legge starten av denne perioden til starten på villreinjakta, ettersom disse allerede bedriver jakt i fjellområdene.

Og ikke minst sånn som å kunne flytte fram jakttiden til villrein-jaktstarten. Så villreinjegeren kunne vært med, for de er jo på høyfjellet [...] De ser jo litt jerv. Så kanskje man kunne spart noen hiuttak da, hvis vi kunne fått tatt ut si 10 jerver ekstra på slik. Så hadde vi hvert fall spart de helikoptertura og den omtalen (Jeger 5)

Resten av informantene mente imidlertid at denne perioden var lang nok, og at det mest sannsynlig måtte en annen type effektivisering til for at det skulle kunne tas ut mer jerv.

*Ehh jeg tror perioden er lang nok, jeg tror det er en til en viss grad... jeg vet ikke om jeg skal si holdningsendring hos jegerne, det er ikke det det går på heller, men jeg tror det her går tilbake til det at veldig mange er ikke villige til å legge ned den fysiske innsatsen som kreves. Og den fysiske innsatsen vil ikke bli noe mindre av å øke perioden. Det som vil gjøre det lettere, det er å tillate mer motorferdsel i utmark og det er jeg imot *ler* Så jeg tror det handler om at folk flest har ikke overskudd og tid til å komme seg dit jerven er (Jeger 6)*

Under intervjuene ble også temaet opplæring tatt opp. De fleste jegerne trodde at opplæringskurs i forhold til jervejakt kunne bidra til å øke interessen, oppslutningen og effektiviteten blant nye og eksisterende jegere. Dette begrunnet de blant annet med at responsen knyttet til revejaktkurs har vært såpass god. Et par av jegerne understreket imidlertid at et slikt tiltak med kursing ikke måtte bli obligatorisk og dermed tvinges på jervejegerne. De mente tiltaket da ville bli enda en vanskeliggjørende regel knyttet til lisensfellingsutøvelsen, og dermed begrense rekrutteringen. De fleste informantene hadde heller ikke deltatt eller hørt om opplæring eller annen type kursing i forbindelse med jervejakt.

Forenkling av det eksisterende regelverket var også et svært ønsket tiltak blant informantene. Den generelle enigheten blant informantene var at det måtte bli mindre regler. Slik situasjonen er i dag følte de fleste at det var altfor mye regler knyttet til dagens uttakspraksis, og at dette førte til at dette arbeidet ble så vanskelig å utføre at kvotene ikke ble nådd. Lars Gangås trodde at enkelte manglende virkemidler knyttet til jervejakta rett og slett skyldes at denne jaktformen er såpass lite synlig og omtalt, at man ikke har tenkt seg godt nok om når man lagde dagens regelverk.

Altså jervejakta er jo så snever at folk har ikke tenkt jerv når de har lagd de nye lysreglene sånn for eksempel. Når du jager jerv med hund for eksempel så vil jo jerven gå i ur i hvert fall halvparten av tilfellene, hvor den da krabber inn i steinene og gjemmer seg. Og da er det jo ikke lov å ta en lommelykt å lyse på den og skyte den. Det er sånne enkle ting som kunne gjort jervejakta noe enklere. Og det er sånn som har blitt glemt. Jegerforbundet har ikke tenkt så langt, det er ingen som har tenkt så langt, før du står der da og har en jerv i ura (Lars Gangås)

Flere av de andre informantene syntes også at bruk av pistol og lommelykt til bruk i steinur kunne være et godt tiltak. De begrunnet dette med at disse var svært effektive virkemidler under reve- og minkjakt, uten at folk virket å legge seg opp i bruken av dette i forhold til disse artene. En av jegerne nevnte også at dette kunne gi en mer human avliving av dyret og være tryggere for jegerne enn bruk av hagle dersom jerven gikk inn i ur. En annen jeger var imidlertid litt redd for at dette kunne misbrukes og var ikke fullt så sikker på at for eksempel bruk av lommelykt var en så god idé. Andre virkemidler informantene ønsket seg var blant annet at bruk av kunstig lys på åte og elektronisk overvåking av fangstbåser skulle bli permanente tiltak.

En endring av reglene knyttet til bruk av hund på jervejakt, var også et sentralt tema blant informantene. Hoveddelen av informantene mente at det bare var tull å ha et forbud mot løs, på drevet halsende hunder i forbindelse med jervejakt. De mente blant annet at flere hadde jaktet jerv dersom de fikk lov til å bruke losende hund, ettersom ikke alle har tilgang på spisshunder. Informantene syntes også det var rart at det skulle gjøres forskjell på bruk av hund til ulike typer jakt, for losende hunder er jo brukt til jakt på rådyr, gaupe, rev og hare. De hadde derfor ingen tro på at det var mer stressende for jerven med en losende hund, enn bruk av spisshund. En jeger trodde for eksempel at en jerv kanskje ville foretrekke å ha en losende hund etter seg, ettersom den da hadde mer kontroll over hvor hunden var. En av jegerne syntes også at spisshunder ikke egnet seg like godt til denne typen jakt, som losende hunder. Han mente at grunnen til at det ikke var lov var fordi det var for effektivt. Altså at myndighetene egentlig ikke ønsket å ta ut dyrene. I tillegg hadde han inntrykk av at folk begrunnet forbudet med at vi ikke hadde kultur for bruk av hund på denne typen jakt.

For det er så effektivt. [...] Det her fungerer jo og det fungerer i mange andre land. Og vi har ikke noen kultur for det blir det sagt, men vi har ikke noen kultur for mye rart. Nå har vi de hunda, vi har de metoda. Det fungerer veldig bra på gaupe og hare og rådyr for den saks skyld. Men vi har jo...det er vel det at det er et unntak i loven da. Det er unntak for loven å bruke den typen hund på de arta. Men akkurat hvorfor vi ikke får lov...redd for at det er litt for effektivt (Jeger 5)

Det var kun en av informantene som ytret et ønske om at påvirkningen på jerven måtte sjekkes mer ut, før en kunne tillate bruk av losende hunder. Han ønsket en form for kontrollert testing av jervens reaksjon på ulike typer hunder, for å se om den reagerte annerledes enn på spisshunder.

Altså det der med bruk av hund, det må jo være i en form der det ikke påfører dyra unødvendig lidelse. Og hvis en jerv løper og løper og løper og løper og løper...hvis den har en drivende hund bak seg, så er jo ikke det bra. For rådyr de løper et stykke foran og så begynner de å trikse og så tar de det helt rolig. Haren gjør det samme. Hvis jerven ikke gjør det, eller hvis jerven bare løper og løper og løper, da vil vi jo sprengte den. Og da skjønner jeg jo at det ikke er lov. Men hvis den, som jeg tror, at den bare hadde løpt et lite stykke og så hadde den gått i forsvarsposisjon, da ser jeg ikke noe problem (Jeger 6)

6. Avslutning og implikasjoner for myndighetenes håndtering av jervejakt

Ettersom det ikke har blitt foretatt noen studier som har sett spesielt på jervejegeres meninger om jervejakt og rammene rundt dette tidligere, er det forholdsvis få av funnene mine som kan drøftes opp mot annen tidligere litteratur. Dette kapittelet blir dermed ikke bygd opp som et typisk diskusjonskapittel. Ettersom dette er en forvaltningsrelatert oppgave blir fokuset i dette kapittelet i stedet mer på implikasjonene mine funn kan få for myndighetenes framtidige håndtering av jervejakta og dens overordnede rammeverk.

I denne oppgaven har jeg hatt som overordnet målsetting å belyse hvordan jervejegere i Østlandsområdet ser på uttaket av jerv og de rammene dette er underlagt. Spesielt har jeg ønsket å se nærmere på hvilke faktorer jegerne mener er til hinder eller gagn for en effektivt lisensfelling av jerv, hva de mener kan påvirke motivasjonen for å delta på denne jakta og hvordan de eventuelt mener disse utfordringene kan løses.

De fleste jegerne uttrykte at de hadde en klar todeling i meningen om de store rovdyrene. De var mest negative til ulven, mens de i hovedsak var positive til jerv, gaupe og bjørn. Det er imidlertid verdt å merke seg at så de var positive forutsatt at de fikk lov til å kontrollere bestandene, slik de til en viss grad får gjennom dagens fellingsordning. Flere av informantene hadde en sterk trang til å snakke om ulv når det kom til rovviltforvaltningen og de fleste eksemplene de kom med når de skulle illustrere et poeng var gjerne knyttet til problemene ulven skaper for dem. De hadde imidlertid ikke så mye å si om jerven som et konfliktojekt. Det er ulven som skaper problemer for dem som jegere, ved at de føler den truer deres jaktinteresse på flere måter. Jerven ble på sin side ansett som et spennende jaktobjekt de gjerne kunne tenke seg mer av i landet og flertallet av informantene ønsket seg derfor et høyere bestandsmål for jerven.

Også i andre tidligere studier har man kommet fram til lignende funn. Skogen og hans kollegaer (2010) fant blant annet at folk var positive til rovdyr og å ha dem i nærheten dersom bestandene ble ansett for å være på et rimelig nivå. Dette sammenfaller med at jervejegerne var positive til blant annet jerv, forutsatt at de fikk kontrollere bestandene. Tangeland og hans kollegaer (2010) fant også at en stor del av befolkningen, også i bygde-Norge, ønsket høyere bestander og

bestandsmål av blant annet jerv. De uttrykte at dette betyr at synet på rovviltet dermed er mer nyansert, enn det bildet blant annet politikere og media gir på dette temaet. Når det kom til synet på ulven, har Krange og hans kollegaer (2012) også kommet frem til et lignende funn i en annen tidligere studie. I en NINA-rapport som sammenligner holdninger til rovdyr og forvaltningen av dem i Norge og Sverige, fant man blant annet at folk som var positive til jakt og hadde jaktet i løpet av de siste fem årene, var mer negative til ulven (ibid.). De har ikke kommet med noen årsaksforklaring til dette funnet i denne rapporten, men trolig kan dette synet forklares slik det ble gjort av informantene i min undersøkelse - at de som jegere er mer negative til ulven fordi den på ulike måter skaper problemer knyttet til deres jaktinteresse. Disse problemene er blant annet tap av jakthunder og reduserte kvoter på ulike viltarter.

Skogen og Krange (2003) fant i sin studie ut at det var en generelt større aksept for rovdyr og forvaltningen av dem i tilknytning til en mer urban livsstil og motsatt for en mer rural livsstil. Jeg har i denne undersøkelsen ikke hatt muligheten til se på det urban-rurale perspektivet, som har blitt fremhevet å ha betydning for befolkningens meninger om rovdyrene i andre undersøkelser (se også Tangeland et al. 2010). Jeg kan derfor ikke si hvorvidt meningene om jerven og de andre store rovdyrene blant mine informanter er et resultat av hvor de er bosatt.

Det var kun én av informantene, som jaktet jerv som lisensjeger, som sa at motivasjonen hans da han begynte å jakte jerv var skadereduksjon knyttet til beitenæringen. Han sa også at dette ikke lenger var et problem siden det aktuelle husdyrholdet i nærområdet hans var avviklet, men at han allikevel hadde fortsatt å jakte jerv som lisensjeger. Det var altså ingen av de andre lisensjegerne som sa de hadde begynt, eller fortsatt med jervejakt på grunn av slik skadereduksjon. Dersom en ønsker økt rekruttering til lisensfelling, er det dermed trolig mindre hensiktsmessig å appellere til jegernes medfølelse med beitenæringa, da dette ikke er deres primære motivasjon for å jakte på jerv. Disse informantene var altså ikke så interessert i selve beitekonflikten og det virker dermed mer hensiktsmessig å appellere til selve jaktopplevelsen og spenningen denne krevende jakten medfører. Dette kan imidlertid føre til et nytt konfliktelement, ettersom jakt motivert ut ifra jegerens fornøyelse eller rekreasjon har vist seg å ha lav legitimitet blant jaktkritikere og folk som ikke jakter (Fischer et al. 2013). Det kan også være fornuftig å appellere til jegernes følelse av ansvar for forvaltningen av viltet.

Ettersom dette er noe mange jegere oppgir at er viktig for dem (Fischer et al. 2013). Dette vil heller ikke ha det samme konfliktpotensialet som det forrige forslaget.

I forbindelse med spørsmålene om informantenes oppfatninger om dagens forvaltnings-, overvåkings- og bestandsregistreringsarbeid, ga alle et tydelig inntrykk av de var negative til dagens omfattende ressursbruk knyttet til dette. Ved overvåkings- og registreringsarbeidet var det særlig pengebruken knyttet til bruken av helikopter, snøskuter og lønnet personell flere av dem uttrykte misnøye over. De fleste mente altså at bruken av presise bestandsmål førte til en unødvendig høy ressursbruk. I forbindelse med mer forvaltningsrelatert aktivitet var det spesielt ressursene knyttet til skadefelling og ekstraordinære uttak, og den tilhørende bruken av lønnede jegere som ble nevnt. Flere mente at manglende samarbeid, mellom rovviltregioner og mellom forvaltningen og uttakspersonellet, var en av grunnene til den pengebruken man så i dag. Selv om begrunnelsene for at informantene var negative til dagens ressursbruk ofte varierte, var flere av dem enige om at pengene heller burde benyttes til mer samfunnsnyttige formål. Dette var for eksempel skole, eldreomsorg eller forskning på andre arter de anså som viktige, som for eksempel villrein.

Andre studier har også kommet frem til at ressursbruken knyttet til de store rovdirene er et omstridt tema. I (Skogen et al. 2010) kom man fram til at det utvalget av befolkningen de undersøkte, mente at pengebruken knyttet til både overvåking og forvaltning var alt for høy og generelt unødvendig. Det var spesielt overvåkingen som ble fremhevet som det største pengesluket. Negativiteten knyttet til ressursbruken fant man både blant personer som var positive og negative til rovdirene. De mente pengene heller burde bli brukt til andre formål, som forskning på andre dyrearter eller til andre samfunnsformål (ibid.). Temaet ressursbruk ble også nevnt i (Krange et al. 2016), «Evaluering av regional rovviltforvaltning». Her kom det fram at det i stor grad var presisjonsnivået knyttet til bestandsmålene, som ble sett på som en av årsakene til dagens omfattende ressursbruk. Ut ifra hva disse studiene har funnet i forbindelse med dette temaet, kan jeg si at jeg har fått god støtte for mitt funn om negative oppfatninger om dagens ressursbruk. Ettersom dette er et tema som omtales i negative former både blant jegerne og befolkningen generelt, er dette en utfordring som må tas på alvor. Dette kan imidlertid bli vanskelig å endre så lenge presisjonskravet i forvaltningen er så høyt, noe som kan tilbakeføres til «den todelte målsettingen» i norsk rovviltforvaltning.

Ingen av informantene så på dagens forvaltnings- og overvåkingsmetoder som direkte uetiske eller inhumane. Det ble imidlertid påpekt at en kunne stille et lite spørsmålstegn ved stressnivået til jerven knyttet til bruken av fangstbås, hiuttak, fangst og gjenfangst av dyr i forskningsøyemed. Det er verdt å merke seg at hiuttak ble nevnt som et form for tiltak informantene virkelig ikke likte at ble utført. De mente imidlertid at dagens omfattende regelverk knyttet til disse metodene, gjorde at de ikke kunne kalles uetiske. Et tidligere studie som har sett på folks holdninger til ulike forvaltnings- og forskningsmetoder i både Norge og Sverige, kom fram til at hiuttak ble sett på som såpass negativt at det hadde like lav legitimitet som bruk av gift for å ta livet av dyrene (Krange et al. 2012). I en annen tidligere studie i regi av NINA, kom det fram at det å skyte rovdyr og å foreta hiuttak av jerv ble sett på som negativt blant flertallet av landets befolkning bosatt utenfor rovdyrområder. Situasjonen var imidlertid en annen blant personer som bodde innenfor disse områdene. Her var det isteden et lite flertall som var positive til disse formene for problemhåndtering (Tangeland et al. 2010). Også Skogen og hans kollegaer (2010) undersøkte etiske oppfatninger om forvaltnings- og forskningsmetoder blant sine informanter og her fant de at blant annet forfølgning, håndtering og merking av dyr ble ansett som uetisk av forholdsvis mange.

Man kan imidlertid ikke foreta en direkte sammenligning av min undersøkelse og disse tidligere studiene, ettersom de er utført på forskjellige måter og med forskjellig informantutvalg. Jeg har undersøkt meningene til jegere som driver med jervejakt og dette er selvfølgelig ikke mulig å sammenligne direkte med slike mer generelle befolkningsstudier. Det kan imidlertid være interessant å undersøke nærmere om det faktisk er en forskjell blant jegere og andre deler av befolkningen, i de etiske oppfatningene knyttet til overvåking og uttak av rovdyr. Kan det for eksempel være slik at jegere er mer herdet i forhold til punktet å ta livet av dyr - såkalt «jegerufølsomhet»? (Sollund, Tønnessen & Larsen 2013). Eller er det kanskje forskjeller i meninger om dette fordi befolkningen generelt ikke har kjennskap til praktisk jakt og jegerne dermed har mer kunnskap om hvor lite rovdyrene merker i en jaktsituasjon? Både det å drepe rovdyr og å overvåke dem er konfliktmomenter i tilknytning til dagens rovviltforvaltning, og kanskje finner en mulige konfliktreducerende løsninger med bakgrunn i en slik studie.

Forskjellsbehandling ble også tatt opp under intervjuene og ble av de fleste omtalt som et negativt aspekt knyttet til dagens forvaltningsopplegg. Hovedfaktoren de mente medførte forskjellsbehandling var soneforvaltningen. De anså det som en ujevn fordeling av et relativt stort problem for befolkningen som bor innenfor, kontra utenfor prioriterte rovviltområder og rovviltregioner. Flere av informantene mente at hele Norge burde åpnes opp for etableringer av rovdyr, slik at alle fikk oppleve de medfølgende problemene og utfordringene disse kan medføre. De ville rett og slett ikke godta at enkelte deler av Norge skulle få slippe unna. Enkelte av informantene mente imidlertid at soneinndeling er uunngåelig, hvis vi ønsker å ta vare på både rovvilt og beiteinteressene. Men hvorfor er det slik at informantene er så kritiske til soneinndelingens medfølgende fordeling av byrder, når de tidligere sa at de var ganske positive til de fleste store rovdyrene? Selv om informantene ikke sa det direkte, handler dette trolig mest om ulven og ikke like mye om de andre store rovdyrene. Det er som tidligere nevnt ulven de fleste informantene var mest negative til og det rovdyret de følte medførte de største problemene, for blant annet dem selv. Krange og hans kollegaer (2016) påpeker blant annet at ulvesonen er en av rovviltforvaltningens største kilder til uenighet og konflikt i dag. Det kan også være at det er selve tanken på forskjellsbehandling informantene irriterer seg over, og at det er myndighetene som har tatt dette valget for dem og ikke med dem. En fremtidig studie, som går mer i dybden på soneforvaltningen for alle de store rovdyrene kan være svært interessant. Muligens kan en slik studie også medføre ny kunnskap, som kan bidra til å finne løsninger som kan redusere denne konflikten noe. I forbindelse med temaet soner, tok også flere av informantene opp at de mente at dagens soneinndelinger ikke fungerte godt nok, spesielt fordi de var for små og rovviltet dermed ofte vandret ut av dem. I den forbindelse etterspurte informantene et bedre samarbeid mellom rovviltregionene, for å kunne sørge for gode løsninger på denne situasjonen.

Skogen og hans kollegaer (2003) fant også at deres informanter var negative til soneforvaltning generelt. Det var også flere av disse som mente inndelingen med områder med og uten rovdyr i Norge skapte forskjellsbehandling og var både uforståelig og urettferdig. Det var imidlertid også noen her som så på soneinndeling som relativt uunngåelig. Forskerne som utførte denne undersøkelsen antok at forvaltningsrepresentanter vil hevde at motstandere av soneforvaltning ser denne inndelingen kun i svart-hvitt, og ikke som geografisk differensiering med flytende overganger mellom områder med større eller mindre grad av beskyttelse, slik de hevder situasjonen er. Skogen og hans kollegaer trodde imidlertid at det er selve prinsippet om ulik

behandling som gjør at folk ser negativt på denne typen tiltak. Soneforvaltningen fikk ikke bare kritikk for å skape forskjellsbehandling, men også fordi størrelsen på sonene blir sett på som et problem også i denne studien. De store rovdyrene vandrer over store områder og kan fort vandre ut av områdene som er avsatt til dem. De kan da «[...]gå fra et liv i sus og dus i områder med totalfredning til et kuleregn utenfor sonene» (ibid., s. 19).

Krange og hans kollegaer (2016) fant at det heller ikke blant deres informanter var full enighet om dagens soneinndeling var den beste for rovdyrenes del. Forskerne som utførte denne studien foreslo også at et mulig alternativ til dagens inndeling, kunne være en revidering av regiongrensene. De mente det for eksempel kunne være aktuelt å se etter en løsning blant de alternative forslagene, som kom opp når dagens regiongrenser ble valgt. De mente også at dersom man velger å ikke revidere grensene, må en sørge for at det utvikles og opprettholdes et ekstra godt samarbeid mellom regionene. Inntrykket hittil har vært at samarbeidet nemndene imellom har vært begrenset eller dårlig, men som Krange og hans kollegaer nevner, ser det ut til at denne situasjonen har bedret seg noe.

En annen faktor informantene mente bidro til forskjellsbehandlingen er at dagens regionale forvaltningsmyndigheter består av politikere. Informantene mente at disse vil ha ulike agendaer og ofte manglende fagkunnskap, også om rovviltet. De mente at det politiske aspektet skaper usikkerhet og mistillit, gjennom at man opplever en varierende praksis knyttet til blant annet kvotesetting og et manglende samarbeid mellom de ulike rovviltregionene. Informantene ga også inntrykk av at de følte at de regionale rovviltnemndene ikke betydde så mye for dagens rovviltforvaltning, ettersom de kun jobber under rammene av den mer overordnede forvaltningen. Dette forvaltningsnivået har tidligere blitt omtalt som komplisert og i stadig endring (se blant annet Skogen et al. 2010; 2013; Skogen 2014) og dette kan også være en av grunnene til at informantene ikke er like interessert deres arbeid.

Krange og hans kollegaer (2016) har i rapporten «Evaluering av regional rovviltforvaltning», evaluert blant annet rovviltnemndenes arbeid og har funnet at dette har vært lite konfliktreducerende. De fant blant annet at det var generelt få som mente dette forvaltningsnivået hadde noen spesielt stor betydning for rovviltforvaltningen i dag. Nemndene

oppfatter jevnt over rovviltkonfliktene fra et beitenæringsperspektiv, og fokuserer lite på både jeger- og verneinteressene. Derfor er en del interessegrupper utenfor landbruket kritiske til de regionale rovviltnemndene, blant annet med bakgrunn i at mange av politikerne som sitter i nemndene har drevet aktiv politikkutøvelse som nemndsmedlemmer, selv om dette ikke er i tråd med nemndenes mandat. «Nemndene består av erfarne politikere med mange jern i ilden og som har tunge verv i fylkestinget. De oppnevnes til å sitte i nemnder der de ikke skal drive politikk, men utøve statlig forvaltning, innenfor svært eksakte rammer som Stortinget har fastsatt. Nemndenes medlemmer er ikke ansvarlige overfor sine velgere, eller overfor det representative organ de er utpekt fra, kun overfor Klima- og miljødepartementet som har oppnevnt dem» (ibid., s. 171). Årsaken til at man benytter politikere er at disse egentlig skal utøve et såkalt «allment politisk skjønn», for å finne en balanse mellom ulike berørte interesser. Slik skjønnsutøvelse mener blant annet nemndsmedlemmer at ulike faglige interesser som for eksempel biologier ikke har samme mulighet til å utføre, fordi de har et for snevert faglig syn. Forskerne i denne studien mente at en alternativ løsning til dagens sammensetning av nemndsmedlemmer kan være å sørge for at både nærings- og verneinteressene blir representert. De kom også med en rekke andre mulige løsninger på problemet med manglende oppslutning om dagens regionale rovviltforvaltning (ibid.). Jeg kommer imidlertid ikke til å gå i detalj på disse forslagene her.

Min studie kan også tyde på at det kan være fornuftig å revurdere dagens ordning knyttet til det regionale forvaltningsnivået. Dette fordi jegerne ikke har interesse av eller spesielt god tiltro til dette forvaltningsnivået og at manglende tillit også er tilfellet blant informantene i den sistnevnte studien. Også mine informanter foreslo at nemndene burde bestå av færre politikere og flere fagpersoner eller næringsinteresser. På den måten kan man sikre et bedre samarbeid mellom nemndene og flere berørte næringer, og ikke ha et så ensidig fokus på beitenæringen slik det kom fram under evalueringen (Krange et al. 2016). Dersom en i framtiden velger å gå bort fra det regionale nivået i rovviltforvaltningen, er det i tilfelle viktig å legge opp til et bedre samarbeid mellom den mer overordnede forvaltningen og lokale interesser. På den måten kan man trolig oppnå både god samhandling og tillit.

Når det kom til bestandsovervåking og –registrering av jerv var de fleste informantene fornøyde med den innsatsen som ble lagt inn i dette arbeidet. Dette gjaldt spesielt de av informantene

som hadde erfaring fra denne typen arbeid. Enkelte informanter uttrykte imidlertid mistillit til ett aspekt knyttet til overvåkings- og bestandsregistreringsarbeidet, nemlig selve bestandsestimatet. Disse informantene mente at dette kun var et minimumsestimat, og at bestanden mest sannsynlig var vesentlig høyere enn dette tallet vil tilsi. Dette er et funn også andre studier har kommet fram til at er en forholdsvis utbredt oppfatning (se blant annet Skogen et al. 2003, 2010). Skogen og hans kollegaer (2010) fant blant annet at dette var et spesielt vanlig syn blant bønder og jegere, men at også personer med positive holdninger til rovdirene ofte har denne oppfatningen. At de fleste informantene mine var fornøyde med dagens overvåkings- og bestandsregistreringsaktivitet, kan komme av at flere av dem hadde erfaring fra denne typen arbeid. Skogen (2003), og Holthe og Baldus (2008) nevner at jegere som involveres i datainnsamling til bestandsovervåkingen, kan ha større tillit til kunnskapen som formidles i etterkant. Dersom dette er årsaken til at flere av mine informanter er positive til overvåkingsaktiviteten, betyr det at tiltaket med å involvere jegere faktisk kan ha en konfliktreducerende effekt. Dette kan være et interessant og aktuelt tema for en senere studie.

Det informantene anså som hovedfaktoren som var til hinder for dagens effektivitet, var den manglende tilliten fra forvaltningen. Dette mente de gjorde seg gjeldende gjennom at det var for mange regler å forholde seg til i tilknytning til den praktiske utøvelsen av jervejakt. De mente at dette påvirket både rekrutteringen av lisensfellingsjegere og selve måloppnåelsen under lisensfellingsperioden. Jegerne ønsket seg rett og slett større tillit fra forvaltningen, gjennom færre regler og byråkratiske bestemmelser og dermed færre fallgruver de kan gå i gjennom sin deltakelse i jervejakta. Informantene anså det altså ikke som et hinder kun fordi de syntes det var mange regler, men også fordi de så på det som en måte forvaltningen hindret de i å utføre et godt arbeid. De følte seg både overvåket og trengt inn i et hjørne.

I 2013 gikk den daværende lederen i NJFF Hedmark ut med en kronikk i et par lokalaviser, der han tok opp at han mente det var for mange og kompliserte regler å forholde seg til, i tilknytning til blant annet lisensjakt på jerv. Fylkesmannen i Hedmark uttalte i forbindelse med den saken at rovviltjegere må godta å få stilt noen ekstra krav til seg, med innrapporteringsplikt og lignende, ettersom de jakter på dyr som er forholdsvis fåtallige, har en begrenset kvote og egentlig er fredede (Schneede 2014). Et spørsmål en kan stille i forbindelse med dette, er om det faktisk er nødvendig med slike ekstra krav i tilknytning til lisensfellingsuttaket av jerv, der

det har vært store problemer over flere år med å få tatt ut kun deler av lisensfellingskvoten. Jeg har ikke funnet noen tidligere studier der informantene har tatt opp dette temaet, noe som er forståelig med tanke på at jeg heller ikke har funnet noen andre studier som har undersøkt det samme som meg og med samme typen informanter. En må anta at jegere som har erfaring fra jakt på jerv, vet mer om hvordan forholdene knyttet til blant annet lisensfellinga er, enn utenforstående informanter vil gjøre. At de ser på dagens regelverk som et hinder for effektivt lisensuttak, burde derfor tas med i vurderingen av forvaltningsmyndighetene, dersom de ønsker at dette skal være hovedvirkemiddelet for bestandsregulering av jerv.

En annen faktor jegerne så på som et hinder for et effektivt jerveuttak, var manglende samarbeid. Dette mente de fleste gjaldt både mellom de regionale rovviltregionene, og mellom Norge og Sverige. Et godt samarbeid mente for eksempel informantene at var en av de avgjørende faktorene, for at lisensjegerne i blant annet Hedmark har vist seg å være spesielt effektive i forbindelse med lisensfellinga av jerv. Det informantene anså som hinderet for en effektiv jervejakt i tilknytning til det manglende samarbeidet mellom rovviltregionene, var blant annet at en måtte avbryte jakten dersom jerven krysset slike regiongrenser. Dette gjelder også landegrenser. Selv om dette i hovedsak var et punkt de tok opp i forbindelse med SNO sine ekstraordinære uttak, mente de det også kunne være et problem under vanlig lisensjakt i de ulike typene grenseområder. I tillegg mente informantene at det manglende samarbeidet mellom rovviltregionene kom til uttrykk gjennom ulik kvotesetting, som de også mente kunne påvirke effektiviteten. Deres begrunnelse for denne tankegangen, hadde bakgrunn i at kvotene ble satt for høyt i enkelte regioner, mens de ble satt for lavt i andre. Dette fører til at kvotene ikke blir nådd og effektiviteten blir for lav i enkelte regioner, rett og slett fordi kvotene er satt for høyt. Selv om kvotene nås svært raskt i regioner med lave kvoter, betyr ikke dette nødvendigvis at opplegget er effektivt. I disse områdene, hvor antallet jerv holder seg over bestandsmålet for regionen til tross for at kvotene fylles, mente flere av informantene at dette burde tilsi at det må gis høyere kvoter for å kunne nå disse målene og kunne kalle jakten effektiv.

Det manglende samarbeidet over landegrensene ble i hovedsak ansett som et problem av informantene, på grunn av stadig innvandring av jerv fra Sverige. Denne innvandringen antas å opprettholde en jervebestand over bestandsmålet her til lands, til tross for ganske store uttak av jerv årlig (Rovdata 2015a). Også tidligere har man funnet at folk ser det som lite

hensiktsmessig å ha ulike forvaltningsregimer, for bestander av store rovdyr som har utveksling av individer over landegrenser. De etterspurte derfor en felles norsk-svensk forvaltning av disse dyrene (Skogen et al. 2003). Et slikt manglende samarbeid blir også ansett som et hinder for effektivt uttak av jerv, ettersom det har vist seg at uttak av rovdyr kan ha kun en midlertidig konfliktreducerende effekt. Dette kan skje dersom nye individer raskt kan ta over de ledige områdene etter et uttak (Treves & Naughton-Treves 2005), slik situasjonen kan bli dersom mange individer kan vandre fritt inn fra Sverige eller fra rovviltregioner med mye jerv. Med bakgrunn i at jegerne mener at manglende samarbeid kan være til hinder for en effektiv lisensfelling, vil det være fornuftig å styrke samarbeidet mellom rovviltregionene. Dersom vi ikke skal ha en felles forvaltning av de store rovdyrene, mellom Norge og naboland som blant annet Sverige, må man i hvert fall forsøke å finne løsninger som kan sikre et bedre samarbeid.

I tillegg til en endring av de faktorene informantene nevnte som hinder for en effektiv lisensfelling, mente informantene også at enkelte tillegg til dagens regelverk ville være til gagn for denne effektiviteten. De kom derfor med en rekke mulige fremtidige løsninger på dette problemet. De mente blant annet at en tidligere start på lisensfellingsperioden, som sammenfaller med villreinjakta kunne være en mulighet for å øke effektiviteten. På den måten kunne noen ekstra jerver felles i løpet av lisensfellingsperioden, med hjelp fra villreinjegere. Denne jakta foregår gjerne i områdene hvor jerven oppholder seg og jervejegerne mente derfor at dette kunne bidra til å effektivisere uttaket noe. Informantene mente også at en opphevelse av forbudet mot løs på drevet halsende hunder ville kunne øke effektiviteten vesentlig. Dette mente de både fordi de som har denne typen hunderaser vil få en ekstra motivasjon til å delta på denne typen jakt og fordi flere mente at disse hunderasene var mer egnet til denne typen jakt, enn de hunderasene som benyttes i dag. Informantene mente også at effektiviseringstiltakene innført med forskriftsendringer i 2015, kunne være svært nyttige for å få tatt ut mer av lisensfellingskvoten. Flere av dem var imidlertid ikke like positive til de tilhørende vilkårene, med bakgrunn i at de mente det allerede var for mye regler knyttet til lisensfellingen av jerv. Informantene syntes heller ikke at prøveordningen for effektivisering burde vært begrenset til områder som har søkt om å delta, men at det i stedet burde vært åpnet opp for dette alle steder det foregår lisensfellingsuttak av jerv. Dette begrunnet de med at det trolig var flere steder som trengte effektivisering, som ikke hadde fått med seg denne ordningen og at dette dermed kunne løses gjennom en slik generell prøveordning.

Flere av forslagene som er nevnt av informantene har imidlertid blitt tatt opp som mulige forslag til endringer tidligere, og har da av ulike årsaker blitt valgt bort. I vedlegget til (Innst. 197 S (2013-2014)) ble flere av de overnevnte forslagene ansett som mindre heldige løsninger. Dette gjelder blant annet forslaget om bruk av løs på drevet halsende hunder, og tidligere start på lisensfellingsperioden som sammenfaller med villreinjakta. Begrunnelsen for at disse forslagene til tiltak ikke ble vurdert som aktuelle, var blant annet at de ikke oppfyller etiske og dyrevelferdsmessige hensyn. Dette var for eksempel noe av begrunnelsen for at forslaget om en tidligere start på lisensfellingsperioden for jerv ikke ble godtatt: «[...] Jeg mener forslaget ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig, og at forslaget ikke er i samsvar med det grunnleggende prinsipp i norsk viltforvaltning om yngletidsfredning [...] Det er for øvrig ikke heldig eller i tråd med etablert praksis å legge til rette for konflikt mellom jegere/jegergrupper ved parallell jakt på store rovdyr som krever store arealer med jakt på villrein som påvirkes sterkt av pågående jaktaktivitet.» (ibid., s.10). Begrunnelsen for at bruk av losende hund ikke burde være lov var som følger: «Jeg mener det med utgangspunkt i dagens kunnskap, av hensyn til dyrevelferd og usikkerhet knyttet til andre effekter rundt bruk av slike hunder så som hensyn til sau og tamrein i utmark, ikke bør tillates bruk av løs på drevet halsende hund ved ordinær lisensfelling av bjørn og jerv [...] Det gjennomføres imidlertid studier som skal bidra til å belyse bruken av ulike hunderaser under simulert jakt på bjørn. Når disse resultatene er ferdigstilt, vil forvaltningen ha et bedre grunnlag for å ta stilling til en eventuell revisjon av viltloven vedrørende forbud mot bruk av løs, på drevet halsende, hund til andre jaktformer enn de som er direkte tillatt i dagens lovverk» (ibid., s. 11). Forslaget om bruk av losende hunder under lisensfellingsjakt på jerv, ble altså ikke fullstendig utelukket. Når studien det snakkes om er over, og dersom myndighetene finner det riktig, kan det altså bli mulig å jakte jerv på denne måten i fremtiden.

7. Oppsummering og implikasjoner for myndighetenes håndtering av jervejakt

Denne masteroppgaven er et bidrag til dagens fagfelt knyttet til jerv og jerveforvaltning. Håpet er at dette arbeidet skal inspirere til videre forskning, og at anbefalingene kan gi inspirasjon til løsninger på noen av dagens konflikter knyttet til temaet for oppgaven.

Med bakgrunn i det jeg har funnet i denne studien kan jeg konkludere med at jegerne har mange og til tider varierende oppfatninger knyttet til temaet jervejakt og det tilhørende rammeverket. Ett funn står imidlertid spesielt tydelig fram – den forholdsvis gjennomgående mistilliten til ulike forvaltningsrelaterte beslutninger. Til tross for at ulike tiltak har blitt iverksatt for å forsøke å forbedre jegerens tillit til blant annet forvaltningen og det tilhørende overvåkings- og registreringsarbeidet, ser det foreløpig ikke ut til at dette er oppnådd i tilstrekkelig grad. Jegerne mener også at forvaltning har manglende tillit til dem og at dette er en av grunnene til at de har valgt å ha et omfattende og kompliserte regelverk knyttet til dagens lisensfellingsjakt. Dette anser jegerne som et direkte hinder for både oppslutningen til jervejakt og for å kunne utføre et effektivt lisensfellingsuttak. Dette øker dermed graden av mistillit til forvaltningen og deres beslutninger. Jegerne mener at dersom det er meningen at bestandsregulering av jerv skal foregå med lisensfelling som hovedvirkemiddel og vanlige jegere som utøvende forvaltningsverktøy, hvorfor legger ikke da forvaltningen forholdene til rette for dette?

Med bakgrunn i den mistilliten man ser blant disse jervejegerne er det tydelig at noe må gjøres. En videre studie som tar for seg jervejegere i flere deler av landet kan være fornuftig, for å finne ut om situasjonen oppfattes likt også andre steder, og om den gjør det burde det tas grep. Jerven er ikke det største konfliktområdet i tilknytning til dagens rovviltforvaltning, men også denne konflikten kan eskalere. Slik jegerne oppfatter at situasjonen er i dag, er det lite samarbeid mellom dem selv og forvaltningen og at de prater mer til hverandre, enn med hverandre. For å bli vellykket er det viktig at dagens lisensfelling og det tilhørende rammeverket knyttet til jerven oppnår større tillit, spesielt blant jervejegerne. Det vil bli vanskeligere og ikke minst dyrere å forvalte jerven dersom disse jegerne i framtiden velger å la være å jakte på jerv, fordi de mener dette medfører for mye ubehageligheter og vanskeligheter.

Ettersom jegerne utgjør et viktig virkemiddel for dagens rovviltforvaltningen, er det viktig at deres synspunkter blir hørt og tatt i betraktning i prosesser som har direkte konsekvenser for dem. Dette er viktig for at de skal føle at deres synspunkter blir vurdert og at deres erfaringer blir nyttiggjort. Poenget er ikke at jegerne skal få gjennomslag for alle forslagene de kommer med, men at de skal vite at de blir hørt og får svar på sine henvendelser. På den måten vil de trolig ikke føle at arbeidskraften deres bare blir brukt, uten at de får noe igjen for det. Jegerne er ikke først og fremst motivert ut ifra solidaritet med beitebæringa og det er derfor avgjørende at myndighetene forholder seg til jegerne på deres premisser.

Gjennom intervjuprosessen ga jegerne flere forslag til mulige løsninger på det de anså som hinder for et effektivt lisensuttak og andre konfliktmomenter. Et omfattende studie knyttet til dette kan også være fornuftig for å utvikle en enda større liste over mulige løsninger. Mulige implikasjoner for myndighetenes håndtering av jervejakt i umiddelbar fremtid, kan være å åpne opp prøveperioden for effektiviseringstiltak i alle rovviltregionene der det foregår lisensfelling av jerv. Det har tydeligvis ikke kommet alle jegerne for øre at dette har vært en mulighet og de lurer på hvorfor ikke de har fått lov til å delta i denne beslutningsprosessen, når det tross alt er de som skal utføre arbeidet. De andre mulige løsningene jegerne har kommet med i forbindelse med dette arbeidet burde også tas inn i myndighetenes betraktninger, selv om de har vært foreslått som tiltak ved tidligere anledninger. Jeg mener også at det burde utvikles en form for felles plattform eller forum for blant annet forvaltningsaktørene og jegerne. Ved å gjøre det på denne måten, er det sannsynlig at man kan utvikle et tettere samarbeid og større tillit dem imellom.

Litteraturliste

- Andersen, R., Linnell, J. D. C. & Hustad, H. (Red.). (2003) *Rovvilt og Samfunn i Norge - En veileder til sameksistens i det 21. århundre*. - NINA Temahefte 22, 48 s.
- Anonym. (2015) *Bestandsovervåking av jerv i 2015 - Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia 3 – 2015*, 31 s.
- Aronsson, M. (2009) *Territorial dynamics of female wolverines*. [Examensarbete] 2009:18, Grimsö: Institutionen för ekologi, SLU.
- Babbie, E. (1998) *The Practice of Social Research* (8th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Publishing. Referert i: Berg, B. L. (2001) *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. (4th ed). Boston: Ally and Bacon.
- Berg, B. L. (2001) *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (4th ed). Boston: Ally and Bacon.
- Bertaux, D. & Thompson, P. (1997) *Pathways to social class: A qualitative approach to social mobility*. Oxford: Clarendon Press. Referert i: Skogen, K., Krange, O. & Figari, H. (2013) *Ulvekonflikter: En sosiologisk studie*. Oslo: Akademika, 270 s.
- Bischof, R., Nilsen, E. B., Brøseth, H., Männil, P., Ozolins, J. & Linnell, J. D. (2012) *Implementation uncertainty when using recreational hunting to manage carnivores*. *Journal of Applied Ecology* 49 (4), s. 824-832.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1992) *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity Press. Xiv. Referert i: Thorgersen, L. (2012) *Maskulinitetskonstruksjon blant mannlige sykepleiere: En studie av menn i et kvinnedominert yrke*. [Masteroppgave]. Bodø: Universitetet i Nordland, 88 s.
- Brainerd, S. M. (2003) *Utredninger i forbindelse med ny rovviltmelding. Konfliktdependente tiltak i rovviltforvaltningen*. – NINA Fagrapport 66, 103 s.
- Brøseth, H., Bø, T., Franzén, R. & Andersen R. (2005) *Monitoring wolverine natal dens in Scandinavia*. Oral Abstract. I: 1st International Symposium on Wolverine Research and Management. Jokkmokk, s. 14.
- Brøseth, H., Heggberget, T. M. & Landa, A. (2010) *Jerv - Gulo gulo*. Artsdatabankens faktaark nr. 100.

Brøseth, H. & Tovmo, M. (2015) *Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2015*. - NINA Rapport 1196, 20 s.

Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag [NEM]. (2010) *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. Tilgjengelig fra: [http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-somPDF/Kvalitative%20forskningsprosjekt%20i%20medisin%20og%20helsefag%20\(2010\).pdf](http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-somPDF/Kvalitative%20forskningsprosjekt%20i%20medisin%20og%20helsefag%20(2010).pdf) (Lest 02.02.2016).

Den vanskelige jakta på jerven (2014) *Gudbrandsdølen Dagingen*, 31. juli. Tilgjengelig fra: <http://www.gd.no/meninger/den-vanskelige-jakta-pa-jerven/s/1-934610-7502528> (Lest 06.08.2015).

Direktoratet for naturforvaltning [DN]. (2008) *Gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn – vårt ansvar*, 24 s.

Dyr i drift. (u.å.) *Forvaltning av rovvilt – aktører, roller, ansvar og myndighet*. Tilgjengelig fra: <http://www.dyridrift.no/index.php/forvaltning/organisering-av-rovviltforvaltningen> (Lest 03.09.2015).

Fischer, A., Kereži, V., Arroyo, B., Mateos-Delibes, M., Tadie, D., Lowassa, A., Krange, O. & Skogen, K. (2013) (De)legitimising hunting – Discourses over the morality of hunting in Europe and eastern Africa. *Land Use Policy* 32, s. 261– 270.

Fog, J. (1996) *Begrundelsernes koreografi. Om kvalitativ ikke-statistisk representativitet*. Referert i: Bugge, A. (1999) *Produksjon av kvalitative data - noen metodologiske refleksjoner*. [Doktorgradsavhandling]. Oslo: Universitetet i Oslo, Psykologisk institutt.

Fylkesmannen i Troms. (2015) *Nye virkemidler for å effektivisere lisensfelling av jerv*. Tilgjengelig fra: <http://www.fylkesmannen.no/Troms/Miljo-og-klima/Rovvilt/Prosjektet-Dyr-i-drift-skal-prove-nye-virkemidler-for-a-effektivisere-lisensfelling-av-jerv/> (Lest 10.08.2015).

Gangås, K. E., Kaltenborn, B. P. & Andreassen H. P. (2013) Geo-Spatial Aspects of Acceptance of Illegal Hunting of Large Carnivores in Scandinavia. *PLoS ONE* 8(7): e68849. doi:10.1371/journal.pone.0068849

Hambro, E. (2015) *En jaget jeger*. Miljøblikk – Ellen Hambros blogg. Tilgjengelig fra: <http://miljoblikk.no/2015/05/en-jaget-jeger/> (Lest 10.08.2015)

- Holthe, V. & Baldus, R. D. (2008) *Management of Large Carnivores in Europe - CIC Position Paper*. I: Potts, R. G. & Hecker, K. (Ed.). Proceedings of the International Symposium "Coexistence of Large Carnivores and Humans: Threat or Benefit?" Belgrade, 2007, s. 9-12.
- Innst. S. nr. 174 (2003-2004) *Om rovvilt i norsk natur*
- Innst. 197 S (2013-2014) *Om representantforslag om tiltak for å oppfylle rovdyrforliket*
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet [IMDI]. (2010) *Veileder for brukerundersøkelser: 5.1 Strukturerte individuelle intervjuer*. Tilgjengelig fra: <http://www.imdi.no/no/brukerundersokelser/Kapittel5/51Strukturerteindividuelleintervjuer/> (Lest 17.08.2015)
- Jacobsen, D. I. (2010) *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kaltenborn, B. P. & Brainerd, S. M. (2016) Can poaching inadvertently contribute to increased public acceptance of wolves in Scandinavia? *European Journal of Wildlife Research* 62 (2), s. 179-188.
- Kilström, Å. (2004) *The wolverine population in the boreal forest area*. [Degree project in Biology]. Uppsala: Uppsala University.
- Konst, M. (2015) *Rovdyrdebatten gjenspeiler ikke folket*. Tilgjengelig fra: <http://forskning.no/landbruk-naturvern-rovdyr/2015/04/rovdyrdebatten-gjenspeiler-ikke-folket> (Lest 29.08.2015).
- Krange, O., Tangeland, T. & K. Skogen. (2011) *Bestandsmål for store rovdyr. Hva mener folk om bestandsmål og om hvem som skal bestemme i rovviltforvaltningen?* - NINA Rapport 657, 74 s.
- Krange, O., Tangeland, T., Sandström, C. & Ericsson, G. (2012) *Holdninger til store rovdyr i Norge og Sverige - En komparativ studie av holdninger til rovdyr og rovviltforvaltning*. - NINA Rapport 879, 68 s.
- Krange, O., Odden, J., Skogen, K., Linnell, J. D. C., Stokland, H. B., Vang, S. & Mattisson, J. (2016) *Evaluering av regional rovviltforvaltning*. - NINA Rapport 1268, 190 s.
- Kvale, S. (1997) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam/Gyldendal.

- Landa, A., Lindén, M. & Kojola, I. (2000) Action Plan for the conservation of Wolverines (*Gulo gulo*) in Europe. Council of Europe Publishing, *Nature and Environment* 115.
- Lee, R. M. (1993) *Doing Research on Sensitive Topics*. Newbury Park, CA: Sage. Referert i:
Berg, B. L. (2001). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Linnell, J. D. C., Nilsen, E. B., Lande, U. S., Herfindal, I., Odden, J., Skogen, K., Andersen, R. & Breitenmoser, U. (2005) *Zoning as a Means of Mitigating Conflicts with Large Carnivores: Principles and Reality*. I: Woodroffe, R., Thirgood, S. & Rabinowitz, A. (Ed.). *People and Predators: Conflict or Coexistence?* New York: Cambridge University Press, s. 162-175.
- Linnell, J. (2014) *Forskning bidrar til mindre rovdyrkonflikt*. Tilgjengelig fra:
<http://forskning.no/meninger/kronikk/2014/09/forskning-bidrar-til-mindre-rovdyrkonflikt> (Lest 13.09.2015).
- Lundgren, E. (1993) *Det får da være grenser for kjønn: Voldelig empiri og feministisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget AS. Referert i: Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Malterud, K. (2001) Qualitative research: standards, challenges, and guidelines. *Lancet*, 358, s. 483-488. Referert i: Berg R. C. & Munthe-Kaas H. (2013) Systematiske oversikter og kvalitativ forskning. *Norsk Epidemiologi* 23 (2), s. 131-139.
- Marghescu, T. (2008) *Future of Large Carnivores in Europe – The Role of People and Hunters*. I: Potts, R. G. & Hecker, K. (Ed.). *Proceedings of the International Symposium “Coexistence of Large Carnivores and Humans: Threat or Benefit?”* Belgrade, 2007, s. 118-119.
- May, R., Van Dijk, J., Andersen, R. & Landa, A. (2008) *Wolverines in a Changing World. Final report of the Norwegian Wolverine Project 2003-2007*. - NINA Rapport 434, 43 s.
- Melvær, K. (2015) *Forskning for forskerspirer*. Tilgjengelig fra:
<http://metode.holbergprisen.no/content/index.html> (Lest 14.09.2015).

- Milenković, M. (2008) *Large Carnivores as Added Value – Economic, Biological and Cultural Aspects*. I: Potts, R. G. & Hecker, K. (Ed.). Proceedings of the International Symposium “Coexistence of Large Carnivores and Humans: Threat or Benefit?” Belgrade, 2007, s. 1-4.
- Miljødirektoratet. (2015a) *141 jerver kan felles på lisens*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2015/September2015/141jerverk-anfellespalisens/> (Lest 02.10.2015).
- Miljødirektoratet. (2015b) *Jerv fortsatt over bestandsmålet*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2015/Oktober-2015/Jerv-fortsatt-over-bestandsmalet/> (Lest 04.11.2015).
- Miljødirektoratet. (2015c) *Ekstraordinære uttak av jerv våren 2015*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2015/April-2015/Ekstraordinare-uttak-av-jerv-varen-2015/> (Lest 10.10.2015).
- Miljødirektoratet. (2016) *52 jerver felt*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2016/Februar-2016/52-jerver-felt/> (Lest 20.03. 2016).
- Nationen. (2015) Antall jervekull øker i Norge. *Nationen – Distriktenes næringsavis*, 22. juli. Tilgjengelig fra: <http://www.nationen.no/landbruk/antall-jervekull-aker-i-norge/> (Lest 13.08.2015).
- Naturmangfoldloven. *Lov av 3. april 2009 Om forvaltning av naturens mangfold*
- Naturvårdsverket & Rovdata. (2013a) *Järv: Instruktion för insamling av spillning. - Metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige och Norge.*
- Naturvårdsverket & Rovdata. (2013b) *Järv: Instruktion för fastställande av föryngring. - Metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige och Norge.*
- Naturvårdsverket & Rovdata. (2014) *Järv: Inventering av föryngringslokaler. - Metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige och Norge.*
- Norges Jeger- og Fiskerforbund & Norsk institutt for naturforskning. (2013) *Jakt på jerv i Norge – Et informasjonshefte fra Norges Jeger- og Fiskerforbund og NINA*, 34 s.

- Odden, J., Mattisson, J., Rauset, G.R., Linnell, J.D.C., Persson, J., Segerström, P. & Andréén, H. (2010) *Er skadefelling av gaupe og jerv selektiv?* - NINA Rapport 601, 20 s.
- Patton, M.Q. (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*. California: Sage Publications. Referert i: Weider, J. M. (2010) *Hærverk og kunstverk: En diskursanalyse av taggedebatten i Oslo*. [Masteroppgave]. Oslo: Universitetet i Oslo, 154 s.
- Pope, C., Ziebland, S. & Mays, N. (2000) Qualitative research in health care. Analysing qualitative data. *BMJ* 320, s. 114-116.
- Rauset, G. R. (2013) *Life and death in Wolverines – Linking Demography and Habitat for Conservation*. [Doctoral Thesis]. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.
- Regjeringen. (2015) *Mer effektiv lisensfelling av jerv*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/jerv/id2427623/> (Lest 10.08.2015).
- Representantforslag 163 S (2010-2011) *Om endringer i forvaltningen av rovvilt*
- Rovbase. (u.å.) *Leveområde*. Tilgjengelig fra: <http://www.rovbase.no/Fakta/Jerv?side=Leveomr%C3%A5de> (Lest 20.11.2015).
- Rovdata. (u.å.) *Overvåking*. Tilgjengelig fra: <http://rovdata.no/Jerv/Overv%C3%A5king.aspx> (Lest 24.08.2015).
- Rovdata. (2012) *Flere jerv i nord og færre i sørvest*. Tilgjengelig fra: http://www.rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/articleid/1928.aspx?dnnprintmode=true&mid=4800&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container (Lest 25.07.2015).
- Rovdata. (2015a) *Jerven ligger over bestandsmålet*. Tilgjengelig fra: <http://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/3910/Jervenliggeroverbestandsmalet.aspx> (Lest 02.10.2015).
- Rovdata. (2015b) *Bestandsstatus – jerv*. Tilgjengelig fra: <http://rovdata.no/Jerv/Bestandsstatus.aspx> (Lest 03.02.2016).
- Rovviltforskriften. *Forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt*

- Rovviltportalen. (u.å.) *Aktørene i rovviltforvaltningen*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content.ap?thisId=56> (Lest 02.09.2015).
- Rovviltportalen. (2011) *Krevende forvaltning av jerv*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/500041937/Krevende-forvaltning-av-jerv> (Lest 27.07.2015).
- Rovviltportalen (2015a) *Bestandsmål*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/2704/Bestandsmal> (Lest 07.10.2015).
- Rovviltportalen. (2015b) *Bestandsstatus*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovdata.no/Jerv/Bestandsstatus.aspx> (Lest 20.10.2015)
- Rovviltportalen. (2015c) *Regelverket*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/1531/Regelverket> (Lest 23.09.2015).
- Rovviltportalen. (2015d) *Klima og miljødepartementet*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/194/Klima--og-miljodepartementet> (Lest 14.10.2015).
- Rovviltportalen. (2015e) *Direktoratets rolle i rovviltforvaltningen*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/1289/Direktoratets-rolle-i-rovviltforvaltningen>
(Lest 14.10.2015).
- Rovviltportalen. (2015f) *Statens naturoppsyn*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/1738/Statens-naturoppsyn> (24.09.2015).
- Rovviltportalen. (2015g) *Fylkesmannen*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/1740/Fylkesmannen> (14.10.2015).
- Rovviltportalen. (2015h) *Regionale rovviltnemnder*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/1290/Regionale-rovviltnemnder> (14.10.2015).
- Rovviltportalen. (2015i) *50 jerver felt i vinter*. Tilgjengelig fra:
<http://www.rovviltportalen.no/content/500048627/50-jerver-felt-i-vinter> (Lest 14.10.2015).
- Schneede, K. (2014) *Rovviltjakt i Hedmark – unødvendig mye byråkrati?* Tilgjengelig fra:
<https://fylkesmannenhedmark.wordpress.com/2014/02/14/rovviltjakt-i-hedmark-unodvendig-mye-byrakrati/> (Lest 27.09.2015).

- Skogen, K. (2003) Adapting Adaptive Management to a Cultural Understanding of Land Use Conflicts. *Society and Natural Resources* 16 (5), s. 435-450.
- Skogen, K. & Krange, O. (2003) A wolf at the gate: The anti-carnivore alliance and the symbolic construction of community. *Sociologia Ruralis* 43, s. 309- 325.
- Skogen, K., Haaland, H., Krange, O., Brainerd S. M. & Hustad, H. (2003) *Utredninger I forbindelse med ny rovviltmelding. Lokale syn på rovvilt og rovviltforvaltning. En undersøkelse i fire kommuner: Aurskog-Høland, Lesja, Lierne og Porsanger.* – NINA Fagrapport 070, 30 s.
- Skogen, K., Figari, H. & Krange, O. (2010) *Meninger om rovviltforvaltning.* - NINA Rapport 607, 64 s.
- Skogen, K., Krange, O. & Figari, H. (2013) *Ulvekonflikter. En sosiologisk studie.* Oslo: Akademika forlag, 270 s.
- Skogen, K. (2014) Utilsiktede konsekvenser i rovviltforvaltningen. *UTMARK - tidsskrift for utmarksforskning.*
- Skogen, K. (2015) The persistence of an economic paradigm: Unintended consequences in Norwegian wolf management. *Human Dimensions of Wildlife* 20 (4), s. 317-322.
- Sollund, R., Tønnessen, M. & Larsen, G. (Red.). (2013) *Hvem er villest i landet her? Råskap mot dyr og natur i antropocen, menneskets tidsalder.* Oslo: Spartacus forlag/Scandinavian Academic Press, 383 s.
- Statens Naturoppsyn. (2010) *Felling av rovvilt.* Tilgjengelig fra: <http://www.naturoppsyn.no/content/599/Felling-av-rovvilt> (13.08.2015).
- Stokmo, J. A. (2012) *Slik overvåkes jerven.* Tilgjengelig fra: <http://forskning.no/rovdyr/2012/03/slik-overvakes-jerven> (Lest 03.09.2015).
- St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur.*
- Tangeland, T., Skogen, K. & Krange, O. (2010) *Om rovdyr på landet og i byen: Den urban-rurale dimensjonen i de norske rovviltkonfliktene.* - NINA Rapport 650, 84 s.
- Taylor, S. J. & Bogdan, R (1998) *Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook & Resource.* New York: Wiley. Referert i: Berg, B. L. (2001) *Qualitative Research Methods for the Social Sciences.* (4th ed.). Boston: Ally and Bacon.

- Thagaard, T. (2003) *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Thorgersen, L. (2012) *Maskulinitetskonstruksjon blant mannlige sykepleiere: En studie av menn i et kvinnedominert yrke*. [Masteroppgave]. Bodø: Universitetet i Nordland, 88 s.
- Thorne, S. (2000). Data analysis in qualitative research. *Evidence-Based Nursing* 3, s. 68-70.
- Treves, A. & Naughton-Treves, L. (2005) Evaluating lethal control in the management of human-wildlife conflict. I: Woodroffe, R., Thirgood, S. & Rabinowitz, A. (Red.). *People and Predators: Conflict or Coexistence?* New York: Cambridge University Press, s. 86-106.
- Treves, A. (2009) Hunting for large carnivore conservation. *Journal of Applied Ecology* 46, s. 1350–1356.
- Villmarkas voktere. (2016) NRK TV, 18. januar [TV-program]. Tilgjengelig fra: <https://tv.nrk.no/serie/villmarkas-voktere/DVNA21000314/sesong-1/episode-3> (Sett 19.01.2016).
- Viltloven. *Lov av 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt*
- Weider, J. M. (2010) *Hærverk og kunstverk: En diskursanalyse av taggedebatten i Oslo*. [Masteroppgave]. Oslo: Universitetet i Oslo, 154 s.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Introduksjon

- Kort presentasjon av prosjektet – rollen til NINA og min masteroppgave
- Dobbeltsjekke at bruk av elektronisk opptaker er i orden

Oppstartsspørsmål

- Motivasjon for jakt og jakterfaring
 - Når begynte du å jakte, hva og hvorfor?
 - Når begynte du å jakte jerv og hvorfor? Har du felt jerv?
- Generelt om rovviltforvaltning og jerv
 - Hvordan vil du beskrive holdningen din til hver av de store rovdypene? Og hvilket syn tror du folk flest har?
 - Tror du ulovlig jakt er et stort problem for jerven og dens langsiktige overlevelse her til lands?

Nøkkelspørsmål

- Overvåking og bestandsregistrering
 - Hva synes du om overvåking av jerv og andre dyr?
 - Tror du dagens metoder gir et godt/nøyaktig bilde av bestanden?
- Forvaltningssystemet og – organer/aktører
 - Hva synes du om dagens bruk av bestandsmål?
 - Hva synes du om rødlistingsstatusen til jerven? De andre rovdypene?
 - Hva synes du om dagens bruk av forvaltningsregioner?
 - Hva synes du om soneforvaltningen?
- Jakt
 - Har du deltatt på eller hørt om opplæringskurs eller lignende for jerv?
 - Mener du jakt er en god måte å løse konflikten knyttet til beitenæringen?
 - Hva synes du om dagens ordning med lisensfelling? Hva kan være et alternativ?
 - Hva mener du kan være årsaken til den lave oppslutningen/rekrutteringen og manglende måloppnåelsen i tilknytning til lisensfelling?
- Etikk

- Knyttet til overvåking, bestandsregistrering og uttaksmetoder
 - Er det noen av dagens jaktmetoder på jerv du mener er uetiske/inhumane?
 - Er det noen av dagens overvåkingsmetoder du mener er uetiske/inhumane?

Avsluttende spørsmål

- Fremtidige løsninger
 - Har du noen forslag til mulige fremtidige løsninger – for å øke rekruttering og måloppnåelsen?
- Kort oppsummering og avklaring av eventuelle uavklarte/uklare spørsmål/svar

Norges miljø- og biovitenskapelig universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway